

**UNIVERZITA KARLOVA
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**KATEDRA PRACOVNÍHO PRÁVA A PRÁVA SOCIÁLNÍHO
ZABEZPEČENÍ**

**RIGORÓZNÍ PRÁCE
BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI**

**KONZULTANT RIGOROZNÍ PRÁCE: Prof. JUDr. Petr Tröster, CSc.
VYPRACOVALA: Mgr. Dana Skalická, T. G. Masaryka 255,
563 01 Lanškroun**

Práce uzavřena ke dni 1. června 2007

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Škalická Dana

.....
podpis

Poděkování:

Prof. JUDr. Petrovi Trösterovi, CSc. za jeho rady a pomoc při vedení této rigorózní práce a Ing. Miroslavě Šmídové za poskytnutí informací a literatury k této rigorózní práci.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	7
1. Úvod	8
2. Přehled základních pojmů a institutů.....	10
3. Historický přehled vývoje bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	15
3.1 První obecné předpisy.....	15
3.2 První bezpečnostní předpisy pro parní kotle.....	16
3.3 Živnostenská inspekce.....	16
3.4 Odborový dozor a další orgány dozoru.....	19
3.5 Státní odborný technický dozor.....	20
3.6 Státní odborný dozor nad bezpečností práce.....	21
3.7 Základní bezpečnostní předpisy.....	22
4. Vývoj zákoníku práce, zejména oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	24
5. Dozor nad bezpečností a ochranou zdraví při práci.....	29
6. Činnost Institutu technické inspekce Praha.....	35
7. Úloha státu.....	36
6.1 Úmluva o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí.....	36
6.2 Národní politika BOZP v ČR.....	38
8. Legislativa Evropské unie a Mezinárodní organizace práce na úseku bezpečnosti práce a rizik.....	40
9. Systém organizací v Evropské unii.....	45
10. Obecná úprava bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	47
10.1 Základní pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	48
10.2 Prevence rizik.....	50
10.3 Povinnosti zaměstnavatele.....	52
10.4 OOPP, pracovní oděvy a obuv, mycí, čistící a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje.....	55
10.5 Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání...	57
10.6 Práva a povinnosti zaměstnanců.....	58
10.7 Kontrola prováděná odborovými organizacemi.....	60
10.8 Účast zaměstnanců na řešení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci	61

11. Další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	63
11.1 Požadavky na pracoviště a pracovní prostředí.....	63
11.2 Požadavky na pracoviště a pracovní prostředí na staveništi.....	65
11.3 Požadavky na výrobní a pracovní prostředky a zařízení.....	65
11.4 Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy.....	65
11.5 Bezpečnostní značky, značení a signály.....	66
11.6 Rizikové faktory pracovních podmínek a kontrolovaná pásma.....	67
11.7 Zákaz výkonu některých prací.....	68
11.8 Odborná způsobilost.....	68
11.9 Zvláštní odborná způsobilost.....	70
11.10 Zajištění BOZP při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovní právní vztahy.....	71
11.11 Další úkoly zadavatele stavby, jejího zhotovitele, popřípadě fyzické osoby, která se podílí na zhotovení stavby, a koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi.....	71
12. Prováděcí předpisy k zákoníku práce, vydávání bezpečnostně technických požadavků.....	73
13. Spolupráce s odborovými organizacemi.....	75
14. Ochrana zdraví.....	77
15. Technické požadavky na výrobky.....	79
15.1 Posuzování shody.....	80
15.2 České technické normy.....	80
15.3 Výrobek, obecné požadavky na bezpečnost výrobku.....	82
16. Silniční doprava.....	84
17. Závěr.....	90
 Použitá literatura.....	 92
 Přílohy	
Příloha 1 - Základní předpisy.....	96
Příloha 2 - Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.....	101

Seznam použitých zkratek

ASO	- Asociace svobodných odborů v České republice
BOZP	- bezpečnost a ochrana zdraví při práci
BTP	- bezpečnostně technický požadavek
ČBÚ	- Český báňský úřad
ČMKOS	- Českomoravský odborový svaz
ČSSZ	- Česká správa sociálního zabezpečení
ČÚBP	- Český úřad bezpečnosti práce
IBP	- inspektoráty bezpečnosti práce
ITI Praha	- Institut technické inspekce Praha
MPSV	- Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZd	- Ministerstvo zdravotnictví
OIP	- oblastní inspektoráty práce
OOPP	- osobní ochranné pracovní prostředky
OSVČ	- osoba samostatně výdělečně činná
ROH	- Revoluční odborové hnutí
SÚIP	- Státní úřad inspekce práce
SLIC	- Výbor starších inspektorů práce
ÚTD	- Ústav technického dozoru
ZP	- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb.

1. ÚVOD

Pracovní právo je souhrn právních norem o pracovních vztazích a o vztazích s výkonem práce souvisejících. Pracovním vztahem je především pracovní poměr. S výkonem práce souvisí např. dovolená, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, odpovědnost pracovníka za škodu apod. Pro svoji rigorózní práci jsem si vybrala bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále jen „BOZP“).

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je souhrn vzájemných práv a povinností subjektů pracovněprávních vztahů, které za účelem ochrany života a zdraví směřují k zajištění bezpečné, nezávadné a zdraví neohrožující práce, dále vzájemných práv a povinností vznikajících mezi odborovými organizacemi nebo zástupci pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a jednotlivými zaměstnavateli při řešení předmětných otázek, a pokud jde o odborové organizace, rovněž při jejich výkonu kontroly, také práv a povinností vznikajících mezi více zaměstnavateli navzájem při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na jednom pracovišti a konečně souhrn práv a povinností vznikajících mezi orgány inspekce práce na straně jedné a zaměstnavateli, zaměstnanci nebo podnikajícím i fyzickými osobami na straně druhé, při výkonu dozoru v oblasti bezpečnosti práce¹.

Od 1. 1. 2007 je účinný zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „ZP“), ve znění zákona č. 585/2006 Sb. Tento zákon byl přijat po široké diskuzi nad jeho jednotlivými ustanoveními. Vzhledem k politickým událostem nebyly již přijaty všechny doprovodné předpisy, které zákonodárce předpokládal. Při aplikaci nového ZP, je tedy třeba také vycházet z předpisů vydaných již před jeho účinností.

Od roku 2001 jsou předpisy k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení vydávány pro jednotlivé činnosti ve formě nařízení vlády jako upřesnění obecných požadavků stanovených v části páté zákoníku práce a v zákonu č. 309/2006 Sb. Tato nařízení vlády postupně nahrazují dosavadní právní úpravu stanovenou v řadě vyhlášek, v minulosti vydávaných Českým úřadem bezpečnosti práce (dále jen „ČÚBP“) a Českým báňským úřadem (dále jen „ČBÚ“), později přímo Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Problematiku ochrana zdraví upravují dále jak zákony, tak vyhlášky a směrnice zpracovávané Ministerstvem zdravotnictví.

---

¹ Srov. BĚLINA M. a kol. Pracovní právo. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s 276

Svoji rigorózní práci jsem rozdělila na dvě části. Nejprve se zabývám BOZP obecně, a pak se blíže věnuji některým specifickým oblastem (bezpečnosti výrobku jako takového, bezpečností v souvislosti se silniční dopravou).

V úvodu své rigorózní práce vysvětluji základní pojmy a instituty BOZP, které je třeba znát pro bližší porozumění dané problematice. Jejich výčet není pojat jako seznam úplný, zaměřila jsem se především na pojmy související s obsahem této rigorózní práce.

V další části podávám stručný historicko-právní přehled vývoje BOZP; zabývám se také úlohou státu v této oblasti. Podrobněji se zaměřuji na Národní politiku BOZP v České republice; opomínána není ani úprava problematiky BOZP právem Evropské unie (zejména směnicemi Rady) a s tím související harmonizace našeho právního řádu.

Za nejdůležitější a tedy nejpodrobnější část své rigorózní práce považuji rozbor platné právní úpravy problematiky BOZP, obsažené v části páté ZP a zákoně č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky BOZP v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti a poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy.

Z dalších souvisejících předpisů se věnuji technickým požadavkům na výrobky a dále tvorbě a publikování českých technických norem pro tuto oblast.

Ve své práci popisuji dále novou právní úpravu, týkající se bývalého státního odborného dozoru nad oblastí BOZP, nyní inspekci práce; v příslušné kapitole i tolik mediálně diskutovanému „neústavnímu“ vstupu odborových organizací do této oblasti. Stručně se věnuji i problematice zástupců zaměstnanců na řešení otázek BOZP.

Současná znění našich bezpečnostních předpisů stále opakují slova „riziko“, „vyhodnocení rizik“, „minimalizace rizik“ apod. Z tohoto důvodu, pro objasnění problematiky a jako praktickou ukázkou, jak ji chápat, se **záměrně** v části rigorózní práce zaměřené na bezpečnost silniční dopravy (podle mne též velice aktuálního tématu) věnuji právě této oblasti rizik. Pokusila jsem se o vyhledání základních rizik a o naznačení postupů k jejich odstranění či minimalizaci, a to jak z pohledu zaměstnavatelů, tak jejich zaměstnanců.

Otázkám ochrany veřejného zdraví a hygieny práce se ve vlastním textu práce věnuji jen okrajově a odkazuji se na přehled základních platných předpisů, zařazených v příloze.

Přílohu rigorózní práce tvoří již částečně zmiňované soubory základních bezpečnostních předpisů některých oblastí a dále Národní politika BOZP.

2. Přehled základních pojmů a institutů

Bezpečnost práce – je obor, který se zabývá technickými, technologickými, organizačními, výchovnými a jinými opatřeními. Jejím cílem je vytvoření takového pracoviště a pracovního prostředí, ve kterém nebude docházet k pracovním úrazům. Bezpečnost práce resp. bezpečnost při práci, je stav pracovních podmínek zabraňující působení nebezpečných činitelů pracovního procesu na zaměstnance, popř. na další osoby.

Bezpečnost práce je zajišťována zejména stanovením a dodržováním požadavků na pracoviště (uspořádání, vybavení) a pracovní prostředí, na bezpečnost technických zařízení (včetně jejich používání), na vhodnou organizaci práce, vhodné technologické a pracovní postupy (včetně zakázaných manipulací), požadavky na zdravotní a odbornou způsobilost zaměstnanců a další. Tyto požadavky jsou předmětem úpravy předpisů k zajištění bezpečnosti práce.

Bezpečnost technických zařízení – je zajišťována stanovením technických a jiných požadavků na jejich projekci, konstrukci, provedení, umístění, provoz a pracovní činnosti na nich prováděných. Tyto požadavky vyplývají z předpisů k zajištění bezpečnosti technických zařízení, z technických předpisů, harmonizovaných norem, ale i z návodů k používání, bezpečnostně technických požadavků aj.

Bezpečnostně technické požadavky – vydává je Státní úřad inspekce práce (dále jen „SÚIP“) (v minulosti Český úřad bezpečnosti práce) jako schválený praktický návod, vyjadřující odborný názor inspekce práce a organizace státního odborného dozoru tj. Institutu technické inspekce Praha (dále jen „ITI Praha“) a případně jiných zainteresovaných subjektů, jak zajistit bezpečnost práce a bezpečnost technických zařízení a tím předcházet rizikům ohrožení života, zdraví, životního prostředí a majetku osob.

Bezpečnostní přestávky – zaměstnavatel je mj. povinen organizovat práci, stanovit a provádět pracovní postupy tak, aby zaměstnanci nevykonávali činnosti jednotvárné a jednostranně zatěžující organismus. Nelze-li takové práce vyloučit, musí být přerušovány tzv. bezpečnostními přestávkami, které se považují za výkon práce a je třeba je odlišovat od přestávek na jídlo a oddech. Doba výkonu jednotvárné a jednostranně organizmus zatěžující činnosti v rámci pracovní doby musí být časově omezena a musí být vedena jak evidence

o době jejího výkonu, tak o době bezpečnostních přestávek (týká se zejména dopravy, manipulace s materiálem, práce se zobrazovacími jednotkami).

Bezpečnostní technik – v praxi stále nejpoužívanější termín pro označení odborného pracovníka v řešení otázek prevence rizik. Platná legislativa již tento termín nepoužívá, jak živnostenský zákon, tak zákon č. 309/2006 Sb., hovoří o odborně způsobilé osobě, která vykonává úkoly v prevenci rizik.

Bezpečný výrobek - výrobek, který za běžných nebo rozumně předvídatelných podmínek užití nepředstavuje po dobu stanovené nebo obvyklé použitelnosti žádné nebezpečí nebo jehož užití představuje vzhledem k bezpečnosti a zdraví osob při jeho správném užívání pouze minimální nebezpečí.

Evidence pracovních úrazů – zaměstnavatelé jsou povinni v knize úrazů vést evidenci o všech pracovních úrazech (i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující tři kalendářní dny) tak, aby mohla být použita jako podklad pro stanovení potřebných opatření a pro pozdější sepsání záznamu o úrazu, projeví-li se následky úrazu později. Zaměstnavatel vede evidenci v knize úrazů v takovém rozsahu, aby obsahovala všechny údaje potřebné k sepsání záznamu o úrazu, kdyby toho bylo později třeba.

Evidence rizikových prací – zaměstnavatel, na jehož pracovištích jsou vykonávány rizikové práce (tj. práce, při nichž je nebezpečí vzniku nemoci z povolání nebo jiné nemoci související s prací, jsou to práce zařazené do kategorie třetí a čtvrté a ty práce z kategorie druhé, o niž tak rozhodne příslušný orgán ochrany veřejného zdraví nebo to stanoví zvláštní právní předpis), je povinen u každého zaměstnance ode dne přidělení rizikové práce vést evidenci (tuto ukládat po dobu 10-ti let, v některých případech až 40-ti let). Tuto evidenci o pracích je povinen předat při svém zániku bez právního nástupce, neuplynula-li dosud stanovená lhůta, orgánu ochrany veřejného zdraví příslušnému podle místa činnosti. Je také povinen orgánu ochrany veřejného zdraví příslušnému podle místa činnosti oznámit všechny skutečnosti, které by mohly mít vliv na zvýšení expozice zaměstnance faktorům pracovních podmínek.

Evidence v kontrolovaných pásmech – o kontrolovaných pásmech (tj. ucelených a jednoznačně určených částech pracoviště, oddělených od ostatního prostoru, viditelně označených a zajištěných tak, aby do nich nemohly vstupovat nepovolané osoby)

a zaměstnancích, kteří vstupují do kontrolovaných pásem nebo zde konají svou práci, opravy, údržbu, zkoušky, revize, kontrolu nebo dozor, je zaměstnavatel povinen vést evidenci a ukládat ji po dobu stanovenou zákonem č. 20/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Hlášení pracovních úrazů – zaměstnanec je povinen bezodkladně oznámit svému nadřízenému svůj pracovní úraz, pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, a pracovní úraz jiné osoby, jehož byl svědkem. Nařízením vlády č. 494/2001 Sb. je stanoveno, komu je zaměstnavatel povinen bez zbytečného odkladu ohlásit smrtelný pracovní úraz, resp. ostatní pracovní úrazy.

Hygiena práce – je odvětví hygieny, které sleduje pracovní prostředí pracujících osob. Věnuje se dále posuzování všech vlivů tohoto prostředí na fyzické a duševní zdraví člověka, zejména vlivu organizace práce, metod a forem práce, výrobních technologií, materiálů a pracovních prostředků. Cílem snahy hygieny práce je zajistit, aby pracovní prostředí i ostatní pracovní podmínky odpovídaly přirozeným vlastnostem zaměstnanců, aby je chránily před škodlivými vlivy a před nadměrným a nepřirozeným zatížením lidského organismu, a pokud možno i aktivně působily na zlepšení jejich zdravotního stavu a podporovaly rozvoj jejich tvůrčích schopností.

Informace o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci – jsou to v zásadě informace dvojího druhu: informace o rizicích vážného ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců a informace o opatřeních k ochraně před působením rizik práce. Obě informace velice úzce souvisejí a je nezbytné poskytovat je ve vyváženém souladu.

Institut výchovy bezpečnosti práce - je příspěvková organizace zřízená MPSV, jejímž základním účelem je výchova a vzdělávání občanů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Sídlem Institutu výchovy bezpečnosti práce je Brno.

Instruktaž zaměstnanců o BOZP – zajišťuje zaměstnanci zpravidla jeho přímý nadřízený, který mu zadává práci a vykonanou práci kontroluje. Instruktaž zahrnuje předávání informací a zadávání pokynů o BOZP. Jedná se zejména o seznámení s riziky práce a pracoviště zaměstnance, seznámení s výsledky vyhodnocení rizik a seznámení s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik. Instruktaž zahrnuje též pokyny týkající se pracovních postupů,

používání pracovních prostředků, dopravních prostředků, osobních ochranných pracovních prostředků (dále jen „OOPP“) a ochranných zařízení.

Mimořádné události – jsou havárie, požár, povodně, jiná vážná nebezpečí a evakuace zaměstnanců. Zaměstnavatel je pro případ jejich vzniku povinen přijímat opatření; tato opatření je zaměstnavatel povinen přizpůsobovat měnícím se skutečnostem a kontrolovat jejich účinnost.

Nemoci z povolání – jsou taxativně vyjmenované nemoci vznikající nepříznivým působením chemických, fyzikálních, biologických nebo jiných škodlivých vlivů, pokud vznikly za podmínek uvedených v seznamu nemocí z povolání (viz. nařízení vlády č. 290/1995 Sb., od roku 2008 příloha k zákonu č. 266/2006 Sb.).

Ochranné zařízení – rozumí se jím technické nebo jiné zařízení sloužící k přímé nebo nepřímé ochraně zaměstnanců před pracovními úrazy, resp. k zabránění nehodovým událostem.

Prohlubování kvalifikačních předpokladů (školení) – zaměstnavatelé jsou povinni zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, které doplňují jejich kvalifikační předpoklady a požadavky pro výkon práce, které se týkají jejich práce a pracoviště, pravidelně ověřovat jejich znalost a soustavně vyžadovat a kontrolovat jejich dodržování.

Riziko práce – pojem byl zaveden v souvislosti s implementací určitých požadavků rámcové Směrnice Rady č. 89/391/EHS do českého právního řádu. Právo Evropských společenství pojem riziko práce nedefinuje a ani v našem právním řádu jeho definice obsažena není. Rozumí se jím určitá pravděpodobnost vzniku škody na životech a zdraví zaměstnanců za daných podmínek.

Rizikové faktory – jsou zejména faktory fyzikální, chemické, biologické činitele a nepříznivé mikroklimatické podmínky. Nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, stanoví řadu dalších rizikových faktorů pracovních podmínek a jejich členění, hygienické limity, způsob jejich zajišťování a hodnocení a minimální rozsah opatření k ochraně zaměstnanců před jejich působením.

Vyhrazená technická zařízení – jsou to zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku. Jsou podřízena činnosti organizace státního odborného dozoru – ITI Praha.

Vyšetřování pracovních úrazů – zaměstnavatelé jsou povinni vyšetřit příčiny a okolnosti vzniku pracovního úrazu za účasti zaměstnance, pokud to zdravotní stav zaměstnance dovolí, a za účasti příslušné odborové organizace nebo zástupce pro oblast BOZP. Bez vážných důvodů jsou povinni neměnit stav na místě úrazu. Důvodem zachování původního stavu při vzniku úrazu je okolnost, že mj. i OIP jsou oprávněny kontrolovat příčiny a okolnosti pracovních úrazů, popřípadě se zúčastňovat šetření na místě úrazového děje. Výsledkem šetření by mělo být odhalení zdrojů a příčin jejich vzniku tak, aby zaměstnavatel mohl přijmout opatření proti jejich opakování.

Zařízení ochrany veřejného zdraví – jsou podle § 86 zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, hygienické stanice. Zřizují se k výkonu specializovaných úkonů v ochraně veřejného zdraví, ke kterým patří zejména připravovat podklady pro opatření příslušných orgánů ochrany veřejného zdraví, podílet se na jejich výkonu a plnit úkoly orgánů ochrany veřejného zdraví, zejména při sledování ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva, hodnocení a řízení zdravotnických rizik, při monitorování zdravotního stavu obyvatelstva, faktorů životního prostředí, životních a pracovních podmínek a při uskutečňování programů ochrany a podpory veřejného zdraví, při výchově k podpoře a ochraně veřejného zdraví a při poskytování poradenských služeb pro tuto oblast.²

---

² Blíže viz. JANÁKOVÁ A. Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Olomouc: ANAG, 2002

3. Historický přehled vývoje bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Nutnost úpravy BOZP vyplynula ze skutečnosti, že lidská činnost byla od pradávna doprovázena nešťastnými událostmi. Postupem doby se práce stávala složitější. Průmyslová revoluce na počátku 19. století zavedla do výrobního procesu masové používání strojů, které společně s novými technologiemi postupně nahrazovaly ruční práci. S jejich zavedením a používáním však zároveň narůstala úrazovost.

Negativní vliv úrazů na společnost si začal uvědomovat stát. Velká úrazovost znamenala pro stát menší výběr daní a snižování počtu mužů schopných vojenské služby. Teprve mnohem později se začalo pohlížet na úrazovost ze sociálního hlediska.

3.1 První obecné předpisy

První zmínky je možné nalézt ve Všeobecném občanském zákoníku z roku 1811, který v § 1157 ukládal zaměstnavateli povinnost pečovat o to, aby byl chráněn život a zdraví zaměstnaného.

V roce 1852 byl ve starém mocnářství přijat trestní zákon č. 117 ř.z. (říšského zákona). Ten neřešil problematiku bezpečnosti práce, ale obsahoval několik trestních ustanovení s touto problematikou souvisejících. Tak např. § 335 stanovil trest za přestupky a přečiny proti bezpečnosti života v případě, kdy došlo k těžkému poškození zdraví (1 – 6 měsíců vězení), v případě, že došlo k smrti se jednalo o 6 – 12 měsíců tuhého vězení. § 336 jmenovitě uváděl jako přestupek „nezachování předpisů vydaných v příčině parních strojů a parních kotlů“. V § 383 byl stanoven trest pro mistra stavitelského, jemuž se lešení nebo stavení sesulo. Zákon postihoval i nedbalostní delikty. § 431 byl nadepsán „Trest na čin a opomenutí všeliké proti bezpečnosti těla vůbec“ a obsahoval trest pokuty nebo vězení pro případy, že se v důsledku opomenutí při práci něco stalo.

Živnostenský řád č. 227/1859 ř. z., novelizovaný v r. 1913, v § 74 ukládal majiteli živnosti „učinit všechna zdravotní opatření a zříditi a udržovat všechna jinaká zařízení, kterých je třeba na ochranu života a zdraví pracovníků pomocných“.³

³ Srov. viz. JAROŠ J., TOMEČEK M. Příručka inspektora, Praha: 1998, s. 5

3.2 Bezpečnostní předpisy pro parní kotle

Prvním nebezpečným technickým zařízením, které začalo být ve větší míře využíváno, byl parní kotel jako podstatná část parního stroje. První použitelný stacionární parní stroj na území habsburské monarchie byl postaven a uveden do provozu roku 1824 v Brně. Právě řada výbuchů parních kotlů spojených s materiálními i lidskými ztrátami vedla k vydání prvních předpisů stanovících určitá bezpečnostní opatření pro jejich provoz. Byla to ministerská nařízení č. 48/1854 ř. z., č. 273/1860 ř. z. a č. 107/1866 ř. z. Tato nařízení např. nařizovala pravidelné zkoušení parních kotlů. Následně byl vydán zákon č. 112/1871 ř. z., který stanovil pravidelné zkoušení parních kotlů úřadem k tomu zmocněným. Jaká opatření se musela učinit pro bezpečnost provozu a proti výbuchu parních kotlů následně ukládalo nařízení ministerstva obchodu č. 130/1875 ř. z. Již tehdy byl předepsán materiál kotlů, jeho vybavení pojistnými ventily, manometrem a vodoznaky. Před uvedením kotle do provozu musela být provedena přijímací zkouška kotelním komisařem včetně tlakové zkoušky zvýšeným tlakem. Dále bylo předepsáno, kdy musí být zkouška opakována. Jedenkrát ročně se měla provádět revize, jednou za 5 let vnitřní revize a tlaková zkouška. O všech zkouškách se muselo uchovávat potvrzení. Topič musela být osoba spolehlivá, starší 18 let, která se prokázala vysvědčením způsobilosti k obsluze parního kotle.

Dříve zmíněný státní kotelní komisař (oficiální název v zákoně zní „úřední komisař zkoušející“) byl prvním státním úředníkem, který prováděl státní odborný dozor nad technickým zařízením a jeho provozováním. Byl pro určitý okres ustanoven vládou. Běžné přejímání kotlů a pravidelné kontroly kotlů mohl rovněž provádět i kotelní komisař společenstva provozujícího parní kotle. Na rozdíl od státního komisaře neprováděl úřední šetření výbuchů kotlů.

3.3 Živnostenská inspekce

Zákonem č. 117 ř.z. z roku 1883 byli ustanoveni živnostenští inspektoři. Měli postavení státních úředníků. Inspektoři kontrolovali všechny živnostenské podniky jednoho nebo několika okresů. Jejich úkolem bylo kontrolovat dodržování zákonných předpisů jak ze strany podnikatelů, tak i dělníků. Zabývali se kontrolou předpisů pro zařízení a opatření na ochranu života a zdraví dělníků jak v dílnách, tak i v naturálních bytech, pro vedení dělnických

seznamů, výkazů, zpracování služebních řádů, výplatu mezd a živnostenského vzdělávání mladistvých dělníků.

Pro živnostenské úřady působili inspektoři jako odborný dozorčí, zpravodajský a poradní orgán. Vyjadřovali se ke schvalování nových závodů i k tomu, jak je zabezpečena péče o život a zdraví ve stávajících podnicích.

Inspektoři měli právo kdykoliv vstupovat do jednotlivých podniků (v noci v případě, že se zde pracovalo). Kohokoliv, včetně majitele, mohli vyslýchat ve věcech, které jim věcně příslušely.

V první řadě se o výsledku kontroly měli s majitelem dohodnout. Pokud ale ten odporoval, předali podnět živnostenskému úřadu, který následně ve věci vydal nařízení. V případě, že toto nařízení ve věci nesplňovalo představy inspektora, měl tento právo se proti němu odvolat.

Pokud měl tento živnostenský inspektor podezření, že je prací nebo způsobem provozu ohrožováno zdraví dělníků, mohl na jeho návrh živnostenský úřad přibrat k potřebným vyšetřením lékaře, chemika, popř. jiné znalce, které v případě, že se podezření prokázalo, zaplatil zaměstnavatel.

Inspektoři měli povinnost každý rok podávat ministrovi obchodu podrobné zprávy o své činnosti, vysvětlení o neštěstích v jejich rajónech a jejich příčinách, jakož i návrhy pro legislativní a správní činnost.

Inspektoři nesměli být majiteli, podílíky, správci nebo zaměstnanci živnostenského podniku. Od zaměstnavatelů i dělníků nesměli přijímat jakékoliv náhrady a měli odmítat nabízené pohostinství.

Působnost živnostenských inspektorů byla vymezena živnostenským zákonem a nevztahovala se na všechny podniky. Nevztahovala se například na vedlejší podniky polního a lesního hospodářství (lihovary, sušárny čekanky, tírny lnu, mlékárny), družstevní podniky, obecní, okresní, zemské a státní podniky, podniky výrobních hospodářských společenstev, divadla, kina, banky, spořitelny a podniky novinářské. Rovněž se nevztahovala na úředníky a jiné zaměstnance placené měsíční nebo roční mzdou. Tuto činnost vykonávali speciální dozorcí živnostenští, jejichž působnost se mohla vztahovat i k několika zemím.

Po zavedení úrazového pojištění v r. 1888 spolupracovali živnostenští inspektoři při zařazování firem do nebezpečnostních tříd s úrazovou pojišťovnou.

Instituce živnostenských inspektorů se záhy vžila a tito inspektoři si získali důvěru jak podnikatelů, tak jejich zaměstnanců, takže bývali velmi často zváni k řešení sporů pracovních i mzdových.

Po vzniku samostatného Československa byly rakouské živnostenské zákony převzaty a živnostenská inspekce, podřízená Ministerstvu sociální péče, pokračovala v činnosti až do roku 1952. Její působnost byla rozšířena i na domácí dělníky.

Okolnosti, že působnost živnostenské inspekce se nevztahovala na všechny podniky a snaha posílit důraz na sociální aspekt práce, vedly k tomu, že byl v roce 1921 vypracován návrh zákona o inspekci práce. Tento návrh rozšiřoval působnost inspekce na téměř všechny námezdně pracující bez ohledu na druh a velikost podniku. Tímto, bohužel nerealizovaným zákonem, předběhlo Československo ostatní svět o 26 let, neboť Mezinárodní organizace práce přijala Úmluvu č. 81, o inspekci práce v průmyslu a obchodu, až v r. 1947.

Nová republika přijala zákon č. 330/1921 Sb., o závodních výborech, který mimo jiné uzákonil působnost závodních výborů v oblasti bezpečnosti práce, ochrany zdraví a pojištění pracujících. Na nedostatky měly závodní výbory upozorňovat správu závodů, dovolávat se dozorčích orgánů a jedním pracovníkem se zúčastnit šetření těchto orgánů v závodě.

O rozsahu živnostenské inspekce po r. 1918 vypovídají např. její dochované výroční zprávy. Např. v roce 1922 bylo na území Československa 28 inspektorátů, ve kterých působilo 79 úředníků. Podle výroční zprávy za r. 1930 zde bylo 32 inspektorátů. Rozdělení inspektorátů neodpovídalo územnímu uspořádání státu (župnímu zřízení). V českých zemích bylo celkem 25 inspektorátů, z toho 3 speciální (stavební v Praze a Brně a pro vodní cesty v Praze), 6 inspektorátů bylo na Slovensku a 1 na Podkarpatské Rusi. Na inspektorátech pracovalo 91 úředníků, z toho 4 na Ústředním živnostenském inspektorátu při Ministerstvu sociální péče v Praze. Tento počet stoupl v roce 1939 na 129.

O pracovní činnosti živnostenské inspekce vypovídají následující statistické údaje: dozoru živnostenské inspekce podléhalo 130 684 podniků s celkem 959 931 zaměstnanci. Za rok 1930 bylo inspektory prohlédnuto 36 252 podniků. Přitom je ve zprávě zdůrazňováno, že vzhledem k hospodářské krizi a velkému množství jednání inspektorů při omezování nebo zastavování práce a při mzdových jednáních, byl počet prohlídek nízký. Na prohlídky a jednání bylo spotřebováno 9 729 cestovních dnů.⁴ Inspektoři měli omezené pravomoci. Výsledky prohlídek zapisovali inspektoři do záznamních knih. V případě sporu inspektora se zaměstnavatelem, když bylo nutné něco nařídit nebo udělit sankci, dělo se tak prostřednictvím příslušného živnostenského úřadu. V uvedeném roce bylo zaměstnavatelům z popudu živnostenských inspektorů uděleny pokuty ve výši 163 000 Kčs.

---

⁴ Srov. blíže: JAROŠ J, TOMEČEK M.: Příručka inspektora, Praha: 1998, s. 8

3.4 Odborový dozor a další orgány dozoru

Výše popsaný stav trval do roku 1951. Pod č. 67 Sbírky zákonů ze dne 12. 7. 1951 byl vydán zákon o BOZP. Ten (podle sovětského vzoru) svěřoval dozor nad dodržováním bezpečnosti práce jednotné odborové organizaci, která ho měla provádět svými orgány inspekce práce. Hlavní metodou činnosti inspekce bylo pomáhat radou. Odborný technický dozor v hornictví, letectví a nad technickými zařízeními vykonávala příslušná ministerstva. Zákon se vztahoval i na výrobní družstva, pokud zaměstnávala zaměstnance, neupravoval však dozor v zemědělství. Z tohoto důvodu byl o tři roky později vydán zákon č. 51/1954 Sb., o bezpečnosti práce v JZD a u jednotlivě hospodařících rolníků. Dozor nad ním a nad celou problematikou byl svěřen zemědělským správám rad krajských národních výborů.

Pro řešení situace ve výrobních družstvech byl vydán zákon č. 72/1959 Sb., o dozoru nad bezpečností práce ve výrobních družstvech. Dozor prováděly vlastní (družstevní) orgány inspekce práce.

Zákony č. 67/1951 Sb., č. 51/1954 Sb., a č. 72/1959 Sb. byly zrušeny zákonem č. 65/1961 Sb., o BOZP, který byl u nás v oblasti dozoru nad bezpečností práce, hlavně z hlediska své působnosti, dosud nejkomplexněji pojatou právní normou (dozor i nadále vykonávaly orgány ROH)⁵.

I když se působnost dozoru vztahovala i na zemědělství, dozor se v tomto odvětví příliš neprováděl. I z toho důvodu byla vydána vyhláška Ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 114/1962 Sb., o státním odborném dozoru nad technickým stavem strojů používaných v zemědělství a nad bezpečností a ochranou zdraví při práci s těmito stroji. Dozor v zemědělství byl vlastně znásoben, protože uvedená vyhláška zachovávala jak dozor ROH, tak i státní odborný technický dozor.

Dozor vykonávali pracovníci strojně traktorových stanic (cca 3 pracovníci pro okres), metodické řízení prováděly krajské podniky zemědělské techniky a Ústřední podnik zemědělské techniky.

---

⁵ Blíže viz.: Kolektiv vedoucích pracovníků systému ČÚBP 30 let státního odborného dozoru, Praha: 1999, s. 7

3.5 Státní odborný technický dozor

O prvním státním odborném technickém dozoru, prováděném při dozoru nad parními kotli, bylo pojednáno již v předešlé části. S rozvojem dalších technických oborů, jako bylo plynárenství a elektrotechnika, se existující kotelní komisariáty přeměnily na komisariáty pro strojnictví a elektrotechniku.

Vedle kotelních komisariátů působily současně nestátní, státem autorizované společnosti, a to Spolek pro zkoušení a prohlížení parních kotlů v Praze a Společnost pro zkoušky a vyšetřování parních kotlů v Praze.

Nařízením vlády č. 235/1942 Sb. bylo zrušeno vládní nařízení č. 53/1952 Sb.

Nařízením protektorátní vlády č. 235/1942 byl prováděním dozoru a zkoušek technických zařízení pověřen Technický dozorčí spolek Praha; s jeho zřízením byly zrušeny již zmíněné autorizované společnosti. Provozovatelé zařízení, na které se vztahoval dozor, se povinně museli stát členy spolku. Spolek byl podřízen Ministerstvu hospodářství a práce, které provádělo vrchnostenský dozor nad činností spolku. Za prováděné úkony vybíral spolek poplatky.

Vládním nařízením č. 53/1952 Sb., v rámci úprav státní správy, byl při Ministerstvu paliv a energetiky zřízen odborně technický dozor – Ústav technického dozoru (dále jen „ÚTD“). Tomuto dozoru podléhala technická zařízení, která mohla ohrozit bezpečnost lidského života a zdraví, národní majetek a jiné hospodářské hodnoty. Jmenovitě byly vyjmenovány parní kotle a tlakové nádoby, silnoproudá elektrická zařízení a zdvihadla, později k nim byla přiřazena i zařízení plynová. Za prováděné výkony vybíral ÚTD náhrady. Pracovníci ÚTD měli kdykoliv přístup k technickým zařízením, při zjištění závad nařizovali jejich odstranění.

ÚTD sídlil v Praze, Ve Smečkách 29; měl i krajská pracoviště. Na krajských pracovištích bylo zaměstnáno 10 - 20 pracovníků (podle velikosti a průmyslového charakteru kraje).

Ve vládním nařízení o zřízení ÚTD se poprvé objevuje pojem „vyhrazená technická zařízení“, definovaná jako technická zařízení určená Ministerstvem paliv a energetiky v dohodě s příslušnými orgány.

3.6 Státní odborný dozor nad bezpečností práce.

Zákonem č. 174/1968 Sb. bylo zrušeno nařízení vlády č. 235/1942 Sb.

Před vydáním zákona č. 174/1968 Sb. existovaly tři státní dozory. Nepřilíš účinný dozor ROH se zaměřením na bezpečnost práce, nedostatečně vybavený pro řešení otázek technické povahy, který se částečně překrýval se státním odborným dozorem v zemědělství. Ten se zase kompetenčně překrýval s ÚTD, pokud jde o vyhrazená technická zařízení. Každý z těchto dozorů byl řízen jiným ústředním orgánem. Uvedený stav nebyl v souladu s úmluvou Mezinárodní organizace práce (ILO) č. 81 z roku 1947, o jejíž ratifikaci Československo usilovalo.

S účinností od 1. 1. 1969 byl zákonem č. 174/1968 Sb. zřízen jednotný státní odborný dozor nad bezpečností práce a technickými zařízeními, který převzal rozsah dozoru prováděný výše jmenovanými dozory; do jeho kompetence byl nově zařazen i dozor nad dodržováním stanovených pracovních podmínek. Kromě toho byl dozor vybaven pravomocemi na vynucování dodržování předpisů jak ze strany zaměstnavatelů, tak i zaměstnanců.

Organizační uspořádání odpovídalo právě vznikající federaci. Byl zřízen ČÚBP v Praze a Slovenský Úřad bezpečnosti práce v Bratislavě. Úřad byl ústředním orgánem státní správy. V čele úřadu stál předseda, jmenovaný vládou na základě návrhu ministra práce a sociálních věcí. ČÚBP zřídil vyhláškou pro Českou republiku inspektoráty bezpečnosti práce (dále jen „IBP“), a to IBP pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze, IBP pro Středočeský kraj se sídlem v Praze, IBP pro Jihočeský kraj se sídlem v Českých Budějovicích, IBP pro Západočeský kraj se sídlem v Plzni, IBP pro Severočeský kraj se sídlem v Teplicích (později v Ústí nad Labem), IPB pro Východočeský kraj se sídlem v Hradci Králové, IBP pro město Brno se sídlem v Brně, IBP pro Jihomoravský kraj se sídlem v Brně a IBP pro Severomoravský kraj se sídlem v Ostravě (později byly brněnské inspektoráty sloučeny v jeden).

3.7 Základní bezpečnostní předpisy

Při kontrole bezpečnosti práce vycházeli živnostenští inspektoři z ustanovení živnostenského zákona č. 22/1885 ř. z., zejména z § 74, který stanovil zaměstnavateli povinnost "upravit pracovní dílny a stroje tak, aby dělník, který je opatrný, nebyl v nebezpečí snadného poškození zdraví". Žádné podrobnější předpisy v té době neexistovaly a záleželo na postoji inspektora, zda jeho požadavky byly nízké, přiměřené nebo maximální. Při výměně inspektorů se nezdálo, že nový inspektor požadoval například úpravy zařízení a strojů, který jeho předchůdce měl za dostatečně zabezpečené.

Tento stav nevyhovoval hlavně zaměstnavatelům. Proto bylo vydáno ministerské nařízení č. 176/1905 ř. z., které bylo prvním bezpečnostním předpisem na našem území. Nařízení bylo vydáno hlavně pro živnostenské inspektory a stanovovalo, co mohou na podnikatelích požadovat. Bylo doplněno tzv. vzorcem předpisů o provozování, který byl vlastně prováděcím nařízením nebo výkladem.

V dalších letech následovalo vydání řady nařízení:

Nařízení č. 24/1907 ř. z., předpisy pro uvarování úrazů a na ochranu zdraví dělníků při živnostenském provádění pozemních staveb, nařízení č. 81/1908 ř.z., předpisy na ochranu života a zdraví osob zaměstnaných živnostenskými a natěračskými pracemi, nařízení č. 116/1908 ř. z., předpisy pro živnostenské provozování kamenných lomů, hlinišť, pískových jam a jam šterkových, nařízení č. 169/1911 ř. z., předpisy na ochranu života a zdraví dělníků v živnostenských závodech, ve kterých se konají knihtiskařské a kamenotiskařské práce, nařízení č. 172/1911 ř. z., předpisy na ochranu života a zdraví dělníků při cukrovarnictví zaměstnaných, nařízení č. 199/1911 ř. z., předpisy na ochranu života a zdraví dělníků při výrobě papíru zaměstnaných a další.

Byla vydávána i nařízení týkající se současných vyhrazených technických zařízení, jako např. č. 185/1912 ř. z., o výrobě a užívání acetylénu, jakož i o obchodě s karbidem, č. 176/1906 ř. z., plynový regulativ, jakož již dříve zmiňovaná nařízení týkající se parních kotlů.

Všechna tato nařízení ukládala povinnost úřadům, kterým bylo umožněno tato nařízení dále v konkrétních případech upřesňovat a na splnění těchto opatření vázat např. povolení živnosti. Rozsah nařízení nesměl být nad rámec zákona.

Mimo požadavků stanovených ve vydávaných říšských zákonech, které byly závazné pro celou monarchii, byly vydávány i zákony a nařízení zemské. Jde například o zákon č. 64/1894 z. z., kterým se vydává stavební řád pro markrabství moravské, nařízení místodržitele v Čechách č. 33/1907 z. z., o opatřeních k zabránění úrazům při hospodářských strojích, nařízení místodržitele na Moravě č. 2/1910 z. z., o ochraně proti úrazům při hospodářských strojích, nařízení zemského presidenta ve Slezsku č. 13/1911 z. z., o ochraně proti úrazům při hospodářských strojích. Byly vydávány i výnosy jako byl výnos místodržitelství v království českém z r. 1910, o opatřeních proti úrazům při strojích hoblovacích a další.⁶

Uznávané a používané byly i předpisy vydávané odbornými společenstvy - např. „Předpisy bezpečnostní pro elektrická zařízení se silnými proudy“, vydané Elektrotechnickým spolkem ve Vídni v roce 1907.

Zmiňované rakouské předpisy byly platné i v pozdějším Československu, byly však postupně novelizovány a doplňovány. Po dvacetileté existenci nového státu bylo vydáno vládní nařízení č. 41/1938 Sb., jímž se vydávají všeobecné předpisy na ochranu života a zdraví pomocných dělníků, které nahradilo dosud platné nařízení č. 176/1905 ř. z. Toto všeobecné bezpečnostní nařízení platilo až do r. 1982, kdy bylo nahrazeno vyhláškou ČÚBP č. 48/1982 Sb. Tato vyhláška, byť již značně zredukovaná, platí dosud jako základní bezpečnostní předpis.

V současné době platí pro oblast BOZP, pro hygienu a zdravotnictví, dopravu, obecnou bezpečnost výrobků a inspekci práce předpisy uvedené v Příloze I rigorózní práce.

---

⁶ Srov. JAROŠ J., TOMEČEK M. Příručka inspektora. Praha: 1998, s. 13

4. Vývoj zákoníku práce, zejména oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, byl součástí právního řádu České republiky 39 let. Za tuto dobu byl téměř padesátkrát změněn. V roce svého vzniku představoval vyvrcholení procesu kodifikace pracovního práva. Odstranil přetrvávající diferenciaci právní úpravy pracujících vykonávajících odlišnou práci a vytvořil jednotnou právní úpravu vztahů mezi pracujícími a zaměstnavateli. Toto sjednocení bylo důsledkem tehdejšího hospodářského a společenského systému, tj. stejným vztahem všech občanů k výrobním prostředkům a tím i stejného postavení občanů v pracovním procesu. Ustanovení ZP byla převážně kogentní povahy a nedovoľovala smluvní odchýlení na základě vůle subjektů. Na velmi nízké úrovni byla úloha kolektivního vyjednávání. Formulací jednotlivých ustanovení došlo k oddělení pracovního práva od práva občanského. Nicméně právní úprava byla na tehdejší dobu na relativně vysoké úrovni, měla ucelenou jednotnou koncepci a garantovala pracujícím odpovídající pracovní podmínky a zároveň jim poskytovala dostatečnou ochranu. V průběhu dalších let však vlivem politické situace a centrálně řízeného hospodářství docházelo k oslabování účinnosti práva, vázanost pracovněprávních vztahů právem existovala pouze ve formální rovině, pracovní právo bylo direktivně řízeno prostřednictvím právních předpisů nižší právní síly. Do roku 1989 byly vydány některé dílčí novely, které sice přinášely určité pozitivní změny v oblasti zlepšování pracovních podmínek, nicméně koncepce ZP zůstávala nezměněná. V dalších novelách, provedených po roce 1989, došlo vlivem politické a společenské situace k postupnému přizpůsobování právní úpravy potřebám tržního hospodářství a soukromého podnikání. Bylo reagováno i na Listinu základních práv a svobod, která v čl. 27 má zakotveno právo každého na svobodnou volbu povolání, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. V roce 1992 se z režimu ZP vyčlenila oblast odměňování (byl vydán zákon č. 1/1992 Sb., pro zaměstnance zaměstnavatelů v nepodnikatelské sféře, pak zákon č. 143/1992 Sb.; v roce 1992 následoval zákon o cestovních náhradách, tj. zákon č. 119/1992 Sb.). Zákonem č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání byl vytvořen procesní mechanismus pro smluvní jednání sociálních partnerů, vedoucí k uzavírání kolektivních smluv; zákon č. 1/1991 Sb. (v současné době viz. zákon č. 435/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) upravil podmínky zaměstnanosti. S účinností od 1. ledna 2001, tak zvanou „harmonizační“ novelou provedenou

zákonem č. 155/2000 Sb., se do českého právního řádu promítly směrnice Evropských společenství za účelem dosažení slučitelnosti pracovního práva s právem EU. Došlo k posílení postavení zaměstnanců v pracovněprávních vztazích (byla zakotvena zásada rovného zacházení pro muže a ženy, zásada zákazu diskriminace, prohloubilo se právo zaměstnanců na informace a projednání, vytvořil se prostor pro zástupce pro oblast BOZP). Vzhledem k tomu, že původní úprava vznikla za zcela odlišných společenských podmínek a provádění dílčích novelizací bylo často málo účinné, bylo třeba vytvořit právní úpravu novou.

Od 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění zákona č. 589/2006 Sb. Tento zákon byl schválen až po bouřlivé debatě a politické spory nad jeho ustanoveními trvají až do dnešních dnů. Tento zákon byl schválen spolu s doprovodným zákonem pro oblasti BOZP č. 309/2006 Sb. Oba zákony spolu bezprostředně souvisí.

V nejobecnější rovině se přešlo od současného pojetí ZP „co není dovoleno, je zakázáno“ k naplnění čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle kterého „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“.

V novém ZP jsou upraveny zejména tyto základní okruhy:

- vymezení použití norem občanského zákoníku pro pracovněprávní vztahy,
- definování předmětu pracovněprávních vztahů, jímž je výkon závislé práce,
- posílení principu liberalizace rozšířením smluvní volnosti účastníků pracovněprávních vztahů při respektování principu rovného zacházení, kogentními normami garance základních práv a pracovních podmínek; v dalších otázkách je vytvořen prostor pro smluvní ujednání,
- jako základní pracovněprávní vztah upraven pracovní poměr,
- v pracovněprávních vztazích nově upraven výkon závislé práce mimo pracovní poměr, a to v dohodě o práci konané mimo pracovní poměr,
- v pracovním poměru jako základním pracovněprávním vztahu pro výkon závislé práce, jakož i v dohodě o práci konané mimo pracovní poměr, poskytována zaměstnanci ochrana a záruka odpovídajícího pracovního postavení,
- vymezení vzájemného vztahu zákona, kolektivní smlouvy, pracovní smlouvy, dohody o práci konané mimo pracovní poměr, popřípadě vnitřního předpisu tak, že zákonná

úprava vymezuje základní otázky a vytváří prostor pro smluvní ujednání subjektů pracovněprávních vztahů, v rámci tohoto prostoru je možné sjednat pro zaměstnance výhodnější úpravu v kolektivní smlouvě, přičemž pracovní smlouvou, popřípadě dohodou o práci konané mimo pracovní poměr, je dále možné vzhledem k zákonné úpravě v kolektivní smlouvě ještě rozšířit, zároveň jsou vymezeny vztahy mezi jednotlivými právními úkony, popřípadě vnitřním předpisem,

- vymezení zákonných oprávnění odborových organizací působících u zaměstnavatelů,
- obdobně jako v dosavadním ZP je respektována zásada rovnosti.

Základním přístupovým hlediskem bylo, na rozdíl od existujícího právního stavu představovaného rušeným ZP, zákonem č. 1/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 143/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 119/1992 Sb., a zákonem č. 120/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, problematiku, kterou tyto zákony obsahovaly, soustředit napříště v jednom předpisu a uvedené zákony zrušit. Novým zákoníkem práce byla tato idea naplněna jen částečně, jelikož zákony č. 143/1992 Sb. a 120/1990 Sb. zůstaly účinné i po přijetí nového ZP, i když v pozměněné podobě.

V novém ZP došlo i k systémovým změnám. Asi nejdůležitější je jeho návaznost na zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, větší možnost dispozitivních ustanovení a vyjmenování kogentních norem v § 363. Tento výčet je ale bohužel nepřesný, chybí v něm některá ustanovení, která mají být zjevně kogentního charakteru a naopak se v něm vyskytují zjevně dispozitivní právní normy. Z § 2 ZP se tedy musí dovozovat, že se jedná o výčet demonstrativní. Zákonodárce se při tvorbě tohoto paragrafu zjevně nepoučil z problémů vzniklých již při tvorbě výčtu kogentních norem v zákoně č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Domnívám se, že při jasné formulaci jednotlivých ustanovení zákona, takovýto výčet kogentních norem již není potřeba, jelikož tak může snáze dojít k chybě v takovémto výčtu.

Dále došlo k změnám v úpravě kolektivního vyjednávání. Tato úprava byla částečně vložena do ZP, částečně je upravena zvláštním zákonem. Došlo tedy k roztržení této problematiky do dvou právních předpisů. Toto není zrovna nejlepší řešení, pokud původním předpokladem zákonodárce bylo začlenit co nejvíce souvisejících předpisů do ZP a významně tak zjednodušit stávající právní úpravu.

Dále došlo ke změnám v zakládání pracovního poměru, kdy byla významně omezena možnost volby a jmenování. V ZP se také objevila poněkud problematická definice pojmu závislá práce (v § 2 odst. 4 a odst. 5). Tato práce je zde definovaná tak, že je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance. Formulace je v rozporu

s Listinou základních práv a svobod znovu vyhlášenou pod č. 2/1993 Sb., článkem 1, podle kterého si jsou všichni lidé rovni v důstojnosti a právech. Za účelem zvýšení ochrany zaměstnance byly zrušeny pojmy vedlejší a souběžný pracovní poměr. Výpovědní doba je nyní pro všechny stejná, došlo k jejímu sjednocení u všech typů pracovních poměrů na 2 měsíce z důvodu zachování rovnosti mezi všemi zaměstnanci. Nyní je nutná písemná forma dohody o skončení pracovního poměru. Byla zrušena nabídková povinnost zaměstnavatele při výpovědi z organizačních důvodů. Byly rozšířeny důvody, ve kterých se vyplácí odstupné a k jeho zvýšení v případě organizačních změn a úrazu, popř. nemoci z povolání. Další změnou je rozšíření možností sjednávání dohod o provedení práce. Došlo také k zrušení pracovní pohotovosti na pracovištích, což působí komplikace zejména ve zdravotnictví, které je nutno provádět výrazné organizační změny. K této změně došlo v důsledku rozhodnutí Evropského soudního dvora, která považují veškerá sdružování na pracovišti jako výkon práce. K této problematice se vztahují následující judikáty Evropského soudního dvora SIMAP (C-303/98), JAEGER (C-151/02), PFFEIFFER (C-397/01;C-403/01). Nově bylo zavedeno konto pracovní doby. Došlo i k zavedení vazby na zákon o nemocenském pojištění, byla zrušena další dovolená, došlo k změnám v náhradě škody a k změnám v zajištění závazku a došlo k větší návaznosti na zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

K novému ZP bylo přijato i několik doprovodných zákonů. Mezi ně patří např. i zákon č. 264/2006 Sb., kterými se mění některé zákony v souvislosti s přijetím ZP, ve znění zákona č. 585/2006 Sb.

Další změnou v novém ZP je, že ZP v části páté, týkající se BOZP, obsahuje již jen základní právní úpravu práv a povinností zaměstnavatelů a zaměstnanců na tomto úseku s tím, že tzv. technické aspekty BOZP, které jsou úzce navázány na právo Evropských společenství, upravuje již v úvodu této kapitoly citovaný zákon č. 309/2006 Sb. Tímto zákonem došlo k zpřesnění působnosti ustanovení i na další osoby mimo pracovněprávní vztahy a zřízení funkce „koordinátor bezpečnosti práce na staveništích“. Dále byl přijat zákon o úrazovém pojištění pod č. 266/2006 Sb., účinný od roku 2008 a doprovodný zákon č. 267/2006 Sb. Tyto nové zákony nahrazují stávající úpravu náhrady škody. Místo náhrady škody je nově zavedena úrazová renta či jednorázové vyrovnání. Také je nově upraveno placení pojistného. Do účinnosti nového ZP bylo pojistné placeno výhradně dvěma pojišťovnám daných zákonem, což bylo v rozporu demokratickým principem volného trhu. Zákonodárce měl v tomto případě dvě možné cesty právní úpravy. Mohl otevřít prostor pro všechny soukromé subjekty nebo naopak zajistit fungování pojištění jako součást státu. Zákonodárce se zde

rozhodl pro druhou variantu. Zaměstnanci budou pojištěni u ČSSZ a dostanou případné plnění od státu. To znamená, že to bude standardní veřejnoprávní pojistná událost. V oblasti sociálně právní byly přijaty zákony č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákony č. 110 – č. 112/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb., a zákon jej doprovázející pod č. 189/2006 Sb.

Souběžný zákon (tj. zákon č. 309/2006) pro BOZP upravuje tzv. technické a zdravotní aspekty, tzn. zejména:

- požadavky kladené na pracoviště a pracovní prostředí, výrobní a pracovní prostředky a zařízení, organizaci práce, pracovní postupy a bezpečnostní značky, značení a signály,
- odbornou způsobilost a zvláštní odbornou způsobilost,
- zajištění BOZP při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy,
- další úkoly zadavatele stavby, jejího zhotovitele, popřípadě fyzické osoby, která se podílí na zhotovení stavby, a koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi,
- společná, přechodná a závěrečná ustanovení.

Obecně nelze předloženým návrhům, ať již novelizaci ZP, či doprovodnému zákonu, nic vytknout; zákonné principy v této oblasti se nemění, normy zůstávají na úrovni stanovené tzv. první harmonizační novelou, kdy došlo v této oblasti k rozsáhlé transpozici evropského práva do hlavy páté bývalého ZP.

5. Dozor nad bezpečností a ochranou zdraví při práci

V souvislosti s otázkou BOZP je třeba rozlišit pojmy „dozor“ a „kontrola“. Pojmem dozor v této souvislosti je nutno chápat obecnou úpravu dohledu v oblasti BOZP. Pojem kontrola je třeba vnímat v souvislosti s přijatým zákonem 251/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který tento termín zavádí.

Dozor zabývající se oblastí BOZP je stále úzce provázán s právní úpravou jednotlivých odvětví ve kterých se můžeme setkat se zvýšenými riziky ohrožení bezpečnosti.

Stále existují specializované orgány dozoru, ke kterým patří:

- **orgány státní báňské správy**, jimiž jsou ČBÚ a obvodní báňské úřady, které vykonávají dozor nad problematikou upravenou zákonem č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, který se vztahuje na bezpečnost a ochranu zdraví, bezpečnost provozu, ochranu pracovního prostředí v podmínkách provádění hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem, pro výzkum, výrobu a uvádění výbušnin, výbušných předmětů a pomůcek na trh, jakož i na podmínky pro nakládání s nimi;

- **orgány státního zdravotního dozoru** ve vztahu k ochraně zdraví při práci, jimiž jsou Ministerstvo zdravotnictví a krajské hygienické stanice, které vykonávají kontroly oblastí upravených zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

- **Státní úřad pro jadernou bezpečnost**, který vykonává kontrolu na základě ustanovení § 39 zákona č. 18/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů;

- **státní dozor nad provozováním určených technických zařízení na drahách**, který vykonávají drážní správní úřady a Drážní inspekce podle § 53a, 54 a 58 zákona č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů;

- **státní odborný dozor je také vykonávaný orgány Ministerstva obrany**. Tento dozor se vztahuje na bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu vojenské činné služby a na určená technická zařízení provozovaná s vojenskou výstrojí, vojenskou výzbrojí, vojenskou technikou a ve vojenských objektech a slouží k plnění úkolů ozbrojených sil podle § 7 odst. 1

písm. d) zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, § 43 zákona č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, a § 100 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů se v § 86 zabývá otázkou dozoru nad bezpečností při výkonu služby.

- je také třeba nezapomenout a poznamenat, že ke kontrole u zaměstnavatele, zaměřené na dodržování pracovněprávních předpisů, vnitřních předpisů a závazků vyplývajících z kolektivních smluv a v neposlední řadě také zaměřené na stav BOZP, jsou oprávněny odborové organizace.

- **státní odborný dozor nad bezpečností vyhrazených technických zařízení** vykonávají organizace státního odborného dozoru, zřízené výhradně k tomuto účelu Ministerstvem práce a sociálních věcí (§ 1 odst. 2 zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Je nutno přiznat, že kontrola týkající se pracovněprávních vztahů byla řadu let v České republice značně roztržštěná. Pod jedním ministerstvem (MPSV) vedle sebe působily a kontroly vykonávaly jak úřady práce (vykonávaly kontrolu povinností plynoucích z pracovněprávních vztahů), tak IBP (prováděly kontrolu bezpečnosti práce, technických zařízení a stanovených pracovních podmínek).

Z výše uvedeného výčtu vyplývá, že některé problematiky byly současně kontrolovány několika orgány (např. pracovní doba, doba odpočinku, vedení evidence pracovní doby a mnohé další). Pravomoc úřadů práce sice umožňovala informovat jiný příslušný orgán státního odborného dozoru nad bezpečností práce o pochybeních, se kterými se při výkonu kontrolní činnosti setkaly a které nespádaly do jejich působnosti, ale v praxi docházelo k problémům sladit časově výkon kontroly u jednotlivého zaměstnavatele. Mezi další potíže patřilo také dosažení návaznosti kontrol a tím se vytrácela účelnost a preventivní úloha kontroly.

Z tohoto důvodu byl v roce 2004 vypracován návrh zákona o inspekci práce, dost složitě byl projednáván (např. se zamítavým stanoviskem byl vrácen Senátem, nepodepsal jej prezident), nicméně byl v červnu 2005 vydán zákonem č. 251/2005 Sb. s účinností od 1. 7. 2005. Zákon soustředil v působnosti rezortu Ministerstva práce a sociálních věcí do jedné právní úpravy kontrolu pracovněprávních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům práva a povinnosti v pracovněprávních vztazích, právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku, právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, právních předpisů

k zajištění bezpečnosti technických zařízení, včetně vyhrazených technických zařízení, právních předpisů o zaměstnávání žen, mladistvých zaměstnanců, zaměstnanců pečujících o děti, jakož i zaměstnanců, kteří prokáží, že převážně sami dlouhodobě pečují o převážně nebo úplně bezmocnou osobu. Dále pak i kontrolu dodržování kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou individuální nároky zaměstnanců vyplývající z pracovněprávních předpisů upraveny ve vztahu k těmto předpisům výhodněji, jakož i vnitřních předpisů (viz. § 305 ZP) vydaných podle zákona č. 143/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jestliže zakládají nároky zaměstnanců.

V působnosti úřadů práce byla ponechána problematika kontroly ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatelů a také pracovněprávních předpisů o zaměstnanosti (např. rekvalifikace, příspěvky na chráněná pracovní místa, nelegální práce včetně zaměstnávání cizinců, agentury práce, povolení ke zprostředkování a způsob zprostředkování, pracovní rehabilitace).

Tato změna je výhodná zejména pro kontrolované osoby. Je totiž výhodné setkávají-li se pouze s jedním kontrolním orgánem.

Zákonem byl zřízen SÚBP a oblastní inspektoráty práce (dále jen „OIP“); sídlem úřadu se stala Opava s tím, že detašované pracoviště je na omezenou dobu zachováno v Praze (na místě bývalého sídla zrušeného ČÚBP, tj. Praha 1, Ve Smečkách 29). V čele SÚBP je generální inspektor; v čele inspektorátů jsou pak vedoucí inspektoři. OIP jsou orgány inspekce práce, podřízené SÚBP; v jejich čele jsou vedoucí inspektoři, které jmenuje a odvolává ministr práce a sociálních věcí. Po nabytí účinnosti se na ně bude vztahovat zákon č. 218/2002 Sb., služební zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V České republice působí následující OIP, resp. jejich kanceláře:

- Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze 160 00 Praha 6, Kladenská 103/105, tel.: 235 364 006;
- Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze 106 00 Praha 10, Průhonická 55, tel.: 272 767 643;
- Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích 370 06 České Budějovice, Vodní 21, tel.: 387 424 271, kancelář Jihlava třída Legionářů 17/1091, 586 01 Jihlava, telefon: 567 302 107;

- Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni 301 00 Plzeň, Schwarzova 27, tel.: 377 423 066; kancelář v Sokolově, Jednoty 654; telefon: 352 615 260-1;
- Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem 400 11 Ústí nad Labem, SNP 2720/21, tel.: 472 772 842; kancelář v Liberci, náměstí E. Beneše 26, telefon: 485 244 111, 485 244 423;
- Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové 501 01 Hradec Králové, Říční 1195, telefon: 495 219 012; kancelář Chrudim, Městský park 274/IV, telefon: 469 623 130;
- Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně 658 60 Brno, Milady Horákové 3, telefon: 545 321 285; kancelář ve Zlíně, Čiperova 5182, telefon: 577 577 111, 577 577 412;
- Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě 702 69 Ostrava, Živičná 2, telefon: 596 110 162; kancelář v Olomouci, Vejdovského 4, telefon: 585 548 542.

V zákoně jsou taxativně vyjmenovány úkoly SÚIP i OIP; nedotčeny zůstaly úkoly SÚIP a OIP v problematice společných kontrol s Českou inspekcí životního prostředí (zákon č. 59/2006 Sb.); obdobně pak kontrola dopravců ve smyslu § 37 odst. 2 zákona č. 111/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Oproti minulé úpravě problematiky (viz. zrušený § 6 odst. 2 zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů) je v zákonu o inspekcii práce promítnuta nová koncepce správního trestání – tzn. zákonem jsou upraveny skutkové podstaty přestupků pro fyzické osoby a správních deliktů pro právnické osoby, které vycházejí z hmotněprávní úpravy pracovněprávních vztahů (tj. zejména ze ZP a předpisů k jeho provedení vydaných). Za jejich porušení jsou OIP oprávněny uložit stanovené postihy; SÚIP pak na základě konkrétních zjištění z kontrolních akcí, které sám vykonal.

Skutkové podstaty přestupků a správních deliktů jsou rozděleny na přestupky a správní delikty na úseku součinnosti zaměstnavatele a orgánu jednajícího za zaměstnance, rovného zacházení, pracovního poměru nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, odměňování zaměstnanců, náhrad (náhrady mzdy, popřípadě plat a náhrada mzdy výdajů spojených s výkonem práce, tj. § 131 a následující ZP), pracovní doby, dovolené, bezpečnosti práce, zvláštních pracovních podmínek některých zaměstnanců, bezpečnosti technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví, vyhrazených technických zařízení, výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte, a přestupky

zákonného zástupce dítěte na úseku výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti.

Oproti dřívějším sankcím udělovaným podle zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se výše pokut značně zvýšila – až do 2 milionů korun.

V praxi při provádění tohoto zákona dochází k jistým potížím, a to zejména z důvodu personálního obsazení jak SÚIP, tak OIP. Jelikož systém SÚIP vznikl z bývalého systému ČUBP, ve kterém se odborní zaměstnanci - inspektoři zabývali výhradně bezpečností práce, je v současné době problematické najít pro systém SÚIP odborníky i pro další oblasti, kterými se podle současného rozšíření inspekce práce zabývá. Řada pracovníků byla delimitována z úřadů práce.

Protože Česká republika je členem Evropské unie, je nutné, aby právní úprava problematiky BOZP byla v souladu s právem EU. Evropská unie nemá speciální směrnici, která by upravovala procesní požadavky na inspekci práce, členské státy se v této oblasti řídí úmluvami Mezinárodní organizace práce. Jedná se o Úmluvu MOP č. 81 o inspekci práce, která se zabývá organizací a pravidly fungování inspekčních orgánů a Úmluvu č. 129 o inspekci práce v zemědělství. MOP dále vydala Doporučení MOP č. 81 týkající se inspekce práce a Doporučení MOP č. 82, které se týká inspekce práce v těžebním průmyslu a v dopravě. MOP také vydalo Protokol MOP k úmluvě č. 81 o inspekci práce v nekomerčních službách.

Nejdůležitějším společným dokumentem pro orgány inspekce práce členských států EU jsou Společné zásady inspekce práce ve vztahu k ochraně zdraví bezpečnosti na pracovišti přijaté dne 12. září 2004. Tento dokument je vytvořen vzájemnou spoluprací představitelů národních inspekcí práce sdružených v poradním orgánu Evropské komise pod názvem Výbor starších inspektorů práce (Senior Labour Inspector Committee) (dále jen „SLIC“).

Základním úkolem a prioritou výboru SLIC je řádné a jednotné prosazování a vynucování směrnic EU v oblasti BOZP.

Pro úplnost je třeba popsat s jakým způsobem uspořádání je možné se v Evropských společenstvích setkat.⁷ V Evropské unii existují dva základní modely inspekčních systémů v rámci fungování státní správy. V tzv. francouzském modelu, existuje správní úřad

---

⁷ Viz. KOTTNAUER A., KUBÍČKOVÁ D. Komentář k zákonu o inspekci práce. Praha: ASPI, 2006, s. XIX

s regionálními pobočkami, podřízený nejvyššímu správnímu orgánu, zpravidla Ministerstvu práce. K tomuto systému lze přiřadit i stávající systém v ČR.

V tzv. anglo-skandinávském modelu jsou úřady inspekce práce nebo specializované organizace zabývající se úrazovým pojištěním nebo prevencí řízeny bipartitní nebo tripartitní správní radou. Tento systém vyžaduje mnoho odborně fundovaných členů odborů a vysokou organizovanost zaměstnavatelů.

Je třeba zmínit, že v obou výše uvedených modelech existují vedle inspektorátů práce ještě další specializované inspekce např. pro těžební průmysl, životní prostředí, požární ochranu, jadernou energetiku, železniční dopravu, výrobu a používání výbušnin nebo pro zemědělství. Tyto orgány nejsou považovány za doprovodné orgány inspekce práce a proto se jimi mezinárodní dokumenty o inspekci práce nezabývají (kromě zemědělství).

Od těchto specializovaných inspekcí je třeba odlišit resortní pracoviště, která se zabývají otázkami inspekce práce ve vybraných resortech jako např. obrany, vnitra, spravedlnosti nebo financí.

V tomto výčtu je třeba také uvést regionální inspekci prováděnou pověřenými orgány veřejné správy na vymezeném teritoriu.

V některých státech se také můžeme setkat se systémem koordinačních výborů inspekčních orgánů, kde se řeší otázky konkrétní spolupráce orgánů veřejné správy v oblasti vzdělávání inspektorů, koordinace dozoru atd.

6. Činnost Institutu technické inspekce Praha

Státní odborný dozor nad vyhrazenými technickými zařízeními provádějí organizace státního odborného dozoru. V současné době v České republice působí pouze jedna taková organizace, a to Institut technické inspekce Praha.

Vyhrazenými technickými zařízeními jsou zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku; jsou to technická zařízení tlaková, zdvihací, elektrická a plynová (v minulosti sem patřila ještě zařízení v jaderné energetice – teď jsou jednoznačně přiřazena kontrole Státního úřadu pro jadernou bezpečnost).

Mezi úkoly ITI Praha patří:

- podává odborná a závazná stanoviska o tom, zda jsou při projektování, konstrukci, výrobě, montáži, provozu, obsluze, opravách, údržbě a revizi vyhrazených technických zařízení splněny požadavky bezpečnosti technických zařízení,
- ve stanovených případech provádí prohlídky, řídí a vyhodnocuje zkoušky, kterými osvědčuje, zda vyhrazená technická zařízení a materiály použité k jejich zhotovení splňují požadavky předpisů o zajištění bezpečnosti technických zařízení; ve stanovených případech potvrzuje úspěšné výsledky zkoušek,
- ve stanovených případech prověřuje odbornou způsobilost organizací a podnikajících fyzických osob k výrobě, montáži, opravám, revizím, zkouškám vyhrazených technických zařízení a k plnění nádob plyny a vydává jim k tomu oprávnění,
- prověřuje odbornou způsobilost fyzických osob ke zkouškám, revizím, opravám, montážím nebo obsluze vyhrazených technických zařízení a vydává jim o tom osvědčení.

Pověření pracovníci ITI Praha jsou oprávněni vstupovat do prostoru organizací a provozních prostor podnikajících fyzických osob za účelem provedení dozoru a k jeho provedení vyžadovat potřebné doklady, informace a vytvoření podmínek. Svoji činnost provádí za poplatky stanovené prováděcím předpisem vydaným MPSV po dohodě s Ministerstvem financí (vyhláška č. 398/2001 Sb., ve znění vyhlášky č. 112/2005 Sb.). Na činnosti ITI Praha se nevztahují obecné předpisy o správním řízení.

7. Úloha státu

7.1 *Úmluva o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí*

Generální konference Mezinárodní organizace práce, svolaná správní radou Mezinárodního úřadu práce do Ženevy dne 3. června 1981, přijala na svém 67. zasedání některé záruky v bezpečnosti a ochraně zdraví pracovníků a pracovním prostředí v dokumentu nazvaném *Úmluva o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí č. 155*. Tehdy ještě Československou socialistickou republikou byla Úmluva ratifikována a vstoupila v platnost dnem 2. prosince 1989 (vyhláškou č. 20/1989 Sb.).

Úmluva se vztahuje na všechna odvětví hospodářské činnosti, ale členský stát může (po projednání s reprezentativními organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků) částečně nebo zcela vyjmout z jejího provádění jednotlivá odvětví hospodářské činnosti, jako např. námořní plavbu nebo lov ryb, pokud v nich vznikají zvláštní problémy určité závažnosti; musí ale přijmout taková opatření, aby byla zachována přiměřená ochrana pracovníků ve vyloučených odvětvích.

Podle úmluvy má také každý členský stát (samozřejmě s přihlédnutím k vnitrostátním podmínkám a zvyklostem) po projednání s nejreprezentativnějšími organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků stanovit, provádět a pravidelně přezkušovat celkovou vnitrostátní politiku týkající se bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovního prostředí. Cílem této politiky má být předcházení úrazů a újmám na zdraví, které vznikají v souvislosti s prací nebo během ní tím, že se sníží na prakticky nejmenší možnou míru příčiny nebezpečí souvisejících s pracovním prostředím.

Úmluva vypočítává jednotlivé oblasti činnosti, na které by se měla výše zmíněná politika v oblasti bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovního prostředí zaměřit. Patří mezi ně například „navrhování, zkoušení, výběr, nahrazování, umístění, uspořádání, užívání a údržba hmotných složek práce“ nebo „odborná výchova a další potřebná odborná výchova, kvalifikace a motivace osob, které se jakkoli podílejí na tom, aby se dosáhlo přiměřené úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví“.

Každý členský stát musí při stanovení politiky vymezit příslušné úkoly a povinnosti veřejných orgánů, zaměstnavatelů, pracovníků a jiných zúčastněných osob s přihlédnutím

k doplňující povaze těchto povinností a k vnitrostátním podmínkám a zvyklostem. Také je nutno ve vhodných intervalech prověřovat stav bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovního prostředí v celé šíři i pouze v určité oblasti, aby se zjistily nejzávažnější problémy, stanovily se účinné způsoby k jejich zvládnutí a pořadí opatření, která je třeba učinit. Měly by se také vyhodnotit výsledky této činnosti. Je třeba také zajistit koordinaci mezi různými úřady a orgány. Kdykoli to umožňují okolnosti a vnitrostátní zvyklosti, mají tato opatření zahrnovat zřízení ústředního orgánu.

Příslušné úřady členských států mají postupně plnit následující úkoly:

- stanovit podmínky pro projekci, konstrukci a zařízení podniků, jejich uvedení do provozu, větší adaptace podniků a změny v jejich určení, bezpečnost technického zařízení užívaného při práci a provádění řízení stanovených příslušnými úřady,
- stanovit pracovní postupy, látky a činitele ohledně nichž má být expozice zakázána, omezena nebo podléhat povolení nebo kontrole příslušného úřadu nebo příslušných úřadů (je třeba přihlížet k ohrožením způsobeným častou expozicí několika látkám nebo činitelům),
- zavést a provádět řízení pro oznamování pracovních úrazů a nemocí z povolání zaměstnavateli a vypracovávat každoroční statistiky o pracovních úrazech a nemocech z povolání,
- provádět šetření v případech, kdy pracovní úraz, nemoc z povolání nebo jiné postižení zdraví, k němuž došlo při práci nebo v souvislosti s ní, ukazuje vážnost situace,
- každoročně zveřejňovat informace o opatřeních učiněných v souvislosti se státní politikou, jakož i o pracovních úrazech, nemocech z povolání a jiných postiženích na zdraví, k nimž došlo při práci nebo v souvislosti s ní,
- zavést nebo rozvinout s přihlédnutím k vnitrostátním podmínkám a možnostem soustavu zkoušení chemických, fyzikálních a biologických činitelů z hlediska ohrožení zdraví pracovníků.

Státy také musí v souladu s vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi učinit opatření pro osoby navrhující, vyrábějící, dovážející, uvádějící do oběhu nebo převážející stroje, zařízení nebo látky pro pracovní účely.

Musí být učiněna opatření, aby se způsobem odpovídajícím vnitrostátním podmínkám a zvyklostem podpořilo zařazení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a pracovního

prostředí do programů vzdělávání a odborné výchovy na všech úrovních včetně vyššího technického, lékařského a odborného vyučování, a aby byly uspokojeny potřeby odborné výchovy všech pracovníků. Také je třeba zajistit, aby pracovník, který nevykonal práci, o níž měl důvodně za to, že bezprostředně a vážně ohrožuje jeho život nebo zdraví, byl v souladu s vnitrostátními podmínkami a zvyklostmi chráněn před neospravedlněnými důsledky.

V úmluvě jsou ustanoveny stanovující povinnosti podniků.

Jednotlivými povinnostmi, které je třeba na zaměstnavatelích vyžadovat, jsou:

- aby pracoviště, stroje, zařízení a pracovní postupy, které podléhají jejich kontrole, neohrožovaly bezpečnost a zdraví pracovníků,
- aby chemické, fyzikální a biologické činitele a látky, které podléhají jejich kontrole, neohrožovaly zdraví,
- aby se předcházelo ohrožení z úrazů nebo účinků škodlivých pro zdraví,
- aby učinili opatření umožňující čelit nenadálým případům a nehodám, včetně prostředků dostačujících ke zvládnutí první pomoci.

Úmluva také upravuje spolupráci zaměstnavatelů a pracovníků popř. jejich zástupců jako základní prvek. Na závěr je stanovena podmínka, že opatření týkající se BOZP, nesmí být spojena s žádnými výlohami pro pracovníky.

7.2 Národní politika BOZP v ČR

Zavedení Národní politiky vychází z požadavku Úmluvy č. 155 (viz. předcházející kapitola) a z poznání, že vysokou úroveň BOZP je možné zabránit nenahraditelným ztrátám na lidských životech a zdraví způsobených pracovními úrazy, nemocemi z povolání či jinými poškozeními zdraví z práce, jakož i následným nepříznivým dopadům na populaci které představují mimo humánního aspektu i značné materiální ztráty pro celou společnost. (Ztráty a náklady z pracovních úrazů a nemocí souvisejících s prací jsou uváděny v jednotlivých státech mezi 4% až 10% HDP s tím, že ekonomicky rozvinuté státy vykazují 4% až 5% HDP, méně vyspělé země až 10%).

V České republice jsou pravidelně vyhodnocovány ztráty a náklady na pracovní úrazy, které v současné době dosahují cca 22,5 miliardy Kč ročně. Tyto ztráty a náklady jsou z velké části ztrátami zaměstnavatelů a tvoří je pojištěné náklady a nepojištěné ztráty. Ztráty

a náklady plynoucí z nemocí z povolání jsou odhadovány na cca 2 mld. Kč. Přes vysoká absolutní čísla však jsou tyto náklady nižší, než je obvyklé v jiných zemích.⁸

Národní politika BOZP byla vypracována vládou a zveřejněna usnesením vlády č. 475 ze dne 19. 5. 2003 s cílem vyjádřit vůli nejvyšších výkonných orgánů státu zajistit podmínky pro zachování maximální kapacity pracovní síly v rámci udržitelného ekonomického a sociálního rozvoje tak, aby byla zajištěna v daném vnitřním i vnějším prostředí co nejvyšší celková výkonnost ekonomiky.

Na schválenou Národní politiku BOZP navazuje Národní akční program, kde jsou konkrétní, adresné a termínované úkoly, které současně se zřízením Rady pro BOZP vytváří lepší podmínky ke zlepšování úrovně v oblasti BOZP v České republice.

Hlavní zásady Národní politiky BOZP jsou uvedeny v Příloze 2 rigorózní práce.

---

⁸Blíže viz.: PETRŮ P., TOMEČEK M. Prevence a řízení rizik z hlediska bezpečnosti práce. první vydání: Verlag Dashöfer, 2001, část 2, díl 5, kapitola 1, s. 2

8. Legislativa Evropské unie a Mezinárodní organizace práce na úseku bezpečnosti práce a rizik

Evropská unie upravila zaměstnanost a sociální politiku Amsterdamskou smlouvou ze dne 2. října 1997. Tato smlouva vstoupila v platnost 1. května 1999 poté co byla ratifikována 15 členskými státy. Ve svých ustanoveních vymezila společné priority v oblasti zaměstnanosti a sociální politiky. To již samo o sobě je důležitým pozitivním posunem, protože došlo k rozpracování úkolů, které byly vymezeny již v Maastrichtské smlouvě a došlo k podpoře řady sociálně politických priorit na komunitární úrovni, zejména v oblasti zaměstnanosti. V této smlouvě je výslovně napsáno, že „členské státy usilují o zlepšování stavu pracovního prostředí a pracovních podmínek pracovníků a stanovují si za cíl harmonizaci podmínek v této oblasti při zachování dosaženého stavu na národní úrovni.“

Je třeba zmínit, že problematika BOZP není v Evropské unii okrajovou záležitostí, ale je to oblast, která tvoří součást jednoho ze základních pilířů, na kterých stojí idea jednotné Evropy.

Základní ideou sjednocené Evropy je umožnit volný pohyb pracovníků, zboží, kapitálu i služeb. Za tím účelem bylo nutné odstranit všechny překážky, které tomuto volnému pohybu bránily. V první řadě šlo o odstranění celní bariéry; dále pak o odstraňování odlišností v technických předpisech, které často vlády jednotlivých zemí úspěšně používaly místo celních bariér. Záhy se zjistilo, že volnému pohybu lidí a zboží mohou bránit nejen rozdílné technické předpisy, ale i rozdílné sociální podmínky, které vytvářejí tzv. sociální dumping (tzn. stát, který má nižší úroveň sociálního zabezpečení a nižší úroveň bezpečnosti práce, má i nižší výrobní náklady a může tak úspěšně konkurovat výrobkům ze zemí s vyšší úrovní sociálního prostředí). Proto je tak důležitá kapitola XIII. komunitárního práva – sociální politika a zaměstnanost, jejíž nedílnou součástí je i bezpečnost práce. Technické předpisy, které určují, co musí výrobek splňovat, aby byl bezpečný, jsou obsaženy ve směrnicih podle čl. 100 a) tzv. Římské smlouvy, předpisy upravující oblast bezpečnosti práce jsou obsaženy ve směrnicih podle čl. 188 a) Smlouvy.

Zásadní rozdíl mezi těmito dvěma typy směrnic je, že od požadavků směrnic podle článku 100 a) se nelze odchýlit, požadavky směrnic podle článku 118 a) jsou tzv. minimální požadavky. Výše uvedené umožnilo začlenění do EU i méně vyspělých států, jako je Řecko,

Portugalsko či Španělsko; vyspělejší státy jako Německo, Holandsko, Francie atd. si mohly ponechat své přísnější předpisy.

Další zásadou je, že členský stát může při zavádění komunitárního práva zvolit různé právní formy v závislosti na svých tradicích a zvyklostech, musí však zachovat obsah směrnic.

Česká republika se stala členem Evropské unie 1. května 2004. Jejím přijetí předcházela dlouhý proces přístupových rozhovorů, který byl odstartován podepsáním Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy (publikována pod č. 7/1995 Sb.).

Celý *acquis communautaire* (francouzský výraz, běžně užívaný v evropské administrativě, znamenající dosud dosažený právní stav), který musely přistupující země nejen implementovat, ale také účinně prosazovat, má objem několika desítek tisíc stran textu a je rozdělen na jednotlivé kapitoly. Na tzv. *screeningu* byla každá kapitola podrobně probrána s přistupující zemí a konfrontována se stávajícím právem přistupující země. *Screening* kapitoly 13 proběhl v listopadu a prosinci r. 1998. Na jeho závěr bylo konstatováno, že ČR nebude žádat ke dni svého vstupu do EU žádné výjimky z ustanovení obsažených v kapitole 13. Při dalším jednání o přistoupení ČR byla začátkem června 2001 kapitola 13 uzavřena bez požadavku na výjimky z *acquis*.⁹

Problematika BOZP je ve směrnicích EU obsažena komplexním způsobem (směrnice EU nejsou zpracovány tzv. rezortním způsobem, ale řeší problematiku v celé šíři). Toto působilo určité problémy, protože v ČR byla tradičně problematika bezpečnosti práce dělená na zdravotnickou část (škodlivé faktory, jako je hluk, vibrace, chemikálie, karcinogeny, záření, fyzická zátěž atd.), která je v kompetenci Ministerstva zdravotnictví, a na část bezpečnost práce (pracovní podmínky, pracovní prostředky, bezpečnost technických zařízení atd.), která je v kompetenci MPSV.

Výčet a popis obsahu nejdůležitějších směrnic, týkajících se bezpečnosti práce:

Základní směrnice je **Rámcová směrnice Rady č. 89/391/EHS o provádění opatření ke zvýšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci** - uvádí hlavní zásady péče o BOZP. Implementace této směrnice do ZP v roce 2001 přinesla zásadní obrat v zajišťování bezpečnosti práce v ČR. Osobou odpovědnou za BOZP se stal zaměstnavatel s tím, že se této

⁹ PETRŮ P., TOMEČEK M. *Prevence a řízení rizik z hlediska bezpečnosti práce*. první vydání: Verlag Dashöfer, 2001, část 2, díl 2, s. 2

odpovědnosti nemůže zprostit. Z jeho strany nestačí (jak bylo dříve běžné) pouhé plnění závazných předpisů, nyní musí sám aktivně vyhledávat rizika a činit opatření na jejich odstranění či omezení.

Tato směrnice dále upravuje problematiku tzv. zástupce zaměstnanců se zvláštní odpovědností pro otázky BOZP. Přes tohoto zástupce zaměstnavatel informuje zaměstnance o BOZP a konzultuje se zaměstnanci tuto problematiku. Zaměstnanci přes své zástupce přenášejí na zaměstnavatele své návrhy a připomínky.

Díleční směrnice Rady č. 89/654/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti – upravuje vybavení a zařízení pracovišť z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti. Její požadavky jsou upraveny jak nařízením vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tak nařízením vlády č. 101/2005 Sb.

Díleční směrnice Rady č. 89/655/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro používání pracovního zařízení při práci – určuje základní požadavky na stroje, zařízení a nářadí z hlediska BOZP (povinnosti zaměstnavatele při poskytování pracovních zařízení, jejich výběru, informování pracovníků a jejich školení a obecné požadavky na pracovní zařízení – kryty, ovladače, osvětlení atd. Většina požadavků této směrnice byla již obsažena ve stávajících tuzemských předpisech, určité problémy přineslo stanovení přechodného období pro starší zařízení. Požadavky jsou implementovány v nařízení vlády č. 378/2001 Sb.

Díleční směrnice Rady č. 95/63/EHS pozměnila *směrnici 89/655/EHS*. Doplnila ji o články, týkající se inspekce pracovních zařízení a ergonomie a o další přílohy, které stanovují další, podrobnější požadavky na vybavení rizikových skupin pracovního zařízení (zařízení pro zvedání břemen, mobilní pracovní zařízení) a o některá obecně platná ustanovení, odrážející vývoj v oblasti bezpečnosti technických zařízení.

Díleční směrnice Rady č. 89/656/EHS o minimálních bezpečnostních a zdravotních požadavcích pro používání osobních ochranných prostředků pracovníky při práci – stanovuje základní povinnosti zaměstnavatele i pracovníků při poskytování a používání OOPP. V přílohách uvádí orientační seznam pracovních činností a k nim příslušející druhy těchto prostředků. Naprostá většina ustanovení této směrnice byla již obsažena ve zrušené vyhlášce č. 204/1994 Sb., nyní je úprava v nařízení vlády č. 495/2001 Sb.

Díleční směrnice Rady č. 92/57/EHS o minimálních bezpečnostních a zdravotních požadavcích na dočasných nebo mobilních staveništích – udává základní požadavky na uspořádání a vybavení staveniště z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků. Její požadavky jsou v ČR obsaženy v nařízení vlády č. 352/2005 Sb. a nařízení vlády

č. 591/2006 Sb.; nyní je nově v naší právní úpravě upravena problematika tzv. „koordinátor pro otázky bezpečnosti a ochrany zdraví“, který by měl působit na staveništi, jestliže tam současně pracuje více firem. Jeho povinností je zde koordinovat činnosti od fáze projektu až po kolaudaci tak, aby nedošlo k ohrožení zdraví a bezpečnosti zaměstnanců. Parlamentem neprošel samostatný připravený zákon o koordinátorovi. V současné době je jeho postavení, práva a povinnosti zakotveny v části III zákona č. 309/2006 Sb., který je doprovodným zákonem k novému ZP.

Dílčí směrnice Rady č. 92/58/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnostní a/nebo zdravotní značky na pracovišti – stanoví povinnosti zaměstnavatele s ohledem na vybavení pracoviště těmito značkami. Určuje, kdy a jaké značky zaměstnavatel musí na pracovišti umístit; v příloze uvádí popis a vyobrazení jednotlivých značek, tabulek a signálů. Směrnice vychází z ISO norem, a proto požadované značky jsou u nás běžně používané. V ČR je směrnice implementována v nařízení vlády č. 11/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 405/2004 Sb.

Dále se jedná o následující směrnice:

Směrnici Rady č. 92/85/EHS o zavedení opatření pro podporu zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví těhotných pracovník, pracovník nedávno rodících nebo kojících – implementována v příslušných ustanoveních ZP.

Směrnici Rady č. 90/270/EHS o minimálních bezpečnostních a zdravotních požadavcích při práci s přístroji s obrazovkou – implementována v nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Směrnici rady č. 93/104/ES o některých aspektech organizace pracovního času - byla nahrazena Směrnicí Rady č. 2003/88/ES, jejíž ustanovení jsou včleněny v novém ZP.

Směrnici rady č. 91/383/EHS ze dne 25. června 1991, kterou se doplňují opatření pro zlepšení BOZP zaměstnanců v pracovním poměru na dobu určitou nebo v dočasném pracovním poměru.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/15/EC z 11. března 2002 o uspořádání pracovní doby osob provádějících činnosti ve vozidlech v silniční dopravě, jejíž ustanovení jsou implementovány v nařízení vlády č. 589/2006 Sb., kterým se stanoví odchylná úprava pracovní doby a doby odpočinku zaměstnanců v dopravě.

V Nice byla 7. prosince 2000 přijata Charta základních práv Evropské unie, která zdůrazňuje ve svém článku 31 „právo každého pracujícího na hygienické, bezpečné a důstojné pracovní podmínky“.

Vedle směrnic Rady jsou mezinárodní standardy BOZP obsaženy v úmluvách Mezinárodní organizace práce.

Jedná se především o tyto dokumenty:

Úmluva č. 155 (Convention Concerning Occupational Safety and Health and the Working Environment) o bezpečnosti a zdraví pracovníků a Doporučení č. 164 z roku 1981. Úmluva byla ratifikována a uveřejněna vyhláškou č. 20/1989 Sb.

Úmluva č. 161 (Convention Concerning Occupational Health Services) o závodních zdravotních službách a Doporučení č. 1711 z roku 1985. Úmluva byla ratifikována a uveřejněna vyhláškou č. 145/1988 Sb.

Úmluva č. 81 (Convention Concerning Labour in Industry and Commerce) o inspekci práce v průmyslu a obchodě z roku 1947 a Doporučení č. 81 z roku 1965, a Protokol z roku 1995 k této úmluvě. Úmluva nebyla doposud ČR ratifikována.

Úmluva č. 129 (Convention Concerning Inspection in Agriculture) z roku 1969, o inspekci práce v zemědělství. Úmluva nebyla doposud ČR ratifikována.

Právo na bezpečné a zdravé pracovní podmínky je dále zakotveno v čl. 3 Evropské sociální charty z roku 1961 a v článku 7 písm. b) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, přijatého v rámci OSN v roce 1966.

9. Systém organizací v Evropské unii

Pro účinnost a důslednou aplikaci výše uvedené právní úpravy je třeba mít také potřebný souhrn právních institucí, které tuto právní úpravu rozvíjejí na komunitární úrovni.

Evropská komise (European Commission) je úřadem, který působí v oblasti zaměstnanosti a sociálních věcí. Zpracovává návrhy společných priorit a požadavků a také další dokumenty, týkající se nejen bezpečnosti a ochrany při práci. Je třeba zmínit, že v rámci Komise pracuje více než dvě desítky tzv. generálních ředitelství a dalších organizací a institucí zabývajících se různými oblastmi.¹⁰

Generální ředitelství pro zaměstnanost a sociální politiku (Directorate General for Employment and Social Affairs), vedené komisařem a generální ředitelkou má za úkol přispět k rozvoji moderního evropského sociálního modelu. Úkoly v oblasti BOZP se zabývá Sekce 6, která je součástí ředitelství D „Sociální dialog, sociální práva a otázky rovnosti“. Toto generální ředitelství také zabezpečuje činnost poradních orgánů Komise pro oblast BOZP.

Mezi výbory Evropské komise patří:

Poradní výbor pro bezpečnost, hygienu a ochranu zdraví při práci (Advisory Committee for Safety, Hygiene and Health at Work), jehož hlavním cílem činnosti je napomáhat Komisi v přípravě a implementaci činností v oblasti BOZP a rozvoji tripartitní spolupráce mezi státními orgány, odborovými organizacemi a zaměstnavatelskými svazy na evropské úrovni. Od 1. ledna 2004 byla činnost Výboru rozšířena o oblast BOZP v důlním a těžebním průmyslu a dosavadní samostatná komise, zabývající se touto problematikou byla ke dni 31.12. 2003 zrušena. Výbor se schází na plenárních zasedáních, a to dvakrát ročně ve městě Lucemburku. Národní delegace jsou složeny tripartitně, ze zástupců vlád, odborů a zaměstnavatelů. Každou zájmovou skupinu reprezentuje jeden zástupce.

Vědecký výbor pro stanovení limitních hodnot expozice (Scientific Committee for Occupational Exposure Limits), jehož historie začala v roce 1990, kdy Komise založila neformální poradní skupinu, složenou z odborníků činných v oblasti výzkumu a vývoje, známou jako „Vědecká odborná skupina“ (Scientific Expert Group), aby podávala odborná

---

¹⁰ Blíže viz. www.ec.europa.eu

stanoviska a doporučení ve věci stanovení limitních hodnot škodlivin na lidský organismus. Usnesením 95/320/ES z 12. června 1995 byl založen tento výbor. Tím byla vytvořena základna pro práci na vědeckém posouzení a vyhodnocení rizik na pracovištích, kde se používají nebezpečné chemické látky a přípravky. Poradní výbor pro bezpečnost, zdraví a hygienu při práci vychází ze závěrů a doporučení, přijatého výše uvedeným vědeckým výborem.

Výbor starších inspektorů práce (Senior Labour Inspectors Committee „SLIC“), byl založen v roce 1995 s cílem vytvořit platformu pro diskusi mezi Komisí a zástupci národních inspektorátů práce, které jsou mimo jiné odpovědné za vynucování komunitárního práva a které jsou následně v přímém kontaktu s podnikatelskými i nepodnikatelskými subjekty na národní úrovni. Výbor poskytuje Komisi informace o problémech, vztahujících se k vynucování práva a vyjadřuje se k návrhům právních dokumentů Evropské unie v oblasti BOZP. Je také fórem pro národní inspektoráty práce pro výměnu zkušeností z hlediska struktury, metod a nástrojů inspekce práce. Výbor se schází dvakrát ročně v členské zemi, předsedající na dané období Evropské unii.

Mezi další Evropské instituce a organizace patří

Evropská nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek (European Foundation for Improvement of Living and Working Conditions) je autonomní výzkumnou institucí založenou na základě rozhodnutí Rady ministrů přijatého v roce 1975. Nadace sídlí poblíž Dublinu v Irsku a jejím hlavním úkolem je poskytovat orgánům EU a členským státům informace, studie a analýzy z výše uvedené oblasti. Před založením Evropské agentury pro BOZP se sídlem v Bilbao se zabývala i otázkami BOZP.

10. Obecná úprava bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Listina základních práv a svobod vyhlášená jako součást ústavního pořádku České republiky sice bezpečnost práce výslovně neupravuje, ale zaručuje každému právo na ochranu zdraví, zaměstnancům právo na uspokojivé pracovní podmínky a ženám, mladistvým a osobám zdravotně postiženým právo na zvýšenou ochranu v pracovních vztazích. Touto Listinou zaručená práva pak rozpracovává v části páté nazvané Bezpečnost a ochrana zdraví při práci.

Zákon č. 262/2006 Sb., ve znění zákona č. 585/2006 Sb., nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2007. Jedná se tedy o novou právní normu, která nahradila právní úpravu platnou od roku 1965. Jeho tvorbu provázely různé komplikace faktického, legislativního i politického charakteru. Veřejnost byla s probíhajícími pracemi na nové kodifikaci průběžně seznamována, což se několikrát projevilo bouřlivými reakcemi. Ani v současné době, kdy je již ZP účinný, nejsou názory na něj zcela jednotné. Ačkoli se na novém ZP soustavněji pracovalo již od roku 2000, teprve 31. května 2005 byla konečná verze odeslána do vlády (veřejnost tuto verzi měla k dispozici již od ledna 2005). Na konečnou verzi, předkládanou Parlamentu ČR, nezbylo tedy tolik času. Po předložení návrhu následovaly první negativní ohlasy odborníků. ZP byl následně 18. srpna 2005 projednán na schůzi pléna Legislativní rady vlády, kde byla pouze posuzována jeho slučitelnost se zákonem č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Legislativní rada vlády se nevyjádřila, pouze se podrobně zaměřila na ustanovení ZP §§ 321 a 322 a shledala je protiústavními. Jako reakce na tuto schůzi byla rozpoutána rozsáhlá mediální kampaň, při které bylo parafrázováno stanovisko Legislativní rady vlády. Ve vládě se návrh nového ZP začal projednávat 31. srpna 2005; vláda jej schválila 21. září 2005. Následně byl návrh předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (dne 27. září 2005). V Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR proběhlo první čtení nového zákona 19. října 2005. V průběhu tohoto čtení vystoupila KDU-ČSL se svými návrhy. Bylo jimi namítáno, že se nejedná o vládní návrh a pokud nebudou jejich připomínky akceptovány, oni návrh nebudou podporovat. Jako reakce na projednávání ZP ve sněmovně byla svolána na 26. listopadu 2005 demonstrace ČMKOS a ASO na podporu přijetí návrhu. Této demonstrace se zúčastnil velký počet občanů (cca 10 000) a odbory tak demonstrovaly svoji sílu. Nový ZP byl 16. ledna 2006 projednáván ve Výboru pro sociální politiku a zdravotnictví. Návrh zde

byl schválen. Dne 31. ledna 2006 postoupilo projednávání ZP v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR do druhého čtení. V tomto čtení ODS předložila několik pozměňovacích návrhů. Jednalo se zejména o návrhy, které by vedly k liberalizaci zákoníku. Dne 8. února 2006 byl ZP projednáván ve 3. čtení a na návrh ODS byl projednáván postupně bod po bodu a postupně se hlasovalo o všech pozměňovacích návrzích. Klíčovým se stal návrh, který změnil § 4 odst. 2 ZP. Při neshodě mezi odborovými organizacemi v jednom podniku rozhoduje ta největší. Kvůli tomuto ustanovení se konala výstražná stávka. Po postoupení nového ZP do Senátu dne 28. 2. 2006 byl tento návrh Senátem vetován (po projednání v příslušných výborech) dne 29. 3. 2006. Toto veto bylo ale Poslaneckou sněmovnou přehlasováno (21. 4. 2006). Po tomto přehlasování nový ZP vetoval i prezident ČR tím, že ho nepodepsal a 10. 5. 2006 ho vrátil zpět Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR i toto veto úspěšně přehlasovala (dne 23. 5. 2006) a nový ZP vyšel pod č. 262 ve Sbírce zákonů v částce 84. Platnosti ZP začínala 7. červnem 2006, účinným se stal od 1. 1. 2007. Před koncem roku 2006 byl v Parlamentu učiněn pokus odložit účinnost tohoto zákona o 1 rok, vzhledem k nepřesnosti některých ustanovení, pochybnostem o souladu s Ústavou ČR a chybějícím prováděcím předpisům. Návrh na odklad byl předložený 8. prosince 2006 Výboru pro sociální politiku k posouzení. Pro odklad účinnosti však chyběla shoda napříč politickými stranami, proto pokus o odložení účinnosti skončil neúspěchem. Dne 12. prosince 2006 byla přijata novelizace ZP, která vyšla pod č. 585/2006 Sb.

Z pozice mé rigorózní práce zdůrazňuji především zásadní úpravu problematiky BOZP, kterou dále dokumentuji na ustanoveních jednotlivých paragrafů části páté.

10.1 Základní pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

V novém ZP je problematika BOZP upravena v části páté (konkrétně v §§ 101 - § 108).

Z věcného hlediska je třeba k ustanovení § 101 ZP přistupovat jako k části obsahující pouze základní a nejdůležitější zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Další navazující paragrafy jsou konkrétním rozpracováním těchto zásad.

Stěžejním principem ustanovení a hlavní zásadou celé části páté ZP je povinnost zaměstnavatele vytvářet veškeré podmínky a předpoklady k tomu, aby zaměstnanci mohli plnit pracovní úkoly bez ohrožení svého života a zdraví. Jejich povinností je předcházení nebo omezování působení rizik ohrožujících zaměstnance při práci. Pojem „riziko“ není v ZP blíže

specifikován; obecně znamená možnost výskytu nebezpečné události nebo situace a s tím spojené možné negativní následky pro život a zdraví zaměstnanců. V pracovněprávních vztazích rizika nejčastěji pramení z vadného uspořádání pracovišť, z působení nejrůznějších škodlivých faktorů (zejména fyzikálních, chemických a biologických), z volby a použití nevhodných pracovních prostředků, nesprávných pracovních postupů a nevhodných režimů práce, z nedostatečné úrovně poučení zaměstnanců k práci nebo jejich nepříznivého zdravotního stavu. Zdrojem rizik jsou většinou vlastnosti různých předmětů, látek nebo jevů, které lze označit jako nebezpečné (např. hořlavost, výbušnost, toxicita, žíravost, napětí, rychlost). V úvahu přicházejí veškerá „rozumně předvídatelná rizika“ (kritérium běžně používané v právu EU), vyjadřující vztah nákladů vynaložených na prevenci a jejich přínos pro BOZP. Je nutné, aby na poznání rizika navazovalo objektivní posouzení, zda je riziko přijatelné vzhledem k možným následkům. Nadhodnocení rizika může vést k ekonomickým ztrátám, jeho podhodnocení zase k závažným a často nevratným následkům na životech a zdraví zaměstnanců.

Obecná povinnost zaměstnavatele v oblasti péče o BOZP se vztahuje na všechny fyzické osoby, které se zdržují na pracovišti zaměstnavatele, pokud se zde zdržují s jeho vědomím a souhlasem.

Za plnění úkolů zaměstnavatele v péči o BOZP odpovídají vedoucí zaměstnanci na všech stupních řízení v rozsahu pracovních míst, která zastávají. Další požadavek zpřesňuje dřívější poněkud strohou povinnost zaměstnavatelů zajišťovat koordinovaný postup v oblasti zajišťování BOZP, plní-li na jednom pracovišti úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů. V takovém případě je zde totiž vyšší riziko ohrožení života a zdraví zaměstnanců. Jde zpravidla o velké stavební či montážní pracoviště, ale mohou to být též pracoviště, na nichž má práce povahu dodavatelsko-odběratelských vztahů.

Nová právní úprava zde podrobněji stanoví formu spolupráce. Je zde výslovně uvedeno, že zaměstnavatelé jsou povinni vzájemně se informovat o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, které se týkají výkonu práce a pracoviště a spolupracovat při zajišťování BOZP pro všechny zaměstnance na pracovišti. Na základě dohody zúčastněných zaměstnavatelů touto dohodou pověřený zaměstnavatel koordinuje provádění opatření k ochraně BOZP zaměstnanců a postupy k jejich zajištění. Jedná se zde o zpřísnění. Výslovně se zde stanoví povinnost písemné dohody o spolupráci mezi více zaměstnavateli. V rámci této dohody je také povinností zaměstnavatelů koordinovat činnosti a práce zaměstnanců, aby byli chráněni také zaměstnanci dalšího zaměstnavatele. Prokázat spolupráci v podstatě znamená prokázat mezi příslušnými zaměstnavateli vzájemné projednání rizik

vyskytujících se na společném pracovišti a jejich dohodu o opatřeních k jejich snížení nebo omezení. Toto musí být povinně provedeno v písemné podobě. Jednotliví zaměstnavatelé jsou také povinni organizovat práci svých zaměstnanců s ohledem na zaměstnance ostatních zaměstnavatelů.

Nově je zde také upravena povinnost zaměstnavatele informovat bez odkladu oborovou organizaci nebo zástupce zaměstnanců pro BOZP, či přímo zaměstnance (nemá-li zástupce), o rizicích a o přijatých opatřeních, získaných od jiných zaměstnavatelů.

Pro zásadní význam byla do základních ustanovení zapracována též otázka hrazení nákladů spojených se zajišťováním BOZP. Tyto náklady jdou na vrub zaměstnavatele, tedy subjektu, který svoji ekonomickou činností vytváří doprovodná rizika. Poněkud upravená formulace týkající se hrazení nákladů spojených se zajišťováním ochrany zdraví při práci vyplývá z ustanovení § 42 zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto ustanovení hradí zaměstnavatel příslušné náklady, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

10.2 Prevence rizik

Základem bezpečné práce by měla být především její prevence. Zvýšenou pozornost proto musí zaměstnavatel věnovat prevenci rizik, která má rizika vyhledávat a odstraňovat nebo je alespoň minimalizovat. K tomu je zaměstnavatel povinen pravidelně kontrolovat úroveň BOZP.

Úkoly v oblasti BOZP provádí zaměstnavatel vhodnou organizací práce a přijímáním opatření k předcházení rizikům. ZP prevenci rizik upravuje jako systematickou a soustavnou činnost zaměstnavatele s cílem rizikům předejít; pokud se taková rizika vyskytnou, pak je odstranit a pokud jsou neodstranitelná, tak je minimalizovat. Skutečnost, že zákonodárce přisuzuje prevenci rizik mimořádný význam, plyne nejméně z umístění § 102 ZP do hlavy I části páté, i z dalších ustanovení hlavy páté. Je to proto, že je třeba zajišťovat BOZP ve všech aspektech spojených s prací, počínaje soustavným vyhledáváním rizik a konče praktickou realizací opatření přijímaných k ochraně zaměstnanců před jejich působením.

Ustanovení § 102 ZP rozpracovává a zdůrazňuje povinnost aktivního přístupu zaměstnavatele při soustavném vyhledávání nebezpečných činitelů a procesů pracovního prostředí a pracovních podmínek, zjišťování jejich příčin a zdrojů. Zaměstnavatel musí provádět taková opatření, aby mohly být rizikové práce přeřazeny do nižší kategorie. Tyto

kategorie rizik jsou přesně definovány a jsou pro zaměstnavatele směrodatné a na základě jejich znalosti dochází k přijímání opatření k jejich odstraňování. Zaměstnavatel by se měl zaměřit na pravidelnou kontrolu celkové úrovně BOZP, zejména z hlediska stavu výrobních a pracovních prostředků a vybavení pracovišť; neměl by zapomenout na kontrolu rizikových faktorů pracovních podmínek. Ani nový ZP zaměstnavateli neukládá, jakým způsobem má vyhodnocování rizik provádět; jakou formu zvolí, záleží jen na něm samotném. Důležité je hlavně kompletní vyhodnocení všech rizik. Cílem toho vyhodnocení je potřeba udržet pod kontrolou též zbytkové riziko. V případě, že není-li možné riziko úplně odstranit, měla by být informace o něm uvedena alespoň v návodu k obsluze technického zařízení, spolu s opatřeními, která je třeba respektovat (např. organizační, výchovná), aby se možné negativní dopady na zaměstnance zmenšily na minimum. Přijatá opatření jsou nedílnou a rovnocennou součástí všech činností zaměstnavatele na všech stupních řízení a povinnost zaměstnavatele kontrolovat účinnost a dodržování opatření k prevenci rizik a k minimalizaci neodstranitelných rizik musí směřovat k následnému ověření efektivity přijatých opatření.

Hodnocení rizik by mělo být prováděno u všech pracovních činností a na všech pracovištích bez ohledu na to, zda jde o pracoviště stálého nebo dočasného charakteru. Na pracovištích, na nichž se mění okolnosti a podmínky práce, je nezbytné k těmto změnám průběžně přihlížet (např. na staveništích nebo při pracích v zemědělství, když by měl být brán ohled na odlišné sezónní podmínky). Hodnocení by mělo být přezkoumáno v souvislosti s každou změnou, (např. v souvislosti s novými pracovními postupy, novými stroji nebo materiály), jež by mohla změnit dosavadní vnímání rizik na pracovištích.

V ZP je nově (viz. § 102 odst. 4) uložena povinnost zaměstnavatele, aby o vyhledávání a vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních vedl dokumentaci. Na toto ustanovení navazuje ustanovení § 103 odst. 1 písm. f) ZP, ve kterém je zaměstnavateli uložena povinnost „zajistit zaměstnancům i jiného zaměstnavatele vykonávajícího práce na jiném pracovišti, dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP podle ZP a podle zvláštních právních předpisů, zejména formou seznámení s riziky, s výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik, která se týkají jejich práce a pracoviště“. Tímto zvláštním předpisem je zákon č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zejména jeho § 37.

Zaměstnavatel v případech, ve kterých se vyskytují rizika vyžadující opatření a je nutné a nezbytné s těmito riziky seznámit zaměstnance, měl mít zpracovanou a kontrolnímu orgánu by měl být schopen předložit dokumentaci, z které bude jednoznačně patrné, co bylo

předmětem školení, informací a pokynů, při kterých byli zaměstnanci s vyskytujícími se riziky seznámeni.

V ZP v § 102 odst. 5 jsou obsaženy všeobecné preventivní zásady a priority v postupech a opatřeních zaměstnavatele, směřujících ke zvládnutí rizik. Přestože jde o ustanovení deklaratorní a nenormativní povahy, lze očekávat, že v základní orientaci napomůže zaměstnavateli zvolit správný způsob prevence.

Je také třeba zmínit, že podle ZP má zaměstnavatel povinnost neustále zavádět aktuální poznatky vědy a techniky do konkrétní praxe s cílem zlepšovat úroveň BOZP.

Zaměstnavatel je povinen dávat přednost prostředkům kolektivní ochrany před ochranou individuální; to znamená prostředkům technického, technologického nebo organizačního charakteru, které zajišťují bezpečné pracovní podmínky více zaměstnancům společně před prostředky chránícími zaměstnance jednotlivě. K všeobecným preventivním zásadám patří též udílení vhodných konkrétních pokynů zaměstnancům k zajištění BOZP.

Zaměstnavatel je podle ZP povinen přijmout opatření v případech mimořádných událostí mezi které např. patří havárie, požáry, povodně. Rozsah těchto opatření má být v budoucnu upraven nařízením vlády. K těmto opatřením mohou patřit např. pokyny k zastavení práce, k okamžitému opuštění pracoviště a odchodu do bezpečí.

Zaměstnavatel je povinen určit potřebný počet zaměstnanců (podle velikosti pracoviště a charakteru práce), kteří budou plnit v případě mimořádných událostí speciální úkoly, zejména organizaci první pomoci, přivolání zdravotnické záchranné služby, Hasičského záchranného sboru ČR a Policie ČR. Těmto zaměstnancům je zaměstnavatel povinen zabezpečit vyškolení a potřebné vybavení ve spolupráci se zařízením poskytujícím pracovně-lékařskou péči.

10.3 Povinnosti zaměstnavatele

V § 103 ZP je obsažen taxativní výčet povinností zaměstnavatele v péči o BOZP, které spolu s povinnostmi vyplývajícími z dalších ustanovení části páté tvoří ucelenou soustavu jeho povinností. Za klíčovou je třeba považovat povinnost nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával práci, jejíž náročnost neodpovídá jeho schopnostem. Také v žádném případě nesmí vykonávat zakázané práce.

Mezi další povinnosti zaměstnavatele patří povinnost zařazovat zaměstnance na práci s ohledem na jejich zdravotní stav. Povinností zaměstnavatele je zajistit, aby stanovené

práce vykonávali pouze zaměstnanci, kteří absolvovali lékařskou prohlídku v souvislosti s vykonávanou prací. Zaměstnavatel je tedy povinen postupovat při zařazování do práce podle posudků příslušných lékařů. Ověřování zdravotní způsobilosti k vykonávané práci je nutno provádět; prohlášení zaměstnance, že se cítí zdrav a je schopen stanovenou práci vykonávat, nemá odbornou ani právní hodnotu. Odborným posouzením závodní zdravotní péče tak, jak je požadován naší republikou ratifikovanou Úmluvou č. 161, je zajištěno nejen profesiografické posouzení (zhodnocení podmínek a požadavků práce v jednotlivých profesích z hlediska fyziologie, hygieny, psychologie, průmyslové toxikologie a technologie práce), ale jsou zohledněny i podmínky konkrétního pracovního prostředí, ve kterém je profese vykonávána. Důležitost pracovnělékařské péče je na mnoha místech ZP zdůrazňována (např. je možno připomenout nový požadavek, daný § 224 odst. 1 písm. d) ZP).

Zaměstnavatel informace o zdravotním stavu zaměstnance získává ze závěrů vstupních lékařských prohlídek, jakož i v rámci periodických preventivních lékařských prohlídek, prováděných v průběhu trvání pracovního poměru.

Povinnost informovat zaměstnance o tom, do jaké kategorie byla zařazena práce, patří mezi povinnosti navazující na zákon o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Rozsah pracovnělékařské péče a její poslání upravuje ustanovení § 35a zákona č. 20/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tak, že zařízení závodní preventivní péče (podle nového ZP pracovnělékařské péče) provádějí odbornou poradní činnost v otázkách ochrany a podpory zdraví a sociální pohody zaměstnanců, pravidelně kontrolují pracoviště, zjišťují vlivy práce a pracovních podmínek na člověka při práci, vykonávají preventivní lékařské prohlídky zaměstnanců, zajišťují poskytnutí první pomoci zaměstnancům, spolupracují s příslušnou hygienickou službou a podílejí se na výcviku a výchově v dané oblasti. Cílem je co nejvšestranněji zhodnotit zdravotní náročnost vykonávaných prací, zjistit činnosti rizikového charakteru, posoudit možné důsledky, navrhnout preventivní opatření a průběžně hodnotit jejich plnění a účinnost.

Nejdůležitějším prováděcím předpisem, od kterého se odvíjejí lékařské prohlídky zaměstnanců, je směrnice Ministerstva zdravotnictví č. 49/1967 Věstníku MZd, ve znění pozdějších předpisů. Tato směrnice upravuje posuzování zdravotní způsobilosti při volbě povolání a při nástupu do práce, v souvislosti s výkonem práce, při změně práce a při dočasné neschopnosti.

Preventivní lékařské prohlídky související s prací jsou v praxi rozlišovány na vstupní, periodické, řadové, mimořádné, výstupní a následné. Kromě posuzování zdravotní způsobilosti je v některých případech potřebné, aby se zaměstnanci podrobovali též povinnému očkování. Režim povinného očkování je upraven vyhláškou č. 537/2006 Sb. Podle tohoto předpisu se zvláštní očkování provádí u zaměstnanců vystavených při práci zvýšenému nebezpečí nákazy, např. tuberkulózou, žloutenkou a vzteklinou. V případech nebezpečí epidemie může být nařízeno též mimořádné očkování. ZP nově ukládá zaměstnavateli povinnost nahradit zaměstnanci, který se podrobí pracovnělékařské prohlídce, vyšetření nebo očkování, případnou ztrátu výdělku.

Povinnost seznamovat zaměstnance s právními a ostatními předpisy k zajištění BOZP se vztahuje jak k nástupu do práce (při vzniku pracovního poměru), tak k celé době trvání pracovního poměru, a to ve formě pravidelných školení, ověřování znalostí předpisů a kontrolování jejich dodržování v praxi. Vstupní školení nově přijatých zaměstnanců se provádí jednak teoreticky jako vstupní instruktáž, dále pak zácvikem na konkrétním pracovišti a může následovat školení při změně pracoviště nebo nácvik pro havarijní situace. Pravidelné školení je dáno aktuálním stavem v organizaci a přizpůsobuje se účastníkům této vzdělávací akce. Intervaly jsou určeny většinou předpisy obvykle v 2 – 3 letých intervalech.

Vést dokumentaci o školeních zaměstnanců i o poskytnutých informacích a pokynech ukládá zaměstnavateli ZP. Řádně vedená dokumentace o školeních, informacích a pokynech, má význam především z hlediska hodnověrného prokázání naplnění požadavků právních a ostatních předpisů, týkajících se BOZP, což je důležité zejména při posuzování míry odpovědnosti zaměstnavatele a zaměstnanců při vzniku případných pracovních úrazů.

Povinnost umožnit zaměstnancům nahlížet do evidence, která je o něm vedena v souvislosti se zajišťováním BOZP, představuje zabezpečení zpětné vazby a možnosti ověřit si např. zda zaměstnanec skutečně obdržel OOPP, mycí, čistící a dezinfekční prostředky ve správném rozsahu, nebo zda evidence o odpracované době na rizikovém pracovišti nebo v kontrolovaném pásmu odpovídá skutečnosti, a v případě zjištěných nesrovnalostí domáhat se zajištění nápravy.

K povinnosti zajistit zaměstnancům poskytnutí první pomoci, náleží zejména rozmístění dostatečného počtu lékárníček první pomoci, jejich odpovídající vybavení a pravidelné doplňování v souladu s rizikovostí vykonávaných prací, nejlépe podle konkrétních pokynů lékaře pracovnělékařské péče, na což pamatuje též ustanovení § 2 odst. 1 písm. f) zákona č. 309/2006 Sb. Důležité je rovněž zajištění dostatečného počtu zaměstnanců odborně vyškolených k poskytování první pomoci.

Zákaz kouření vyplývá výhradně z požadavků na zajištění související bezpečnosti práce na konkrétních pracovištích a je stanoven zvláštními právními předpisy (viz. zákon č. 379/2005 Sb., účinný od 1. 1. 2006, ve znění zákona č. 225/2006 Sb.). Pokud jde o ochranu zdraví zaměstnanců – nekuřáků na pracovištích, kde pracují společně s kuřáky, byl příslušný zákaz kouření přenesen přímo na zaměstnance – kuřáky do ustanovení § 106 odst. 4 písm. e) ZP. I nový ZP klade důraz na ochranu těhotných a kojících zaměstnankyň, což se odráží i na úpravě povinností zaměstnavatele.

10.4 OOPP, pracovní oděvy a obuv, mycí, čistící a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje

Jak již bylo výše zmíněno v rámci všeobecných preventivních zásad, ZP ukládá zaměstnavateli přednostně uplatňovat prostředky kolektivní ochrany; v případě, jestliže pomocí prostředků kolektivní ochrany není možné riziko odstranit nebo ho dostatečně omezit, je stanovena povinnost poskytnout zaměstnanci OOPP. Zákonem a prováděcím předpisem (tj. NV č. 495/2001 Sb.) se tak plně transformuje dílčí **Směrnice č. 89/655/EEC**.

Používání ochranných prostředků je důležitou součástí prevence před poškozováním zdraví při práci. Zaměstnavatel je povinen poskytnout zaměstnancům bezplatně ochranné oděvy, obuv a jiné pomůcky sloužící osobní ochraně života a zdraví při práci; mycí, čistící a dezinfekční prostředky zejména z důvodu hygienické a protiepidemické péče. Pomůcky se používají hlavně v případě, kdy není možné zajistit bezpečnost při práci konstrukcí zařízení, organizací pracovních procesů. V případě, že je práce vykonávána v prostředí, v němž oděv nebo obuv podléhá při práci mimořádnému opotřebení nebo znečištění nebo plní ochrannou funkci, poskytuje zaměstnavatel též pracovní oděv nebo obuv. Zaměstnavatel zmíněné prostředky poskytuje podle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Je kladen důraz na to, aby přidělované ochranné prostředky účinně chránily zaměstnance před riziky, neohrožovaly jejich zdraví a nebránily jim při výkonu práce. Jako příklad, kdy samotné ochranné prostředky mohou představovat určité riziko, lze uvést případy spočívající v nedostatku pohodlí při práci v důsledku nadměrné hmotnosti ochranného prostředku, nadměrného tlaku při nošení či zvýšené potivosti, nebo případy omezené sluchové kapacity, projevující se ve zhoršených dorozumivacích schopnostech, dále ztíženém rozeznávání bezpečnostních signálů používaných při práci.

Zaměstnavatel je povinen udržovat OOPP v použitelném stavu a soustavně vyžadovat a kontrolovat jejich používání.

Správné poskytování OOPP má v hospodářském i právním smyslu více významů. Kromě již zmíněného praktického naplnění ustanovení § 104 ZP, spočívajícím v jejich bezplatném a naturálním poskytování, při respektování výslovného zákazu nahrazovat toto poskytování finančním plněním, jde dále o vytvoření předpokladů k naplnění povinností souvisejících např. s ustanovením § 101 odst. 2 ZP, které ukládá povinnost zajišťovat BOZP i pro osoby, které se s vědomím zaměstnavatele zdržují na jeho pracovištích (tedy je-li potřeba, poskytovat též jim nezbytné ochranné prostředky). Určité požadavky na OOPP jsou stanoveny i zákonem č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zejména pak v jeho prováděcím nařízení vlády č. 21/2003 Sb. Jde o plnění povinností výrobců OOPP a navazujícími obchodními řetězci na cestě k uživateli ochranných prostředků (tedy k zaměstnavateli), ale i o povinnost zaměstnavatele poskytovat jen ty ochranné prostředky, které splňují podmínky stanovené tímto nařízením vlády. V neposlední řadě jde o správné propojení s daňovými předpisy, zejména zákonem č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který výdaje vynaložené na BOZP a hygienické vybavení pracovišť uznává jako výdaj na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů.

Pokud je nařízením vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebo jiným právním předpisem, při trvalé rizikové práci k omezení působení rizikových faktorů nezbytné nepřetržité používání OOPP, nebo pokud to povaha ochranného prostředku vyžaduje, musí být během práce zařazeny bezpečnostní přestávky, při nichž bude umožněno zaměstnanci odložit používaný ochranný prostředek. Počet přestávek a jejich trvání stanoví zaměstnavatel.

Na obdobném principu jako je poskytování OOPP je založeno též poskytování mycích a čistících prostředků. I tyto se poskytují zaměstnancům bezplatně, na základě zhodnocení rozsahu jejich znečištění při práci, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Tímto předpisem je zpravidla úprava stanovená v příslušných zdravotnických předpisech, např. nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zaměstnancům, kteří přicházejí do styku s látkami, jež mohou způsobit podráždění kůže, jako jsou kyseliny, louhy, organická rozpouštědla apod., nebo u nichž může dojít k potřísnění dráždivými látkami, jako jsou např. dehtové látky, topné oleje či epoxidové pryskyřice, poskytuje zaměstnavatel bezplatně též příslušné dezinfekční prostředky podle druhu vyskytující se škodliviny.

Problematika ochranných nápojů je upravená v § 5 nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

10.5 Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání

O pracovní úraz se jedná, došlo-li k poškození zdraví nebo k smrti zaměstnance při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s tímto plněním. Podle § 380 odst. 1 ZP se jedná o poškození zdraví zaměstnance, k němuž došlo nezávisle na jeho vůli náhlým, násilným a krátkodobým působením vnějších vlivů.

V § 105 ZP jsou podrobně upraveny povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání. Z již neplatné vyhlášky ČÚBP a ČBÚ č. 110/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 274/1990 Sb., která po léta upravovala podrobnosti této problematiky, byly přímo do textu ZP přejaty některé povinnosti (např. je-li to možné, do vyšetření neměnit stav na místě úrazu, vyhotovovat záznamy o úrazech, vést dokumentaci, tuto poskytovat zraněnému zaměstnanci nebo v případě úmrtí rodinným příslušníkům).

Zaměstnavatel je podle ZP povinen objasnit příčiny a okolnosti vzniku tohoto pracovního úrazu, a to za účasti zraněného zaměstnance, je-li to za daných okolností možné (dovoluje-li to např. jeho zdravotní stav), svědků a za účasti odborové organizace nebo zástupce zaměstnanců pro oblast BOZP. Je stanovena povinnost neměnit bez vážných důvodů stav na místě úrazu do doby objasnění příčin a okolností vzniku pracovního úrazu. Zaměstnavatel je také povinen vyhotovit záznam o úrazu, pokud byla úrazem způsobena pracovní neschopnost zaměstnance delší než tři kalendářní dny nebo smrt zaměstnance. Tento záznam pak předá zaměstnanci, v případě úmrtí jeho rodinným příslušníkům a orgánům a institucím, které stanoví prováděcí předpis (NV č. 494/2001 Sb.).

Dále je zaměstnavateli stanovena povinnost vést v knize úrazů evidenci o všech pracovních úrazech, i když jimi nebyla způsobena žádná pracovní neschopnost.

Zaměstnavatel je povinen také vést evidenci zaměstnanců u nichž byla uznána nemoc z povolání. Je také povinen přijímat potřebná opatření proti tomu, aby nedocházelo k opakování pracovních úrazů zaměstnanců.

V současné době jsou podrobnosti k tomuto ustanovení ZP upraveny v nařízení vlády č. 494/2001 Sb.

Pro úrazy ve školství – viz. vyhláška č. 64/2005 Sb.

Nemoci z povolání jsou pojmově vymezeny ustanovením § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 290/1995 Sb.; seznam nemocí z povolání je přílohou tohoto nařízení vlády. Tato úprava platí pouze do doby nabytí účinnosti zákona č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění

zaměstnanců. Postup při uznávání nemocí z povolání a seznam zdravotnických zařízení, která tyto nemoci uznávají, vyplývá z vyhlášky č. 342/1997 Sb. Ohrožením nemocí z povolání se rozumí takové změny zdravotního stavu, jež vznikly při výkonu práce nepříznivým působením podmínek, za nichž vznikají nemoci z povolání (vyhláška č. 342/1997 Sb.), avšak nedosahují takového stupně poškození zdravotního stavu, který lze posoudit jako nemoc z povolání, a další výkon práce za stejných podmínek by vedl ke vzniku nemocí z povolání. Lékařský posudek o ohrožení nemocí z povolání vydává zdravotnické zařízení příslušné k vydání lékařského posudku o nemoci z povolání (nařízení vlády č. 290/1995 Sb.). Vláda může stanovit nařízením, které změny zdravotního stavu jsou ohrožením nemocí z povolání. U ohrožení nemocí z povolání se jedná z lékařského hlediska o určitý předstupeň před zjištěním, že u zaměstnance propukla vlastní nemoc z povolání. V řadě případů, kdy je zaměstnanec na základě posudku o ohrožení nemocí z povolání, např. přeřazen na jinou práci, může se dosáhnout toho, že chorobný proces se zpomalí a nedosáhne stádia nemoci z povolání. Seznam ohrožení nemocí z povolání je v podstatě shodný se seznamem nemocí z povolání, může však být podle poznatků lékařské vědy průběžně rozšiřován, takže je v poslední větě zmocnění pro vládu, aby v případě potřeby mohla tento seznam rozšířit nad rámec seznamu nemocí z povolání. Posudky o ohrožení nemocí z povolání, stejně jako tzv. hlášenky nemocí z povolání, vydávají ordinariáty chorob z povolání uvedené v seznamu v příloze vyhlášky č. 342/1997 Sb.

10.6 Práva a povinnosti zaměstnanců

Ustanovení § 106 ZP specifikuje rozsah práv a povinností zaměstnanců na úseku BOZP. U práv zaměstnanců jde hned v několika případech o zrcadlový protiobraz povinností uložených zaměstnavateli v § 103 ZP, např. právo zaměstnanců na zajištění BOZP, s přihlédnutím k ustanovení § 101 odst. 1, patří mezi základní povinnosti jeho zaměstnavatele. Zdůrazněno je zejména právo zaměstnanců na informace o rizicích jejich práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením, jakož i jejich podílu na přiměřené odpovědnosti jak za vlastní bezpečnost ochranu vlastního zdraví, tak za přiměřenou ochranu jiných osob.

Za důležité, s ohledem na praktické použití, lze považovat zachování práva zaměstnanců odmítnout výkon práce, o níž mají důvodně za to, že bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje jejich život a zdraví, popřípadě životy a zdraví jiných fyzických osob, aniž by takové

jednání mohlo být posuzováno jako nesplnění pracovních povinností. Zdůraznění bezprostředního a závažného ohrožení směřuje k tomu, aby toto ustanovení nebylo zneužíváno, např. k případným vzdáleným představám o možné hrozbě rizika, nebo jako záminky vyhnout se namáhavé či jinak nepříjemné práci. Zaměstnanec má současně povinnost podílet se na vytváření bezpečného a zdravého pracovního prostředí. Je povinen oznamovat nadřízenému vedoucímu zaměstnanci či orgánu inspekce práce nedostatky a závady na pracovišti, které ohrožují nebo by bezprostředně a závažným způsobem mohly ohrozit bezpečnost nebo zdraví při práci, zejména hrozící vznik mimořádné události, nedostatky organizačních opatření, závady nebo poruchy technických zařízení a ochranných systémů určených k jejich omezení. Má také povinnost zakročit (když je třeba k odvrácení škody). Této povinnosti je zproštěn pouze v případě, brání-li mu v tom důležitá okolnost, nebo pokud by tím vystavil závažnému ohrožení sebe nebo své blízké či ostatní spolupracovníky.

Stanovené povinnosti zaměstnanců představují výčet jehož případné nedodržování je nejčastěji posuzováno jako porušení pracovní kázně. Většina povinností, jako např. povinnost zaměstnanců účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem zaměřených na BOZP a podrobit se ověření svých znalostí z předpisů v této oblasti, bezprostředně souvisí s povinností zaměstnavatele tyto činnosti pro zaměstnance zajišťovat.

Zákaz požívání alkoholických nápojů a zneužívání jiných návykových látek je vymezen časově (v pracovní době vždy bez ohledu na to, na kterém pracovišti zaměstnanec je) i věcně (na pracovišti vždy, a to i po pracovní době). Zákaz požívání alkoholických nápojů se vztahuje i k mimopracovní době, pokud by ovlivnění alkoholem mohlo přetrvávat do doby nástupu do práce. Zákaz se nevztahuje na zaměstnance v nepříznivých mikroklimatických podmínkách, pokud požívají pivo se sníženým obsahem alkoholu, a na zaměstnance u nichž je požívání zmíněných nápojů součástí plnění pracovních úkolů (např. degustátoři vyráběných alkoholických nápojů) nebo je s plněním těchto úkolů obvykle spojeno. V této úpravě došlo k nahrazení pojmu horký provoz, protože není v právních předpisech definován a v praxi výklad tohoto pojmu působil problémy. Nepříznivým mikroklimatickým podmínkám jsou vystaveny především hutě, sklárny, slévárny. Pivo se sníženým obsahem alkoholu je podle § 11 písm. m) vyhlášky č. 335/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pivo s obsahem alkoholu nejvýše 1,2 objemových procent (1,0 hmotnostního procenta). Zaměstnanec má povinnost podrobit se, na pokyn oprávněného vedoucího zaměstnance, písemně určeného zaměstnavatelem, zjištění zda není pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.

Poněkud nesystémově je upraven okruh vedoucích zaměstnanců oprávněných dát zaměstnancům jménem zaměstnavatele pokyn, aby se podrobili vyšetření, zda nejsou ovlivněni alkoholem nebo jinými návykovými látkami. Tuto nesystémovost lze spatřovat v tom, že takový vedoucí zaměstnanec musí být stanoven v pracovním řádu a nikoliv ve vnitřním předpisu zaměstnavatele, jak tomu bylo dříve. S přihlédnutím k ustanovení § 306 odst. 3 ZP, připouštějícím až na výjimky pouze možnost zaměstnavatelů vydávat pracovní řády, tedy nikoliv vydávat je obligatorně, může v praxi způsobovat obtíže. V takovém případě bude zřejmě i nadále nutné mít tuto oblast ošetřenu příslušným závazným interním předpisem.

Zákaz kouření, jako forma ochrany zdraví zaměstnanců nekuřáků, zakotvený též mezi povinnostmi zaměstnanců, zdůrazňuje povinnost zaměstnavatele zajistit dodržování zákazu kouření na pracovišti (§ 103 odst. 1 písm. e) ZP), vyhlášovat nekuřácká pracoviště a stanovovat zákazy kouření na pracovištích a v prostorech, kde jsou účinkům kouření vystavení také nekuřáci. Za nedodržování tohoto zákazu je možné vyvozovat vůči zaměstnancům kuřákům sankce z titulu nedodržování pracovní kázně. V současné době platí nový zákon č. 379/2005 Sb., ve znění zákona č. 225/2006 Sb., který upravuje tuto problematiku.

V neposlední řadě je v tomto paragrafu ZP také stanovena povinnost zaměstnance oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci svůj pracovní úraz nebo pracovní úraz jiné fyzické osoby, jehož byl svědkem a spolupracovat při objasňování jeho příčin.

10.7 Kontrola prováděná odborovými organizacemi

Odborové organizace mají právo vykonávat kontrolu nad stavem BOZP u jednotlivých zaměstnavatelů. Mají zejména právo kontrolovat, jak zaměstnavatelé plní své povinnosti v péči o BOZP a zda soustavně vytvářejí podmínky bezpečnosti a zdravotní nezávadnosti práce; dále pak pravidelně prověřovat pracoviště a zařízení zaměstnavatelů pro zaměstnance, kontrolovat hospodaření zaměstnavatelů s OOPP, kontrolovat, zda zaměstnavatelé řádně vyšetřují pracovní úrazy, účastnit se zjišťování příčin pracovních úrazů a nemocí z povolání, popřípadě je samy objasňovat. Odborové organizace mají právo požadovat od zaměstnavatele závazným pokynem odstranění závad v provozu na strojích a zařízeních a při pracovních postupech, zakázat další práci v případě bezprostředního ohrožení života nebo zdraví zaměstnanců a dále zakázat práci přesčas a práci v noci, která by ohrožovala BOZP zaměstnanců. Pokud odborové organizace vydají závazný pokyn k odstranění závad, jsou

povinný neprodleně vyrozumět příslušný orgán kontroly. Požádá-li o to zaměstnavatel orgán inspekce práce, je tento orgán povinen přezkoumat opatření odborového orgánu. Až do rozhodnutí platí opatření odborové organizace. Náklady vzniklé výkonem kontroly nad BOZP hraří stát.

Úloha odborových organizací je upravena v samostatném § 320 a následujících v ZP. Odbory mají v oblasti BOZP významná oprávnění, především mají právo kontroly jak zaměstnavatelé pečují o BOZP svých zaměstnanců. Za tím účelem mohou vstupovat na pracoviště zaměstnavatele a vyžadovat od vedoucích zaměstnanců potřebné informace a podklady.

Zaměstnavatel je povinen po dohodě s odborovou organizací nejméně jednou v roce organizovat prověrky BOZP při práci na všech pracovištích a zařízeních zaměstnavatele a zjištěné nedostatky odstraňovat. Na vlastní náklady je zaměstnavatel povinen odborové organizace a zástupci pro oblast BOZP zajistit školení umožňující jim řádný výkon jejich funkce (tyto jeho výdaje jsou daňově uznatelné) a zpřístupnit jim právní a ostatní předpisy k zajištění BOZP (viz § 108 ZP).

Zaměstnavatel je dále povinen umožnit odborové organizaci přednést své připomínky při kontrole, kterou u zaměstnavatele provádí např. krajská hygienická stanice nebo OIP. Nepochybně se zde jedná o významné oprávnění odborových organizací.

Významná úloha odborům také náleží při vyšetřování pracovních úrazů a zjišťování jejich příčin a dále při obligatorním projednávání náhrady škod zaměstnancům při pracovních úrazech a nemocech z povolání (viz. § 266 a následující ZP).

10.8 Účast zaměstnanců na řešení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

V tomto ustanovení (tj. v § 108 ZP) došlo oproti zákonu 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů pouze k formulačním úpravám. Je zde zdůrazněna úloha odborové organizace a zástupců pro BOZP.

Zaměstnanci mají právo a povinnost podílet se na vytváření zdravého a bezpečného pracovního prostředí a to zejména uplatňováním stanovených a zaměstnavatelem přijatých opatření a svou účastí na řešení otázek souvisejících s BOZP. Činí tak buď prostřednictvím svých zástupců, kterými jsou příslušné odborové orgány nebo zástupci pro oblast BOZP, anebo svojí přímou účastí.

Ustanovení § 108 navazuje na ustanovení § 276 až 299 ZP, blíže upravující právo zaměstnanců na informace a projednání, včetně procedury volby a zániku funkce zmíněných zástupců zaměstnanců.

11. Další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

V zákoně č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky BOZP v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek BOZP), je upravena problematika BOZP, která byla dříve obsažena v zákoně č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů a která má spíše vztah k technické a zdravotní bezpečnosti.

Účelem uvedené nové právní úpravy je komplexně upravit právní povinnosti zaměstnavatele za stav pracovního prostředí a pracovních podmínek, stanovit požadavky na pracoviště a staveniště, výrobní a pracovní prostředky a zařízení, organizaci práce a pracovní postupy, bezpečnostní značky, značení a signály, stanovit základní požadavky předcházení rizikům možného ohrožení zdraví rizikovými faktory nepříznivě ovlivňujícími zdraví, rizikových pracovišť a kontrolovaných pásem, zákaz výkonu některých prací a odbornou a zvláštní odbornou způsobilost, včetně zmocnění pro vydání prováděcích právních předpisů.

Tento zákon nabyl účinnosti shodně se ZP 1. ledna 2007. Tímto zákonem se řídí i pracovně právní vztahy vzniklé přede dnem nabytí účinnosti, týkající se BOZP v pracovně právních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy.

11.1 Požadavky na pracoviště a pracovní prostředí

Z ustanovení § 2 zákona č. 309/2006 Sb. vyplývají rámcové povinnosti zaměstnavatele vztahující se k uspořádání a vybavení pracovišť a pracovního prostředí. Je zde zdůrazněna povinnost zaměstnavatele zajistit volné dopravní komunikace k únikovým cestám, včetně přístupových cest, zajistit pravidelnou údržbu, úklid a čištění, vybavení prostředky pro poskytnutí první pomoci, včetně zajištění prostředků umožňujících přivolat zdravotnickou záchranou službu a další povinnosti.

Definice pojmu pracoviště a pracovní prostředí ZP, ani zákon č. 309/2006 Sb. neobsahuje – pracovištěm se rozumí místo výkonu práce a pracovní prostředí obklopuje zaměstnance v pracovním procesu; je součástí životního prostředí.

Splnění požadavků na pracoviště a pracovní prostředí, uvedených pod písm. a) až c) citovaného paragrafu, se posuzuje již v kolaudačním řízení. Stavební úřad za spolupráce dalších orgánů v kolaudačním řízení zkoumá mimo jiné též, zda skutečné provedení stavby nebo její užívání nebude ohrožovat veřejné zájmy především z hlediska ochrany života a zdraví osob, životního prostředí, bezpečnosti práce a technických zařízení.

Obecné požadavky na pracoviště a pracovní prostředí jsou upřesněny v příslušných ustanoveních nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a dále, od 1. 3. 2005, nařízením vlády č. 101/2005 Sb. Posledně citovaným nařízením vlády byla nahrazena některá ustanovení vyhlášky č. 48/1982 Sb., ve znění pozdějších předpisů (např. k problematice vedení dokumentace, výrobním a provozním budovám jako takovým a pak v otázkách komunikací, vlastních pracovišť, průmyslových rozvodů, elektrické instalace a dalším). V nařízení vlády jsou, pokud problematiku upravují jiné předpisy, provedeny pouze odvolávky na ně, nebo se konstatuje, že vydáním nařízení vlády není dotčena jejich působnost. Jedná se zejména o zákon č. 133/1985 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyhlášku č. 369/2001 Sb., ve znění vyhlášky č. 492/2006 Sb., vyhlášku č. 137/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 11/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 405/2004 Sb. V úvodu je negativně vyjádřeno, na která pracoviště a pracovní prostředí se nařízení vlády nevztahuje. Obecně je stanoven obsah a rozsah požadavků na zajištění BOZP při práci na pracovištích. Jedná se o konkrétní požadavky k zajištění bezpečného stavu pracoviště a jeho technického vybavení (zde je provázanost na konkrétní požadavky nařízení vlády č. 378/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů) navazující na problematiku hodnocení rizik, na rizikové faktory pracovních podmínek (provázanost na kategorizaci prací danou § 37 zákona č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášku č. 432/2003 Sb.). V § 3 odst. 3 je vyjádřena vazba i na zákon č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 102/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů [vyjádřeno tím, že „podmínkou k uvedení pracoviště do provozu a používání (včetně výrobních a pracovních prostředků) je, že musí odpovídat požadavkům již zmiňovaných zvláštních předpisů a dále že zaměstnavatel je pro bezpečný provoz povinen zajistit“]; dále se jedná o stanovení určitých termínů, lhůt a rozsahu kontrol, jejich dodržování a vedení záznamů o nich tak, aby je bylo možno používat jak osobami činnost provádějícími, tak dozorovými a kontrolními orgány – viz § 3 odst. 4 písm. a) až c).

V § 4 tohoto NV odkazuje na další podrobnosti uvedené v příloze, ve které jsou logicky řazeny požadavky směrnic, které byly v nařízení vlády implementované (Směrnice Rady č. 89/654/EHS a č. 92/57/EHS), doplněné o požadavky, jak např. novelizované vyhlášky

č. 48/1982 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a zrušené vyhlášky č. 213/1991 Sb., tak stále platné vyhlášky č. 91/1993 Sb.

11.2 Požadavky na pracoviště a pracovní prostředí na staveništi

V zákoně jsou dále blíže popsány požadavky na pracoviště a pracovní prostředí na staveništi. Je to dáno tím, že je zde zvýšené ohrožení BOZP a zejména přímo života. Toto riziko je třeba minimalizovat tím, že práce na stanovišti bude stále sledována a porovnávána s platnými předpisy a budou prováděna všechna opatření pro zamezení vzniku pracovního úrazu. Bližší požadavky a úprava je nechána na zvláštní právní předpisy (tj. nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na BOZP na staveništích).

V tomto ustanovení zákona č. 309/2006 Sb. je pouze obecná úprava požadavků. Je kladen důraz na prostorové a konstrukční uspořádání, které musí odpovídat bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.

11.3 Požadavky na výrobní a pracovní prostředky a zařízení

Základní požadavky na bezpečnost strojů a pracovních zařízení, které mohou být významným zdrojem rizik ohrožujících zaměstnance, a bližší podmínky jejich používání stanoví v § 4 zákona č. 309/2006 Sb. ZP. Podrobnosti upravuje nařízení vlády č. 378/2001 Sb.

Další požadavky na bezpečný provoz a používání např. pro zdvihání břemen, pojízdných zařízení, zařízení pro dopravu nákladů a stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot jsou uvedeny v přílohách 1 – 5 citovaného nařízení vlády.

11.4 Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy

Správná organizace práce a správné pracovní postupy jsou dalšími důležitými aspekty souvisejícími se zajišťováním BOZP. V ustanovení § 5 zákona č. 309/2006 Sb. vyjádřené povinnosti vytvářejí zákonný rámec pro organizování prací a zavádění pracovních postupů tak, aby se předcházelo škodlivému působení častých rizik pracovních úrazů a z něho plynoucího možného poškození zdraví zaměstnanců při práci monotónní, jednotvárné a jednostranně zatěžující organizmus. Jedná se zejména o práci řidičů, zaměstnanců

pracujících se zobrazovacími jednotkami, zaměstnanců pracujících v hlučných provozech a některých skupin zaměstnanců při manipulaci s břemeny. Výčet rizikových faktorů jednoznačně směřuje k zabezpečení vyloučení nebo alespoň snížení rizika vzniku pracovních úrazů.

Zaměstnavateli je určena povinnost přijmout taková opatření v oblasti organizace práce a pracovních postupů, aby se předcházelo poškození zdraví zaměstnanců. Prevenci negativních dopadů následkem jednotvárné a jednostranné pohybové činnosti lze spatřovat ve vhodných přestávkách v práci a s nimi spojenými kompenzačními pohybovými činnostmi, jimiž se sleduje vyrovnávání jednostranného zatěžování organismu zaměstnanců při práci.

Přípustné hmotnosti ručně přenášených břemen muži jsou upraveny v části C přílohy č. 5 nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V § 12 odst. 1 nařízení vlády č. 178/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů se stanoví, že práce na zařízeních se zobrazovacími jednotkami musí být během pracovní směny přerušována bezpečnostními přestávkami nebo změnami činnosti, jejichž účelem je snížit pracovní zátěž vyplývající z práce se zobrazovací jednotkou. Bezpečnostní přestávky v délce 5 až 10 minut musí být zařazeny po každých dvou hodinách nepřetržité práce.

O dodržování bezpečnostních přestávek u řidičů viz. část 16. Silniční doprava.

11.5 Bezpečnostní značky, značení a signály

Toto ustanovení § 6 zákona č. 309/2006 Sb. formuluje další povinnost zaměstnavatele v případě výskytu rizika možného ohrožení života nebo zdraví zaměstnanců. Zaměstnavatel je povinen na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, umístit bezpečnostní značky a značení a zavést signály. Povinnost tyto značky umístit, provést a také zavést odpovídající dorozumivací signály je třeba chápat jako důležité doplňující preventivní opatření. Nařízení vlády č. 11/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 405/2004 Sb., transponuje požadavky **Směrnice Rady č. 92/58/EHS**. V příloze tohoto nařízení vlády je uveden vzhled značek, kódy zvukových signálů, signály dávané rukou a hlasové signály. Barva značek a světelných signálů musí odpovídat tabulce barev a jejich významu.

Základní dělení značek:

- a) zákazu – kruhový tvar – červená barva – nebezpečné chování,
- b) výstrahy – trojúhelníkový tvar – žlutá (oranžová) barva – riziko/nebezpečí,
- c) příkazu – kruhový tvar – modrá barva – chování/postup,
- d) informativní – čtverec/obdélník – zelená barva – informace/pokyny.

Pro značení dopravních komunikací viz. vyhláška Ministerstva dopravy č. 30/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

11.6 Rizikové faktory pracovních podmínek a kontrolovaná pásma

Ustanovení § 7 zákona č. 309/2006 Sb. ve svém prvním odstavci podává demonstrativní výčet a členění hlavních rizikových faktorů (fyzikálních, chemických a biologických), které nepříznivě ovlivňují zdraví zaměstnanců při práci, a ukládá zaměstnavateli měřením přímo na pracovišti pravidelně bez zbytečných odkladů vždy, pokud dojde ke změně podmínek práce, sledovat a kontrolovat jejich hodnoty a zabezpečit vyloučení nebo alespoň snižování jejich působení na zaměstnance na nejmenší rozumně dosažitelnou míru.

Zvláštní důraz je kladen na omezování výskytu škodlivých biologických činitelů, které ohrožují snad nejvíce zaměstnance pracující ve zdravotnictví a v zemědělství. Rizika vyplývající z práce s nimi a případy překračování nejvyšších přípustných hodnot všech vyskytujících se rizikových faktorů je zaměstnavatel povinen omezovat za použití všech dostupných prostředků až po případné zastavení práce.

Kontrolovaná pásma, v nichž lze vykonávat nebezpečné práce např. s azbestem, s chemickými karcinogeny a biologickými činiteli (např. bakterie, plísňe, viry) a pracovní procesy s rizikem chemických karcinogenů, představují pracoviště se zvýšeným zdravotním dozorem, zvláštním sledováním a hodnocením osobní expozice zaměstnanců a zvláštním režimem, který omezuje např. vstup do jejich prostor a nedovoluje v nich jíst, pít a kouřit. Zákon č. 309/2006 Sb. stanoví některé požadavky na kontrolovaná pásma např. jejich označení, zajištění proti vstupu nepovolaných osob, vedení evidence o zaměstnancích do nich vstupujících, zákazy v nich jíst, pít a kouřit, zákazy prací mladistvých zaměstnanců, těhotných zaměstnankyň, kojících zaměstnankyň a zaměstnankyň matek do konce devátého měsíce po porodu a další.

11.7 Zákaz výkonu některých prací

Ustanovení § 8 zákona č. 309/2006 Sb. obsahuje výslovný zákaz některých prací s chemickými látkami prokazatelně karcinogenního charakteru s výjimkou výzkumných laboratorních prací, prací souvisejících při jejich zneškodňování, analytických prací apod. Jde o látky, které jsou laikům na první pohled málo srozumitelné; jejich výčet je stanoven s přihlédnutím k nejnovějším zdravotním poznatkům o jejich škodlivosti na zdraví.

Ustanovení je třeba chápat tak, že s látkami zde vyjmenovanými se nesmí pracovat ani v kontrolovaných pásmech, která připouští předcházející ustanovení § 7 zákona č. 309/2006 Sb. Taxativně stanovené výjimky ze zákazu mají umožnit pouze nezbytné doprovodné práce.

Z dosavadního výčtu zakázaných prací v odst. 1 byl vypuštěn azbest a v návaznosti na tuto úpravu doplněny odstavce 2 a 3. Touto úpravou byl pro azbest zaveden režim poněkud odlišný od ostatních nebezpečných chemických karcinogenů. Jde o návaznost, kterou již přinesla novela zákona o ochraně veřejného zdraví zákonem č. 274/2003 Sb.

Evropská Směrnice č. 2002/18/EHS ukládá členským státům uvést v účinnost všeobecný zákaz prací s azbestem do 15. 4. 2006.

11.8 Odborná způsobilost

Odborná způsobilost k zajištění a provádění úkolů ohledně hodnocení a prevence rizik možného ohrožení života a zdraví zaměstnance je nově upravena v zákoně č. 309/2006 Sb. Tento zákon konkretizuje oblasti, ke kterým má zaměstnavatel při zajišťování úkolů v prevenci rizik přihlídnout. Jsou to: nebezpečí ohrožení BOZP zaměstnanců ve vztahu k předmětu činnosti zaměstnavatele, základní znalosti a dovednosti zaměstnanců a v neposlední řadě také počet zaměstnanců, jejich odborná připravenost a jimi vykonávaná práce.

Ustanovení § 9 tohoto zákona ukládá zaměstnavateli povinnost zajišťovat a provádět úkoly v hodnocení a v prevenci rizik možného ohrožení života nebo zdraví zaměstnance především prostřednictvím svého odborně způsobilého zaměstnance (dříve bezpečnostní technik), pokud k tomu nemá sám potřebnou odbornou způsobilost. Právní úprava dále umožňuje provádět úkoly v prevenci rizik též prostřednictvím jiné odborně způsobilé osoby, je-li to pro něho výhodné. Děje se tak v souladu s čl. 7 Směrnice č. 89/391/EEC „jestliže v podniku nebo

provozu nejsou dostatečné možnosti k organizování ochranných opatření a opatření k prevenci rizik, musí zaměstnavatel zajistit externí odborné služby nebo osoby“.

Ukládá-li zákon zaměstnavateli povinnost provádět úkoly v prevenci rizik osobně, je to docela dobře představitelné u malých závodů a provozoven s malým výskytem rizik. V ostatních případech bývá pravidlem, že pro tuto činnost jsou využívány odborně způsobilé osoby (a to jak z řad zaměstnanců, tak i státních služeb). Ustanovení § 9 odst. 3 stanoví požadavek na počet těchto odborných zaměstnanců vzhledem k celkovému počtu zaměstnanců u zaměstnavatele. Zaměstnavatel si může plnit tyto úkoly, sám pokud má nejvýše 25 zaměstnanců a potřebné znalosti. Při vyšším počtu zaměstnanců je třeba, aby byl zaměstnavatel, pokud chce vykonávat BOZP sám nebo mít pro tuto činnost jednoho nebo více odborně způsobilých osob, odborně způsobilý pro tuto činnost. V případě velkých závodů nad 500 zaměstnanců, zákon ukládá povinnost plnit úkoly v prevenci rizik vždy jednou nebo více odborně způsobilými osobami. Odborně způsobilými osobami mohou být fyzické osoby vykonávající zmíněnou činnost v řádném pracovním poměru založeném pracovní smlouvou nebo osoby sjednané za tímto účelem prostřednictvím dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, tedy na základě dohody o provedení práce nebo na základě dohody o pracovní činnosti. Pro rozhodování hraje důležitou roli zejména množství a významnost rizik vyskytujících se v pracovním procesu. Úkolem těchto odborně způsobilých osob je hlavně pomáhat při plnění všech povinností souvisejících se zajištěním BOZP, upozorňovat vedoucí zaměstnance na zjištěné nedostatky a podávat návrhy na jejich odstranění a tímto rozhodujícím způsobem přispívat ke zjišťování rizik vyskytujících se na pracovištích a navrhopvat preventivní opatření, která reagují na tato rizika. Zaměstnavatel je povinen jim poskytnout k tomu potřebné informace a vytvořit odpovídající podmínky pro tuto činnost.

Podle zákona č. 455/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je živnost „poskytování služeb v oblasti BOZP“ živností vázanou (viz. též nařízení vlády č. 469/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Do náplně této živnosti patří služby spojené se zabezpečením úkolů, které vyplývají z předpisů k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví, předpisů stanovujících pracovní podmínky a základní požadavky na pracovní prostředí a ochranu zdraví při práci, zejména činnosti spojené s prevencí rizik, včetně navrhování opatření na minimalizaci a odstraňování rizik u jejich zdrojů, podávání odborných stanovisek k bezpečnostně technické úrovni strojů a technických zařízení při projektování, konstrukci, výrobě, montáži, provozu, obsluze, opravách a údržbě, činnosti spojené se zaváděním a realizací prvků v systému řízení BOZP,

včetně ověřování znalostí právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP a pomoc při šetření pracovních úrazů.

Bližší předpoklady získání odborné způsobilosti jsou upraveny přímo zákonem č. 309/2006 Sb. Patří mezi ně dosažení alespoň středního vzdělání s maturitní zkouškou, odborná praxe závislá na dosaženém vzdělání v délce 1 - 3 roky a doklad o úspěšně vykonané zkoušce z odborné způsobilosti. Na uznání odborné kvalifikace nebo způsobilosti ze zemí EU platí obecné právní předpisy. Koncem roku 2006 bylo k upřesnění problematiky vydáno NV č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti.

Prvotní odpovědnost za plnění úkolů v prevenci rizik, ale zůstává vždy na zaměstnavateli, popř. na vedoucích zaměstnancích zaměstnavatele a to i v případě, kdyby plnění úkolů v této oblasti zaměstnavatel zajišťoval dodavatelským způsobem. Určená osoba v prevenci rizik je odpovědná pouze za plnění úkolů v rámci své pracovní náplně, tzn. je odpovědná za to, že neupozornila na zjištěné závady v bezpečnosti práce nebo nepodala návrh na jejich odstranění.

11.9 Zvláštní odborná způsobilost

Ustanovení § 11 zákona č. 309/2006 Sb. upozorňuje na skutečnost, že existují technická zařízení a některé činnosti, které představují zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců a je třeba pro ně stanovit určité bezpečnostní požadavky.

V tomto zákoně je uveden pojem "zvlášť odborně způsobilý zaměstnanec", tedy zaměstnanec, který obsluhuje technická zařízení představující zvýšenou míru ohrožení života a zdraví zaměstnanců, nebo vykonává činnost, která sama o sobě představuje určité riziko. Podrobnosti by měly být upraveny nařízením vlády, od kterého se očekává nejen konkrétní vymezení technických zařízení a činností představujících zvýšenou míru ohrožení života a zdraví, ale i konkrétní požadavky na kvalifikaci těchto osob. Vlastní znění zákona č. 309/2006 se omezuje pouze na stanovení bližších předpokladů zvláštní odborné způsobilosti osob na těchto zařízeních pracujících a je obsluhujících. Jedná se zejména o věk nad 18 let, zdravotní způsobilost potvrzenou lékařem, absolvování předepsané teoretické a praktické přípravy a předepsaného zácvičku a úspěšné složení zkoušky znalostí.

Příkladem technických zařízení, pro které se bude tato kvalifikace vyžadovat, jsou např. různé typy strojů pro zemní práce, pro stavbu a údržbu vozovek, pro výrobu a dopravu betonu (počítá se např. se zrušením vyhlášky č. 77/1965 Sb.), motorové dopravní vozíky, lanovky pro

soustředování dříví a hydraulické ruky. Z příkladu činností lze uvést svařování, montáž a demontáž konstrukcí lešení, kácení stromů a práce s ruční motorovou řetězovou pilou a další. Podle poslední verze připravovaného prováděcího předpisu by se mělo jednat i o problematiku v současné době upravenou vyhláškami č. 18 – 21/1979 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 85/1978 Sb., ve znění nařízení vlády č. 352/2000 Sb., v problematice odborné způsobilosti zaměstnanců těmito vyhláškami upravenými.

11.10 Zajištění BOZP při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovní právní vztahy

V §§ 12 a 13 zákona č. 309/2006 Sb. se jedná o obecné ustanovení, které stanoví platnost některých ustanovení ZP a tohoto zákona i na zaměstnavatele – fyzické osoby, pracující spolu se svými zaměstnanci, také na samostatné podnikatele, kteří nikoho nezaměstnávají a také na osoby blízké spolupracující s podnikatelem – fyzickou osobou (např. manžel/ka, děti). Spolupracující osoby jsou určeny v souladu se zákonem o daních z příjmů a předpisů o sociálním zabezpečení osob samostatně výdělečně činných. I tyto osoby jsou povinny provádět bezpečný a zdravý neohrožující výkon práce. Zde došlo oproti bývalému § 137 starého ZP k významové změně, kdy v současné době je stanoven přesný rozsah ustanovení, která se týkají těchto osob, místo slova přiměřeně, které bylo použito v předchozí právní úpravě. Došlo tedy k zpřesnění, což je jistě vítané nejenom z hlediska výkladu.

11.11 Další úkoly zadavatele stavby, jejího zhotovitele, popřípadě fyzické osoby, která se podílí na zhotovení stavby, a koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi

V § 14 – 18 zákona č. 309/2006 je upravena problematika dalších úkolů zadavatele stavby, jejího zhotovitele, případně fyzické osoby, která se na zhotovení stavby podílí.

Nově je zde upravena funkce koordinátora BOZP na staveništi. Koordinátorem může být fyzická i právnická osoba, která je určena zadavatelem stavby k provádění stanovených činností při přípravě stavby, popřípadě při realizaci stavby na staveništi. Koordinátor musí splňovat stanovené předpoklady odborné způsobilosti. Příslušná ustanovení upravují

povinnosti zaměstnavatele i povinnosti samotného koordinátora v souvislosti se stavební činností.

Působí-li na staveništi společně zaměstnanci více než jednoho zhotovitele stavby, je její zadavatel povinen určit potřebný počet koordinátorů BOZP a to jak pro fázi přípravy, tak realizace. Při činnosti více koordinátorů musí být vymezena pravidla jejich vzájemné spolupráce. Zadavatel stavby je povinen koordinátorovi předat veškeré podklady a informace pro jeho činnost, poskytovat mu potřebnou součinnost a zavázat všechny zhotovitele stavby, popřípadě jiné osoby k součinnosti s ním. Koordinátor nemůže být totožný s osobou, která ve smyslu § 160 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění zákona č. 68/2007 Sb., odborně vede realizaci stavby.

Budou-li na staveništi vykonávány práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení BOZP, je povinností zadavatele stavby zajistit, aby před zahájením prací na staveništi byl podle druhu a velikosti stavby vypracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví na staveništi a také podle § 15 doručit OIP oznámení o zahájení prací. V plánu bezpečnosti a ochrany zdraví na staveništi musí být uvedena potřebná opatření z hlediska časové potřeby i způsobu provedení a musí být průběžně přizpůsobován skutečnému stavu a podstatným změnám během realizace stavby. Podrobnosti jsou uvedeny též v § 7 a následující NV č. 591/2006 Sb., včetně příloh, kdy příloha č. 4 stanoví náležitosti oznámení o zahájení prací a příloha č. 5 stanoví, že při provádění prací a činností vystavujících fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo ohrožení zdraví, vzniká povinnost zpracovat plán bezpečnosti a ochrany zdraví na staveništi.

12. Prováděcí předpisy k zákoníku práce, vydávání bezpečnostně technických požadavků

V ZP je zmocnění pro vládu stanovit nařízením podrobnosti v nich stanoveným obecným požadavkům nebo povinnostem. V současné době již některá nařízení vlády jsou vydána (úrazy, OOPP, značky a signály, stroje a technická zařízení, pracoviště a pracovní prostředí a to z pohledu hygienického a zdravotnického, ale i bezpečnostního, práce v lese a při chovu zvířat, doprava, práce ve výškách a nad volnou hloubkou – viz. jejich seznam uvedený níže a zejména pak v Příloze 1), na některých se intenzivně pracuje.

Bezpečnostně technický požadavek (dále jen „BTP“), v minulosti vypracovávaný systémem ČÚBP, nyní SÚIP, představující názor orgánů státního odborného dozoru (nyní inspekce práce), jak je možno docílit řešení, které splňuje obecné požadavky zákona a dalších právních předpisů. Všechna BTP před vydáním procházejí připomínkovým řízením.

Mezi prováděcí předpisy ZP a zákona č. 309/2006 Sb. patří například:

Nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 494/2001 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterým se ohlašuje pracovní úraz a zasílá záznam o úrazu

Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků

Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí

Nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění nařízení vlády č. 405/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat

Nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru

Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí

Nařízení vlády č. 591/2006 Sb, o bližších minimálních požadavcích na BOZP na stavbách

Nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti

Nařízení vlády č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu

Nařízení vlády č. 362/2005 Sb., o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky

13. Spolupráce s odborovými organizacemi

Péče o BOZP musí být společným zájmem zaměstnavatelů a zaměstnanců. Nároky kladené na efektivnost, účinnost i funkční řízení podniku nedovolují zaměstnavatelům vystupovat ve velké většině případů vůči zaměstnancům v oblasti BOZP individuálně.

Nedodržování podnikatelské etiky v některých případech, neznalost právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP ze strany zaměstnavatelů i zaměstnanců, či jejich vědomé porušování, ale i nejistota a obavy zaměstnanců o svoje zaměstnání i nedostatečná časová možnost zaměstnanců orientovat se v právních a technických normách, to jsou hlavní důvody pro legitimní působení odborových organizací jako zástupců zaměstnanců v oblasti BOZP. Dobře fungující odborová organizace, pokud je zaměstnavatelem respektována, je pozitivním přínosem nejen pro obhajobu práv zaměstnanců, ale též určitým aktivátorem zejména v preventivní oblasti. To předpokládá oboustranný dialog. V konečné fázi pak vede k minimalizaci škod a rizik, které by mohly ohrozit společenskou stabilitu a ekonomický prospěch podniku.

Odborové organizace se při své činnosti opírají o dále uvedená ustanovení ZP:

§ 14 odst. 3 - zaměstnavatel je povinen projednat se zaměstnancem nebo na jeho žádost s odborovou organizací nebo radou zaměstnanců stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovně právních vztahů

§ 15 - odborové organizace jsou oprávněny vystupovat v pracovněprávních vztazích, včetně kolektivního vyjednávání, za podmínek stanovených zákonem nebo sjednaných v kolektivní smlouvě

§ 22 - § 29 - problematika kolektivních smluv

§ 38 - upravuje povinnost zaměstnavatele předkládat odborové organizaci zprávy o nově vzniklých pracovních poměrech

§ 61 - zaměstnavatel je povinen výpověď nebo okamžité zrušení pracovního poměru předem projednat s odborovou organizací (zvláštní postavení při udělení výpovědi mají členové orgánů odborových organizací)

§ 276 - § 299 hlava V část dvanáctá ZP - informování, projednání v pracovněprávním vztahu a oprávnění odborové organizace, rada zaměstnanců a zástupce pro oblast BOZP

§ 392 - odpovědnost za škodu pro funkcionáře odborové organizace

Dále jsou ZP upraveny následující otázky:

Pro činnost odborů v oblasti BOZP je velice významné ustanovení § 120 a následující ZP, které bylo popsáno v části 10.7.

K závazným pokynům viz. část 10.7 rigorózní práce.

Zaměstnavatel je dále povinen odborovým organizacím a zástupcům pro oblast BOZP zajistit školení a plnit další zákonné povinnosti potřebné pro řádný výkon jejich funkce.

Zaměstnavatel je povinen umožnit příslušným odborovým orgánům a zástupcům pro oblast BOZP při kontrolách orgánů, kterým přísluší výkon inspekce práce, přednést své připomínky.

14. Ochrana zdraví

Jak již bylo uvedeno na jiném místě této práce, při přípravě České republiky na vstup do Evropské unie, si MPSV a MZd (podle v nich upravených problematikách) rozdělilo platné směrnice, upravující problematiku BOZP, a ty následně implementovalo, jak do jimi připravovaných návrhů zákonů a nařízení vlád, tak prováděcích vyhlášek.

Do kompetencí Ministerstva zdravotnictví patří zejména problematika ochrany zdraví a hygieny práce.

Základním předpisem pro tuto oblast je zákon č. 20/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o předpis mnohokrát novelizovaný – asi polovina paragrafů již byla vypuštěna. Z BOZP je možno zdůraznit znění § 18a, které charakterizuje závodní preventivní péči (podle nového ZP pracovnílékařskou péči) jako péči, kterou se zabezpečuje ve spolupráci se zaměstnavatelem prevence včetně ochrany zdraví zaměstnanců před nemocemi z povolání a jinými poškozeními zdraví z práce a prevence úrazů; dále znění § 35a Zařízení závodní preventivní péče, pro které je stanoveno, že provádějí odbornou poradní činnost v otázkách ochrany a podpory zdraví a sociální pohody zaměstnanců, pravidelně kontrolují pracoviště podniků, zjišťují vlivy práce a pracovních podmínek na člověka při práci, vykonávají preventivní lékařské prohlídky zaměstnanců, zajišťují poskytnutí první pomoci zaměstnancům, spolupracují s příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví a podílejí se na výcviku a výchově v oblasti ochrany a podpory zdraví; a zejména znění § 40, které ukládá organizacím povinnost zajistit pro své zaměstnance závodní preventivní péči (s odkazem na vyhlášku ministra zahraničních věcí č. 145/1988 Sb.).

Dalším důležitým zdravotnickým předpisem je zákon č. 258/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Je v něm mj. upravena kategorizace prací, tzn. že podle míry výskytu faktorů (např.: prach, chemické látky, hluk, vibrace, neionizující záření a elektromagnetické pole, ionizující záření, fyzická zátěž, pracovní poloha, zátěž teplem, zátěž chladem, psychická a zraková zátěž a další faktory, které mohou mít nebo mají vliv na zdraví), které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců, a jejich rizikovosti pro zdraví, se práce zařazují do čtyř kategorií. Kritéria, faktory a limity pro zařazení prací do kategorií stanoví prováděcí právní předpis (tj. vyhláška č. 432/2003 Sb.)

Zákon dále upravuje mj. následující problematiky:

- požadavky na vodu a výrobky přicházející do přímého styku s vodou, chemické přípravky a vodárenské technologie, koupaliště a sauny,
- podmínky pro výchovu, vzdělávání a zotavení dětí a mladistvých a podmínky vnitřního prostředí staveb a hygienické požadavky na venkovní hrací plochy pro hry dětí,
- hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče,
- hygienické požadavky na výkon činností epidemiologicky závažných a ubytovací služby,
- hygienické požadavky na předměty běžného užívání,
- ochranu před hlukem, vibracemi a neionizujícím zářením,
- ochranu zdraví při práci (k ní patří zejména výše probíraná „kategorizace prací“),
- očkování a spolupráci orgánů ochrany veřejného zdraví se zdravotnickými zařízeními závodní preventivní péče,
- ochrannou dezinfekci, dezinsekci a deratizaci,
- postup při zjištění výskytu infekčního onemocnění, a další,
- v závěru je upravena problematika státní správy v ochraně veřejného zdraví včetně problematiky ukládání pokut.

V části zdravotní způsobilost zaměstnanců (viz. kapitola 10.3) bylo provedeno upozornění na směrnici č. 49/1967 Věstníku Ministerstva zdravotnictví, která upravuje problematiku zdravotních prohlídek v souvislosti s výkonem prací; seznam ostatních základních a důležitých předpisů je uveden v Příloze 1 rigorózní práce.

Pracovním prostředím se v rámci zdravotní péče zabývá také Světová zdravotnická organizace, která svůj ucelený komplexní zdravotní program, po rozsáhlé celoevropské diskusi koncem 90. let, upravila a v roce 1999 publikovala po názvem Zdraví pro 21. století. Program byl rozpracován na podmínky České republiky do Národního programu zdraví (schváleného vládou ČR usnesením č. 1046 ze dne 30. 10. 2002).

15. Technické požadavky na výrobky

Zákon č. 22/1997 Sb. o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje způsob stanovování technických požadavků na výrobky, které by ve zvýšené míře mohly ohrozit zdraví nebo bezpečnost osob, majetek nebo životní prostředí, případně jiný veřejný zájem (zejména stanovením konkrétních požadavků v prováděcích předpisech k němu vydávaných, tj. v příslušných nařízeních vlády). Dále upravuje práva a povinnosti osob, které uvádějí na trh nebo distribují, popřípadě uvádějí do provozu výrobky, které by mohly ve zvýšené míře ohrozit oprávněný zájem, a práva a povinnosti osob pověřených k činnosti podle tohoto zákona, které souvisí s tvorbou a uplatňováním českých technických norem nebo se státním zkušebnictvím. Dnem vstupu v platnost smlouvy o přistoupení ČR k Evropské unii k problematikám upraveným zákonem přibyla i povinnost na úseku způsobu zajištění informačních povinností souvisejících s tvorbou technických předpisů a technických norem.

Se zákonem č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, úzce souvisí i problematika upravená zákonem č. 102/2001 Sb. o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jehož základním účelem je zajistit, v souladu s právem Evropských společenství (viz. **Směrnice Rady 2001/95/ES o všeobecné bezpečnosti výrobků** a **Nařízení Rady č. 339/93/EHS o kontrolách shody s pravidly bezpečnosti výrobků v případě výrobků dovážených ze třetích zemí**), aby výrobky uváděné na trh nebo do oběhu byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví pro spotřebitele bezpečné.

Určitý vztah k problematice má v neposlední řadě i zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon např. zakazuje prodávat či nabízet nebezpečné výrobky; dále je v něm např. stanoveno, že dozvůli se prodávající jakékoli skutečnosti, které nasvědčují tomu, že spotřebiteli prodal nebezpečné výrobky, je povinen jej o tom bezodkladně informovat. Tato povinnost platí přiměřeně i pro poskytování služeb.

15.1 Posuzování shody

Česká značka shody vyjadřuje, že stanovený výrobek odpovídá stanoveným požadavkům a že při posuzování shody byly dodrženy podmínky stanovené zákonem č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tvoří ji písmena CCZ.

Posuzování shody je činnost, při které se posuzuje shoda vlastností stanovených výrobků s požadavky na bezpečnost výrobků stanovených zákonem č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a technickými předpisy, a to způsobem odpovídajícím stanoveným postupům posuzování shody.

Stanovený výrobek je výrobek, který představuje zvýšenou míru ohrožení zdraví nebo bezpečnosti osob, majetku nebo přírodního prostředí a pro který vláda svým nařízením stanovila nezbytnost jeho posuzování shody.

Jednotlivými postupy posuzování shody jsou zejména: posouzení shody za stanovených podmínek výrobcem nebo dovozcem, posouzení shody vzorku (prototypu) výrobku autorizovanou osobou, posouzení shody, při níž autorizovaná osoba zkouší specifické vlastnosti výrobku a namátkově kontroluje dodržení stanovených požadavků na výrobky, posouzení systému jakosti výroby nebo prvků systému jakosti v podniku autorizovanou osobou a provádění dohledu nad jeho řádným fungováním a další.

Které výrobky se posuzují (tzv. stanovené výrobky) uvádějí nařízení vlády, vydávaná jako prováděcí předpisy k zákonu č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Některá z nich mají společný charakter (např. technické požadavky na strojní zařízení, na osobní ochranné prostředky), většina jich však má ryze jednoúčelový charakter (technické požadavky na hračky, výtahy, tlakové nádoby, váhy s neautomatickou činností apod.). Nařízení vlády jsou postupně jednak doplňována – k dalším problematikám, jednak novelizována, zejména jejich přílohy.

Prohlášení o shodě představuje posouzení shody vlastností stanovených výrobků (viz. zákon č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a prováděcí nařízení vlády k němu vydaná) s požadavky technických předpisů, a to způsobem odpovídajícím stanoveným postupům posuzování shody.

15.2 České technické normy

České technické normy jsou dokumenty, které jsou vytvořeny podle zákona č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jsou označeny ČSN, jejich vydání, změny a zrušení jsou oznamovány ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví. Poskytují pro obecné a opakované používání pravidla pro dosažení optimálního stupně uspořádání ve vymezených souvislostech. Tvorba národních technických norem musí odpovídat principům uplatňovaným v Evropské unii [obdobně, jako bylo schvalování výrobků (státní zkušebnictví), v minulosti v ČR prováděné, nahrazeno posuzováním shody].

Tvorbu vydávání českých technických norem, jejich změny a zrušení zaručuje stát.

Při tvorbě a vydávání českých technických norem, jejich změnách a zrušení, musí být zajištěny podmínky, kterými jsou zejména:

- včasné zveřejňování oznámení o připravovaných návrzích českých technických norem, jejich vydání, změnách a zrušení, ve Věstníku pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví,
- jednotnost a vzájemný soulad českých technických norem a jejich soulad s právními předpisy,
- využívání dosaženého stupně rozvoje vědy a techniky,
- uplatňování ochrany veřejného zájmu,
- plnění povinností vyplývajících z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, z členství v mezinárodních a evropských normalizačních organizacích a využívání výsledků mezinárodní spolupráce,
- projednání návrhu české technické normy, její změny nebo zrušení s každým, kdo se ve lhůtě stanovené ve zveřejněném oznámení o zahájení zpracování návrhu české technické normy nebo návrhu o změně nebo zrušení přihlásí u osoby uvedené v tomto oznámení (viz. již zmiňovaný Věstník), nebo s každým, kdo zašle své stanovisko ke zveřejněnému návrhu ve lhůtě stanovené v oznámení o jeho zveřejnění,
- řádná distribuce vydaných českých technických norem a jejich změn do dvou týdnů po doručení objednávky.

Závěrem je nutno zdůraznit, že česká technická norma není obecně závazná; je doplněním a poukázáním např. na znění mnoha paragrafů vyhlášky č. 137/1998 Sb., která pro mnohé

konkrétní technické požadavky stanoví, že „jsou dány normovými hodnotami“. V § 3 písm. p) podává citovaná vyhláška výklad, že „normová hodnota je konkrétní technický požadavek obsažený v příslušné české technické normě ČSN, jehož dodržení považují konkrétní ustanovení za splnění jím stanovených požadavků“. S touto filosofií se ztotožňují i kontrolní orgány (např. inspekce práce) a takto i k aplikacím nezávazných norem přistupují – berou je za „jakýsi standard“ a případné bezpečnější technické řešení organizace za jakýsi uznávaný „nadstandard“.

15.3 Výrobek, obecné požadavky na bezpečnost výrobku

Problematiku bezpečného výrobku upravuje zákon č. 102/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Účelem zákona je (v souladu se **Směrnicí Rady 92/59/EHS o všeobecné bezpečnosti výrobků**) zajistit, aby výrobky uváděné na trh a do oběhu byly bezpečné.

Bezpečným výrobkem je výrobek, který za běžných nebo rozumně předvídatelných podmínek užití nepředstavuje po dobu stanovené nebo obvyklé použitelnosti žádné nebezpečí nebo jehož užití představuje vzhledem k bezpečnosti a zdraví osob (při správném užívání výrobku) nebezpečí pouze minimální.

Pro toto zabezpečení se zejména sledují:

- vlastnosti výrobku, jeho životnost, složení, způsob balení, návod na jeho montáž a uvedení do provozu, pro způsob užívání včetně vymezení prostředí užití, způsoby označení, návod na údržbu likvidaci a další údaje a informace poskytnuté výrobcem (návod musí být uveden v českém jazyce),
- vliv na další výrobky, jestliže lze důvodně předpokládat jeho užívání s dalším výrobkem,
- způsoby předvádění výrobku,
- kategorie uživatelů, kteří mohou být ohroženi při užití výrobku, zejména děti a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace.

Za bezpečný výrobek se považuje výrobek splňující požadavky zvláštního právního předpisu a mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv. Pokud pro výrobek takový předpis neexistuje, považuje se za

bezpečný výrobek ten, který splňuje požadavky českých technických norem nebo odpovídá stavu vědeckých a technických poznatků známých v době jeho uvedení na trh.

16. Silniční doprava

Provoz vozidel jako takový rizika přináší, dokonce rizika značná (viz. zejména tragické bilance dopravních nehod na silnicích). Provoz vozidel, požadavky na jejich technický stav, požadavky na pozemní komunikace a další související problémové okruhy upravují v převážné míře dopravní předpisy zpracovávané a vydané Ministerstvem dopravy, nikoli předpisy ryze bezpečnostní. Z důvodu, že však není možno tuto problematiku opomenout, je na několika následujících stránkách riziko v silniční dopravě pojmenováno, a jsou naznačena některá ze základních opatření k jejich minimalizaci, a to nejen z pohledu zaměstnavatelů, ale i samotných zaměstnanců.

Pravidla silničního provozu

V té nejobecnější rovině se jedná o všechna rizika, která s sebou přináší jízda a činnost řidiče jak na pozemních komunikacích, tak při jízdě a činnostech mimo ně. Jedná se o **riziko plynoucí z nedodržování pravidel silničního provozu**, tj. zejména nevěnování se plně řízení a nesledování situace v provozu na pozemních komunikacích, nepřizpůsobení jízdy technickým vlastnostem vozidla, nepřipoutání se za jízdy bezpečnostním pásem, dále z nedodržování pokynů policisty a pokynů osob oprávněných řídit provoz na pozemních komunikacích, z nerespektování dopravního značení, dopravního zařízení a neřízení se světelnými, popřípadě i doprovodnými akustickými signály a další.

Další **rizika vznikají z nedodržování některých ustanovení bezpečnostního předpisu**, tj. nařízení vlády č. 168/2002 Sb.. (např. zastavování a stání na místech, kde vozidlo překáží z hlediska bezpečnosti práce a technických zařízení, nebo je ohroženo prací konanou v jeho blízkosti, povahou terénu nebo vedením inženýrských sítí, otáčení a couvání, nevyhovuje-li tomu povaha terénu, jízda po nedostatečně pevném, širokém a sjízdném terénu apod.).

Riziko plyne i z prochladnutí nebo přehřátí organismu.

V rámci minimalizace nebezpečí, které přináší silniční provoz, případně jízda a činnost v terénu, jsou řidiči: povinni dodržovat pravidla silničního provozu, musí respektovat dopravní značení, pokyny oprávněných osob k řízení silničního provozu apod., nesmí jezdit s vozidlem s prasklým nebo poškozeným čelním sklem, nesmí umísťovat ve svém zorném poli žádné předměty (okrasné nebo upomínkové), které by omezovaly výhled všemi směry, s výjimkou situací, která by snižovala bezpečnost jízdy (za deště nebo sněžení) při jízdě na

motocyklu nebo na mopedu musí mít na hlavě nasazenou a řádně připevněnou ochrannou přilbu schváleného typu a chránit si za jízdy zrak vhodným způsobem (brýlemi nebo štítem), v případech zvláštních okolností, zejména při nedostatečném rozhledu nebo v terénu mimo pozemní komunikace, musí zajistit bezpečné couvání a otáčení za pomoci dalšího zaměstnance.

Zaměstnavatelé řidičů jsou povinni poskytovat zaměstnancům vhodné OOPP a ochranné nápoje, zajistit způsob organizace práce a pracovních postupů při provozování dopravy, obsluze, opravách, kontrole a údržbě dopravních prostředků a pracovních činností, při nichž se používají dopravní prostředky tak, aby bylo zaměstnanci zajištěno dodržování požadavků stanovených přílohou č. 1 nařízení vlády č. 168/2002 Sb.

Technický stav vozidla

Riziko selhání dopravního prostředku úzce souvisí s jeho technickým stavem. Pro jeho odstranění by měli řidiči a jejich zaměstnavatelé:

- k jízdě užívat pouze vozidlo v odpovídajícím technickém stavu, zejména co se dotýká brzdového systému, vůle řízení, osvětlení, dostatečného dezénu pneumatik a dalších,
- v případě závady zjištěné během jízdy tuto odstranit; není-li to možné učinit, pokračovat v jízdě přiměřenou rychlostí jen do nejbližšího místa, kde je možno ji odstranit – přitom učinit taková opatření, aby během jízdy nebyla ohrožena bezpečnost provozu na pozemních komunikacích a nedošlo k poškození pozemních komunikací a životního prostředí,
- zajistit stanovené prohlídky ve stanicích technických kontrol a stanicích měření emisí, včetně odstranění zjištěných závad,
- náležitou pozornost věnovat prohlídkám vozidel přepravujících nebezpečné věci.

Kvalifikace řidičů

Kvalifikační způsobilost pro řidiče je nezbytná k odstranění rizika **chybného a neodborného jednání v souvislosti s neznalostí**.

Zaměstnavatelé řidičů mají povinnost respektovat stanovené požadavky pro kvalifikaci řidičů, nepodceňovat problematiku školení, zejména seznámení se s novými předpisy a pravidly silničního provozu.

Zdravotní stav řidičů

Dodržování povinnosti kontrolovat zdravotní způsobilost řidičů je nezbytné k odstranění rizika plynoucího z jejich nevyhovujícího zdravotního stavu.

V rámci kontroly zdravotního způsobilosti k řízení vozidel a pro bezpečnou jízdu je nutno podrobovat se stanoveným lékařským prohlídkám a respektovat jejich výsledek, řídit vozidlo s ohledem na svůj současný zdravotní stav, nepožívat alkohol ani jiné návykové látky před řízením a během vlastního řízení; dále nepodceňovat problematiku ohrožení nemocí z povolání, resp. nemocí z povolání.

Pracovní režim

Stanovení určitého pracovního režimu pro řidiče (tj. doba řízení, následující bezpečnostní přestávka, denní, týdenní a čtrnáctidenní limit řízení, odpočinek před vlastním řízením) mají eliminovat rizika plynoucí z únavy (mikrospánek, nesoustředěnost), ze stresových situací apod. V rámci minimalizace tohoto rizika je nutno dodržovat stanovený pracovní režim, respektovat při případném nocování v kabině vozidla požadavky na nezávislé topení; tato nocování ve vozidle realizovat přiměřeně, bezpečnostní přestávku trávit aktivním způsobem.

Přeprava nákladů

Při předpravě nákladů mohou vzniknout rizika v souvislosti s pádem nedostatečně zajištěného nákladu; předměty umístěné ve vozidle omezují nebo ohrožují řidiče a přepravované osoby nebo působí nedostatečný výhled z místa řidiče. Není-li náklad vhodně umístěn, není zajištěna stabilita a ovladatelnost vozidla. Nevhodným umístěním nákladu může dojít k zakrytí stanoveného osvětlení; vyčnívající předměty mohou ohrozit bezpečnost provozu na pozemních komunikacích. Rizika přináší případná nečekaná reakce přepravovaného zvířete. Pro minimalizování výše uvedených rizik mají řidiči dodržovat požadavky předpisů, které problematiku upravují, dodržovat stanovenou maximální přípustnou hmotnost na nápravy vozidla a nepřekračovat maximální přípustnou hmotnost vozidla.

Nakládka a vykládka vozidel

Při nakládce a vykládce vozidel vznikají rizika v souvislosti s nadměrnou fyzickou námahou při nakládce a vykládce; nebezpečí vzniká zanedbáním ergonomických zásad. Může dojít k pádu při výstupu na ložnou plochu nebo při plachtování vozidel, k zakopnutí, uklouznutí a pádu ze špatně umístěného, resp. nezajištěného nakládacího můstku. V neposlední řadě může dojít k **přimáčknutí osoby** provádějící spojování vozidla a k pohybu chybně zajištěného vozidla při nakládce a vykládce. Pro minimalizaci nebezpečí je nutno dodržovat stanovené hmotnostní limity při manipulaci s materiálem, vozidla při jejich stání zajišťovat předepsaným způsobem, používat zakládací klíny, v případě potřeb provozu a pro zajištění pracovní činnosti přidělit na vozidlo potřebný počet zaměstnanců pro tyto činnosti a před zahájením prací určit způsob jejich dorozumívání, při výstupu na vozidlo, při sestupu z něj a při plachtování vozidla použít bezpečný žebřík nebo jiné rovnocenné zařízení, bezpečně zajistit vyrovnávací můstek a další.

Přeprava nebezpečných věcí

Při přepravě nebezpečných věcí mimo rizika výše uvedená, která úzce souvisí s vozidly jako takovými, se dále jedná o rizika **plynoucích z povahy přepravovaných věcí** (zejména v souvislosti s jejich výbušností, hořlavostí, samozápalností, unikáním plynu tlakem nebo chemickou reakcí, jedovatostí, žíravostí, radioaktivitou; některé látky vzbuzují odpor nebo mohou vyvolat nákazu). Příslušnými předpisy jsou stanoveny charakteristiky jednotlivých látek včetně opatření pro minimalizaci nebezpečí jejich působení; rizika **vznikající neodborným zásahem řidičů** by měla být eliminována speciálním školením; následky případné havárie je možno odstranit pomocí povinné výbavy dopravních prostředků včetně hasicích přístrojů. K riziku dochází při **neodborném hašení případného požáru** či **asanace rozsypaných či rozlitých látek**; mělo by být eliminováno předepsaným značením vozidel, vedením povinných dokladů o skutečně přepravovaných nebezpečných věcech a pokyny pro případ nehody.

Ze strany řidičů i jejich zaměstnavatelů je pro minimalizování rizika nutno dodržovat požadavky příslušných předpisů, při jakékoli přepravě volně ložených zásilek provést vhodná opatření, aby nemohlo dojít k úniku jejich obsahu, dodržovat zákaz více než jednoho přívěsu nebo návěsu, nevstupovat do vozidla s osvětlovacím tělesem, s otevřeným ohněm, při

provádění ložných operací nekouřit, v dopravních jednotkách přepravujících nebezpečné věci nepřepřavovat jiné osoby než osádku vozidla, dodržovat zákaz společné nakládky jednotlivých tříd do jednoho vozidla, náležitě ukládat jednotlivé kusy nákladu nebezpečných látek a vhodnými prostředky je zajistit tak, aby nedocházelo k jejich posunu, při úniku nebezpečné látky pokud možno ihned, nejpozději před novou nakládkou, vozidlo vyčistit.

V případě nehody musí řidič vozidla přepravující nebezpečné věci provést následující základní opatření – zastavit motor, žádný otevřený plamen, nekouřit, označit vozovku a varovat ostatní její uživatele a chodce, informovat veřejnost o nebezpečí a raději se zdržovat na návětrné straně, informovat Policii a hasiče co možná nejdříve.

Údržba vozidel

Při údržbě vozidel vznikají ta samá rizika jako při opravách – stejné jsou i požadavky na jejich eliminaci. Existuje přímé riziko rozjetí nezajištěného vozidla, pád samotného zvednutého nezajištěného vozidla nebo demontovaných součástí, drobná zranění plynou z neodborného použití nářadí apod.

Osoby provádějící údržbu vozidel jsou povinny práce provádět podle návodu stanoveného výrobcem, dodržovat ustanovení místního provozního bezpečnostního předpisu (vypracovaného provozovatelem), ve kterém by měly být stanoveny a upraveny požadavky na zajištění dopravního prostředku proti samovolnému pohybu, zajištění zvednutého prostředku nebo jeho částí proti pádu, dále by měly být stanoveny zásady správného huštění pneumatik, např. respektování stanovených tlaků pro huštění různých typů pneumatik, používání při huštění pneumatik kol nenamontovaných na vozidle s ráfkem opatřeným závěrným a pojistným kruhem nebo děleným ráfkem bezpečný kryt nebo zařízení, které plní obdobnou funkci; neopomíjení řádného a bezpečného stavu kompresorů, tlakových hadic, koncovek k jejich nasazení na ventil apod.

Určitá specifická rizika se vyskytují při mytí vozidel. K běžným rizikům zde přistupuje nebezpečí související s mokrým provozem (větší nebezpečí uklouznutí a pádu), zvýšené nebezpečí poranění při nevhodné manipulaci s proudem vody, opaření horkou vodou, alergie na používané mycí prostředky. Pro jejich minimalizaci je nutno používání vhodných OOPP, práci s vysokotlakým čisticím zařízením typu WAP provádět zásadně podle návodu výrobce, dbát o nezávadný stav hadic s pevnými a těsnými spoji; vlastní stříkání provádět s vyloučením osob z ohroženého prostoru a další, respektovat pokyny výrobců jednotlivých mycích prostředků.

Garážování vozidel

Mimo rizika plynoucího z objektu jako takového (uklouznutí, upadnutí, udeření křídlem vrat, pořezání o sklo z oken) u objektů garáží se dále jedná o rizika, která přináší stísněné prostory, dané jak nedodržením normových požadavků na rozměry těchto prostor, tak skladováním různých, s vykonávanou prací bezprostředně nesouvisejících, předmětů. Dále zde existuje riziko otravy výfukovými plyny a riziko požáru a to jak garážovaného prostředku, tak případně skladovaných pohonných hmot. Pro minimalizaci výše uvedených rizik je nutno dodržovat základní požadavky předpisů, které problematiku upravují, v případě garážování vozidel s plynovým zařízením zajistit monitorování, vyhodnocování a kontrolování výbušné atmosféry, dodržovat stanovené povolené množství skladování pohonných hmot v nádobách k tomu určených.

17. Závěr

BOZP je nejen nedílnou součástí pracovněprávních vztahů, ale je i nedílnou součástí sociální politiky a to jak na úrovni podniku, tak v rovině celospolečenské.

V České republice se podařilo vytvořit právní úpravu, která je obvyklá v ostatních státech EU. Jak dokumentuji ve všech kapitolách mé rigorózní práce, je v oblasti zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví naplněna Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod (právo na uspokojivé pracovní podmínky pro každého, stanovení zvýšené ochrany zdraví a zvláštní pracovní podmínky pro ženy, mladistvé a osoby se zdravotním postižením). Zejména v části páté současně platného ZP jsou implementovány požadavky příslušných směrnic Rady ES, především č. 89/391/EHS. V České republice jak MPSV, tak MZd připravily a dále připravují prováděcí nařízení vlády a vypracovávají vyhlášky a směrnice, které na obecnou úpravu v ZP přímo navazují a ji konkretizují.

Vydáním zákonů č. 22/1997 Sb., č. 102/2001 Sb. a souvisejícího zákona č. 632/1992 Sb. (všechny ve znění pozdějších předpisů) se oddělily technické požadavky na bezpečnost výrobků již ve stádiu jejich výroby a uvádění na trh; stanovené výrobky podléhají posuzování shody způsobem běžným v EU. Jsou odstraněny duplicitní zkoušky a tím technické překážky volného obchodu.

Široká veřejnost pochopila pojem „riziko“, pochopila nezbytnost jeho vyhodnocování a minimalizování; zaměstnavateli je prováděno a formou poučování se dostává až k samotným zaměstnancům.

Prosazování a vynucování dodržování předpisů v BOZP je zajišťováno systémem kontrolních orgánů, který vychází z dlouholetých tradic. V současné době je prováděno zejména inspekcí práce a dozorem prováděným orgány ochrany veřejného zdraví. Své kontroly provádějí též příslušné organizační útvary Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra, živnostenské úřady, dopravní úřady a mnohé další. V České republice působí Státní energetické inspekce, Česká školní inspekce, Česká obchodní inspekce, Česká inspekce životního prostředí a další výše uvedené inspekce – všechny konají v rozsahu svých kompetencí stanovených příslušnými zákony.

Mohli bychom být tedy spokojeni, kdyby... Kdyby se již řadu měsíců tolik nediskutovalo ohledně nového ZP, v současné době již účinného zákona. A jednou ze

sporných otázek se stala i BOZP. Nikdo nezpochybňuje její důležitost a nezbytnost, nikdo nechce rušit jakoukoli její část, součástí se stala i legislativní úprava „koordinátora pro stavebnictví“, kterou Parlament jako samostatný zákon zamítnul. Předmětem sporů, diskuzí a částečně i důvodem ke stávce odborů, která se uskutečnila 26. listopadu 2005 v Praze, na Palachově náměstí, je pravomoc odborů v této oblasti. Jedná se o otázku, zda je protiústavní právo odborů rozhodovat o zastavení výroby v případě ohrožení bezpečnosti práce či zdraví? Názory, zejména zástupců odborů jsou, že toto právo obsahuje už nynější ZP, nebylo nikdy zneužito a nikdo jej dosud nezpochybňoval. Jiného názoru je Legislativní rada vlády. Ta považuje příslušné paragrafy návrhu za protiústavní. Podle jeho názoru se odborům poskytuje právo, které přísluší do kompetencí státní správy, tedy správním úřadům. Spory o ústavnost ZP se dále prohlubují a v současné době již skupina poslanců i senátorů podala návrh Ústavnímu soudu na zrušení takřka celého ZP (pro jeho neústavnost). Ačkoliv se v tomto boji za Ústavu odráží i zájmy jednotlivých politických stran, je třeba, aby se jedním z nejdůležitějších zájmů při rozhodování tohoto sporu stala nejen BOZP, ale i zájem na plynulém a demokratickém vývoji našeho právního systému.

At' dopadne spor o tuto problematiku jakkoli, snad v době obhajoby této mé rigorózní práce již bude jasno, jakým směrem se bude ZP nejen otázka BOZP, ale celého českého pracovního práva, ubírat. Alespoň tak slíbil ministr práce a sociálních věcí v diskusním pořadu redaktora Moravce dne 13. 5. 2007, když uvedl, že v květnu až červnu bude vládě předložena technická novelizace, která má odstranit nejzávažnější závady, do konce roku by se měla uskutečnit novelizace věcná.

Použitá literatura

BĚLINA, M.a kol. Pracovní právo. 2. doplněné a přepracované vydání Praha: C.H.Beck, 2004 (hlava XVIII)

PÍCHOVÁ, I. Aktuální otázky péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Brno: PFMU, 1993

PŘIBILA Z., ŠMÍDOVÁ M. Soubor právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení. 2. vyd. Praha: ASPI, 2005

ŠUBRT B. a kolektiv Bezpečnost a ochrana zdraví při práci. 2. vydání Olomouc: ANAG, 2007

NOVOTNÝ K. Základní požadavky na pracoviště z hlediska bezpečnosti práce. ROVS, 2005

Časopis Bezpečnost a hygiena práce

Poradce bezpečnosti a ochrany zdraví pro podnikatele, zaměstnavatele, odborné pracovníky, ROVS

PETRŮ P., TOMEČEK M. Prevence a řízení rizik z hlediska bezpečnosti práce. první vydání Verlag Dashöfer, 2001, pravidelně aktualizováno

Kolektiv vedoucích pracovníků systému ČÚBP 30 let státního odborného dozoru. Praha, 1999

JAROŠ J., TOMEČEK M. Příručka inspektora. Praha, 1998

Důvodová zpráva k novelizaci zákoníku práce ze srpna 2005

JANÁKOVÁ A. Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Olomouc: ANAG, 2002

TOMANDLOVÁ L., ŠPUNDOVÁ E., JAKUBKA J., MICHAL P. Zákoník práce a související právní předpisy s komentářem. Olomouc: ANAG, 2001

KOTTNAUER A., KUBÍČKOVÁ D. Komentář k zákonu o inspekci práce. Praha: ASPI, 2006

KAHLE B., DOLEŽÍLEK J., VYSOKAJOVÁ M. Zákoník práce: s komentářem. Praha: ASPI, 2007

JAKUBKA J. a kol. Zákoník práce a předpisy související: s komentářem. Olomouc: ANAG, 2007

PŘÍLOHY:

Příloha 1 - Základní předpisy

NV k zákoníku práce a zákonu č. 309/2006 Sb. pro oblast BOZP

Nařízení vlády č. 178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 494/2001 Sb., kterým se stanoví způsob evidence, hlášení a zasilání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, kterým se ohlašuje pracovní úraz a zasílá záznam o úrazu

Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků

Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí

Nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění nařízení vlády č. 405/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat

Nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru

Nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky

Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí

Nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na BOZP na stavbách

Nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti

¹¹

Nařízení vlády č. 148/2006 Sb., o ochraně před nepříznivými účinky hluku a vibrací

Nařízení vlády č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu

---

¹¹ pozn. Nařízení vlády č. 589/2006 Sb., kterým se stanoví odchylná úprava pracovní doby a doby odpočinku zaměstnanců v dopravě

Nařízení vlády č. 362/2005 Sb., o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky

Předpisy pro inspekci práce – část BOZP

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 585/2006 Sb.

Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů (poslední novelizace zákonem č. 253/2005 Sb.), úplné znění vyhlášeno pod č. 338/2005 Sb.

Vyhláška č. 398/2001 Sb., o stanovení poplatků za činnost organizací státního odborného dozoru při provádění dozoru nad bezpečností vyhrazených technických zařízení, ve znění vyhlášky č. 112/2005 Sb.

Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ČÚBP č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů (poslední novelizace vyhláška č. 192/2005 Sb.)

Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve znění vyhlášky č. 98/1982 Sb.

Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 19/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená zdvihací zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 20/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená elektrická zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ČÚBP a ČBÚ č. 21/1979, kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ČÚBP č. 91/1993 Sb., k zajištění bezpečnosti práce v nízkotlakových kotelnách

Vyhláška ČÚBP č. 85/1978 Sb., o kontrolách, revizích a zkouškách plynových zařízení, ve znění nařízení vlády č. 352/2000 Sb.

Zákon č. 253/2005 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o inspekci práce

Vyhláška č. 266/2005 Sb., kterou se stanoví vzor a provedení průkazu inspektorů Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce

Předpisy pro inspekci práce – část pracovněprávní vztahy

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o významných dnech a dnech pracovního klidu ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 600/2006 Sb., o stanovení tropických nebo jinak zdravotně obtížných oblastí pro účely dodatkové dovolené

Zdravotnické a hygienické předpisy

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 138/2003 Sb., kterým se stanoví vzor služebního průkazu zaměstnanců orgánů ochrany veřejného zdraví

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění vyhlášeno zákonem č. 471/2005 Sb.)

Vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních, podmínky odběru biologického materiálu při provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli

Zákon č. 120/1962 Sb., o boji proti alkoholismu, ve znění zákona č. 37/1989 Sb.

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými takovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 225/2006 Sb.

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve

znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění vyhlášky č. 50/2003 Sb.

Vyhláška MPSV ČR č. 31/1993 Sb., o posuzování dočasné pracovní neschopnosti pro účely sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Směrnice MZd ČSR č. 49/1967 Věstníku MZd., o posuzování zdravotní způsobilosti k práci (registrovaná v částce 2 Sbírký zákonů roku 1968), ve znění pozdějších předpisů

Zákon ČNR č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestandardních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška MZd č. 49/1993 Sb., o technických a věcných požadavcích na vybavení zdravotnických zařízení, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška MZd č. 56/1997 Sb., kterou se stanoví obsah a časové rozmezí preventivních prohlídek, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška MZd č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání

Vyhláška č. 60/1997 Sb., kterou se stanoví nemoci, u nichž se poskytuje dispenzární péče, časové rozmezí dispenzárních prohlídek a označení specializace dispenzarizujícího lékaře

Vyhláška MZd č. 342/1997 Sb., kterou se stanoví postup při uznávání nemocí z povolání a vydává seznam zdravotnických zařízení, které tyto nemoci uznávají, ve znění vyhlášky č. 38/2005 Sb.

Vyhláška MZd č. 145/1988 Sb., o Úmluvě o závodních zdravotních službách (č.161)

Zákon č. 123/2000 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška MZd č. 537/2006 Sb., o očkování proti přenosným nemocem

Vyhláška č. 195/2005 Sb., kterou se upravují podmínky předcházení a vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a zařízení a ústavů sociální péče

Vyhláška č. 490/2000 Sb., o rozsahu znalostí a dalších podmínkách k získání odborné způsobilosti v některých oborech ochrany veřejného zdraví, ve znění vyhlášky č. 472/2006 Sb.

Vyhláška č. 35/2004 Sb., kterou se stanoví náležitosti, forma elektronické podoby a datové rozhraní protokolu o jakosti kontroly pitné vody a vody koupališť, ve znění vyhlášky č. 134/2004 Sb.

Vyhláška č. 38/2001 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky určené pro styk s potravinami a pokrmy, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 409/2005 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky přicházející do přímého styku s vodou a na úpravu vody

Vyhláška MZd č. 84/2001 Sb., o hygienických požadavcích na hračky a výrobky pro děti do věku 3 let, ve znění vyhlášky č. 521/2005 Sb.

Vyhláška MZd č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění vyhlášky č. 148/2004 Sb.

Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění vyhlášky č. 602/2006 Sb.

Vyhláška č. 135/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch, ve znění vyhlášky č. 292/2006 Sb.

Vyhláška č. 252/2004 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých

Vyhlášku č. 6/2003 Sb., kterou se stanoví hygienické limity chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb

Příloha 2 - Národní politika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Politika státu v oblasti BOZP vychází z nového chápání pojmů bezpečnost, zdraví, ochrana při práci. Pracovní systémy, ve kterých není BOZP vnímána jen jako protiúrazová prevence, případně jako prevence nemocí z povolání a nemocí souvisejících s prací a vytváření podmínek pro BOZP, ale zahrnuje i podmínky pro uspokojivou práci, včetně přizpůsobení práce a pracovních podmínek potřebám jednotlivých pracovníků. Tím BOZP usiluje o omezení všech negativních aspektů souvisejících s prací, včetně stresu, mobingu, obtěžování, nerovného zacházení na pracovišti, dětské práce atd., a chce účinně přispět k naplnění požadavků na pojem zdraví, který Světová zdravotnická organizace definuje jako stav fyzické, psychické a sociální pohody člověka.

Národní politika BOZP se zaměřuje na ovlivňování postojů zaměstnavatelů, zaměstnanců, starších pracovníků, osob samostatně výdělečně činných a ostatních osob vykonávajících práci, poskytujících služby, případně na pracovní činnosti osob připravujících se ke zdravému způsobu života, ke zvyšování kultury práce a posilování zodpovědnosti za vlastní zdraví a zdraví těch, kteří mohou být konkrétně vykonávanou prací ovlivněni. Současně je třeba v rámci Národní politiky BOZP působit i na chování občanů při pracovních aktivitách ve volném čase a ovlivňovat tak vývoj mimopracovní úrazovosti a nemocnosti a přístup k ochraně zdraví v nejširším slova smyslu.

Cíle Národní politiky BOZP jsou formulovány tak, aby byly odstraněny nedostatky a aby bylo možné provádět potřebná mezinárodní srovnání. Základem Národní politiky BOZP je prohlášení ochrany života, zdraví, životního prostředí, majetku a vytváření příznivých pracovních podmínek veřejným zájmem a prioritou státu.

Podmínkou úspěšnosti Národní politiky BOZP je zajištění dobré meziresortní spolupráce ve všech otázkách, které mohou mít vliv na BOZP, prosazování systémových řešení, plánovitosti, komplexnosti, účinné tripartitní spolupráce na všech úrovních a pravidelné každoroční hodnocení plnění stanovených úkolů a přijatých opatření.

Hlavním cílem Národní politiky BOZP v České republice je vytvoření funkčního komplexního systému pro řešení problematiky BOZP a pohody při práci, zahrnujícího i nový model inspekce práce, který vytváří podmínky pro zajištění ústavních práv účastníků pracovního procesu, podporuje spoluodpovědnost za zdraví vlastní i zdraví ostatních osob

tam, kde by mohlo být ohroženo pracovní povinností nebo v souvislosti s poskytováním služeb, omezovat možnosti sociálního dumpingu, posilovat prvky kultury práce, vytvářet podmínky pro integraci osob se zdravotním postižením do trhu práce a do života společnosti vůbec. Jeho součástí bude systém analýzy, hodnocení a prevence rizik, kterým bude zajištěno sdílení databází v nutném rozsahu založené na důsledném zjišťování a evidenci všech poškození zdraví, které mají původ v pracovní činnosti. Jeho součástí bude i vzdělávání a motivace pracovníků k aktivní účasti na zlepšování stavu BOZP. Účelem bude i prověřovat stav bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovního prostředí pro zjištění nejzávažnějších problémů a stanovení účinných způsobů k jejich zvládnutí a stanovení pořadí opatření, která bude třeba učinit a vyhodnocovat výsledky podle stanovených hledisek nejméně jednou ročně.

V právní oblasti je cílem zjednodušení a větší stabilita právní úpravy a zvýšení právního vědomí za využití těchto principů:

1. Zabezpečovat průběžnou harmonizaci práva České republiky s mezinárodními dokumenty.
2. V souvislosti s kontinuálním harmonizačním procesem ve vztahu k právu ES a probíhající přípravě návrhu nového zákoníku práce zahájit práce na návrhu zákonné úpravy, která upraví práva a povinnosti v oblasti BOZP při provádění jakýchkoliv pracovních činností, tj. i mimo oblast pracovně právních vztahů.
3. Zpracovat návrhy zákonů stanovících formy účinné kontroly, prosazování a vynucování předpisů všemi zúčastněnými orgány státního odborného dozoru a umožňujících důsledné provádění kontroly, prosazování a vynucování předpisů k zajištění bezpečnosti technických zařízení a bezpečnosti při používání technických zařízení. Je již realizováno vydáním zákona č. 251/2005 Sb.
4. Zpracovat návrh zákona o službách BOZP oddělujícího služby BOZP od provádění státního dozoru.
5. Zohledňovat požadavky BOZP jako veřejného zájmu při přípravě a tvorbě návrhů právních předpisů a zabezpečit jednotnou terminologii pro oblast BOZP a prosazovat její používání.
6. Utlumit stávající činnost jediné organizace státního odborného dozoru, týkající se uplatňování podmínek vstupu do podnikání, a její činnost v oblasti vyhrazených

technických zařízení na úseku jaderné energie převést na Státní úřad pro jadernou bezpečnost. Již bylo realizováno vydáním zákona č. 253/2005 Sb.

7. Vytvořit zákonné podmínky pro ucelený systém zpětného začleňování osob se zdravotním postižením do života společnosti a na trh práce. Zpracovat návrh zákona o ucelené rehabilitaci, o zaměstnanosti a pro úrazové pojištění.

V ekonomické oblasti je cílem zavedení přirozené soustavy ekonomických motivačních nástrojů.

- 1) Vytvořit systém ekonomického zajištění činností souvisejících s BOZP ve všech resortech směřujících ke zvýšení úrovně BOZP, zejména v malých a středních podnicích, včetně případného využití fondů Evropské unie určených pro podporu malého a středního podnikání a zabezpečit potřebné finanční zdroje a podmínky pro efektivní činnost orgánů inspekce práce pro rozvoj a důstojné ohodnocení lidských zdrojů, zaměřené především na prevenci.
- 2) Vytvořit účinné nástroje efektivní ekonomické motivace zaměstnavatelů, zaměstnanců a dalších osob vykonávajících práci, případně poskytujících služby, k péči o BOZP, přitom zohlednit úroveň této péče v konkrétním podniku.
- 3) Vytvořit zásady pro ekonomické hodnocení nákladů vynakládaných do oblasti BOZP.
- 4) Prohlásit požadavky BOZP za součást kritérií pro zadávání veřejných zakázek.
- 5) Postupně eliminovat prvky vedoucí ke stagnaci řešení základních požadavků BOZP.
- 6) Vytvořit podmínky pro rozvoj kvalitních externích odborných služeb BOZP, včetně pracovně lékařských služeb.

V propagaci, osvětě a poradenství je cílem prosadit vytvoření znalostní základny pro potřeby podnikatelské sféry v prevenci rizik a výcviku osob.

1. Vypracovat Národní příručku pro zavádění systémů řízení BOZP, včetně programů podpory zdraví, jako součást celkového řízení v podnicích. Navazující příručky budou zohledňovat velikost podniků, počet a strukturu zaměstnanců, zajištění rovných příležitostí pro všechny kategorie zaměstnanců na trhu práce, zejména mužů a žen

a starších lidí, infrastrukturu podniků a pracovních rizik včetně prevence ergonomických, psychosociálních a sociálních rizik na pracovišti.

2. Podporovat zavádění systémů řízení BOZP v podnicích i s využitím již stávajících osvědčených přístupů a metod.
3. Prostřednictvím Pracovního týmu BOZP při Radě hospodářské a sociální dohody vytvořit a propracovat systém efektivní spolupráce orgánů státního dozoru, profesních, zaměstnavatelských svazů a sdružení, odborových orgánů a zástupců zaměstnanců, ústředních orgánů a institucí v oblasti širšího osvětového působení na pracovníky a další osoby ve společnosti ovlivňujících bezpečný výkon pracovních i mimopracovních činností.
4. Pokračovat ve vytváření efektivního systému výchovy a vzdělávání k BOZP od základního až po vysoké školství, doplněného systémem dalšího celoživotního vzdělávání, zajišťujícího správné chápání principů a vlivů na BOZP a životní prostředí, a to jak k ochraně dětí a žáků při jejich účasti ve výuce, výchově nebo přípravě na povolání, tak k vytváření podmínek pro zdravou a bezpečnou činnost.
5. Vytvořit podmínky pro výchovu a vzdělávání vysoce kvalifikovaných odborníků pro výkon inspekce práce a další specializované činnosti BOZP.
6. Podporovat rozvoj vědy a výzkumu ve všech oblastech ochrany člověka při práci.
7. Vytvořit informační systém v celém rozsahu BOZP, zahrnující informace z oblasti bezpečnosti práce, ochrany zdraví, prevence závažných havárií, požární ochrany, ochrany životního prostředí, přístupný všem zainteresovaným subjektům, umožňující efektivní využívání informací pro zlepšení stavu BOZP a prostředí.
8. vést kampaně k prevenci pracovních úrazů, nemocí z povolání a nemocí souvisejících s prací, zejména s ohledem na prevenci nových rizik, zlepšování pracovních podmínek a prosazování systémového přístupu k BOZP, podpoře poradenských, informačních, publikačních a dokumentačních služeb a nového přístupu k BOZP, ke zvyšování povědomí možných rizik a k prosazování podmínek vytvářejících pracovní pohodu zaměstnanců, mužů i žen, popř. starších pracovníků s ohledem na stárnutí obyvatelstva na pracovištích.

V oblasti prosazování a vynucování je cílem zajištění důsledné kontroly uplatňování a dodržování předpisů.

1. Podporovat efektivní uplatňování a dodržování předpisů o BOZP v praxi a odstranění formalismu při plnění právních požadavků přímo na pracovišti.
2. Zajišťovat koordinovanou přípravu a provádění kontroly, prosazování a vynucování dodržování předpisů souvisejících s ochranou života, zdraví, majetku a životního prostředí. Kontrolu a monitorování dosažené úrovně považovat za nedílnou součást tvorby všech cílů a úkolů v oblasti BOZP a prostředí. Přehodnotit a důsledně uplatňovat přijatá opatření na všech úrovních řízení BOZP a kontroly.
3. Posílit a zracionalizovat činnosti inspekce práce prostřednictvím vysoce kvalifikovaných odborníků, posoudit efektivnost výkonu dozoru v oblasti BOZP jinými orgány vzhledem k nutným, vynakládaným prostředkům.
4. Komplexně hodnotit vlivy na zdraví osob na pracovištích i v jejich okolí.

V zahraniční a mezinárodní spolupráci je cílem zajištění aktivní účasti zástupců státní správy a odborníků v mezinárodních institucích a programech.

1. Podporovat spolupráci a využití osvědčených modelů a přístupů k řešení BOZP v ostatních státech na úrovni zaměstnavatelů, sociálních partnerů a státních orgánů, a to včetně ratifikování těch mezinárodních úmluv, které se týkají oblasti BOZP, a které nebyly doposud ratifikovány. Jedná se především o Úmluvu č. 81 z roku 1947. Mezinárodní spolupráci zaměřit i na přípravu odborníků pro činnost v mezinárodních institucích.
2. Věnovat potřebnou pozornost nově přijatým dokumentům mezinárodních institucí, kterých je Česká republika členem, a vytvořit personální a ekonomické podmínky na zajištění účasti odborníků v těchto mezinárodních institucích a na důležitých mezinárodních setkáních, projektech a aktivitách.
3. Zajišťovat spolupráci na národní i mezinárodní úrovni při postupech stanovených opatřeními Evropské komise, co nejširší využívání poskytovaných zdrojů Evropské unie v oblasti BOZP, širší výměnu informací mezi evropskou Agenturou pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci v Bilbao a jednotlivými členskými i kandidátskými zeměmi, spolupráci s Nadací pro BOZP Evropského fondu v Dublinu

a nadále spolupracovat v rámci Evropské unie v oblasti harmonizace statistik a výměny kvalitních informací v oblasti BOZP.

V zájmu optimálního rozhodování vlády o otázkách BOZP a lepší spolupráce mezi jednotlivými ministerstvy a dalšími ústředními orgány a orgány inspekce práce byla zřízena Rada pro BOZP jako stálý poradní orgán vlády v oblasti BOZP. Úkolem Rady BOZP je zejména stanovit priority v realizaci aktiv Národního akčního programu, který navazuje na schválenou Národní politiku BOZP, zabezpečovat potřebnou koordinaci aktivit jednotlivých ministerstev včetně vypracování návrhů a stanovisek k zásadním materiálům Evropské unie a jiných mezinárodních organizací, z pohledu vytváření podmínek pro jednotné a komplexní řízení BOZP, zabezpečovat kontrolu úkolů vyplývajících ze schváleného Národního akčního programu a informovat vládu o stavu řešení stanovených úkolů. Pracovní tým pro BOZP Rady hospodářské a sociální dohody byl ponechán beze změny.